

De huidige taak der Cavalerie,

DOOR

C. J. G. L. VAN DEN BERG VAN SAPAROEIA,

Ritmeester bij het 4e Regt. Huzaren.

(Vervolg en slot van bladz. 592.)

Thans wensch ik aan mijn artikel in de September-aflevering eenige beschouwingen vast te knooien.

In de eerste plaats dan wil ik een résumé geven van de opdrachten, welke te distilleeren zijn uit de voorafgegane bladzijden.

Het spreekt van zelf, dat de daarin beschreven operatiën der Cavalerie slechts een zeer klein gedeelte omvatten van de gevechtswerkzaamheid van dit wapen over het geheele oorlogsterrein, terwijl wij bovendien ons licht in hoofdzaak slechts konden opsteken bij de zoo sober en sympathiek geschreven, doch juist daarom des te meer betrouwbare rapporten van Maarschalk FRENCH. Toch vermeen ik, dat de hier verzamelde gegevens ons voldoende inzicht geven betreffende de werkzaamheden, welke in den tegenwoordigen krijg voor ons wapen zijn weggelegd.

Wij komen dan tot de volgende samenvatting:

1e. Ophelderingdienst op groote schaal, waarbij het optreden tegenen onschadelijk maken van franc-tireurs niet achterwege bleef [Duitsche Cavalerie. (D. C.)].

2e. Het dekken op de flank en in front (omsluieren) van eene aanzienlijke troepenmacht. (D. C. in België en in Polen.)

3e. Verkenning voor het front eener stelling. (Eng. C.).

4e. Het gebruik der Cavalerie als snel verplaatsbare vuurreserve tijdens de verdediging eener ingenomen stelling (E. C.).

5e. Het dekken of ondersteunen van den strategischen buitenvleugel, zoowel bij aanval als verdediging, bij vervolging of terugtocht, dan wel bij de poging tot omvatting of omtrekking. (Dit zien wij geregeld gebeuren gedurende de eerste twee à drie maanden in Noord-Frankrijk en zoowel de Duitse, Fransche als Engelsche Cavalerie neemt deel aan deze gewichtige taak, welke in het bijzonder aan het licht komt bij het overvleugelingsproces, hetwelk leidde tot den z.g. wedstrijd naar zee.)

6e. Het vervolgen van den terugtrekkenden tegenstander,

a. rechtstreeks (bij beide partijen),

b. evenwijdig (D. C. in Polen).

7e. Het dekken van den terugtocht der eigen troepen (E. C.) zoowel bij rechtstreeksche als bij evenwijdige vervolging.

8e. Het bewerkstelligen, dat in gevecht zijnde afdeelingen zich kunnen los maken uit den greep van haar omringende vijandelijke troepen. (D. C. in Polen).

9e. Het vormen der verbinding tusschen in stelling staande en voor- of achterwaarts opereerende korpsen of divisiën, waartusschen door de omstandigheden hiaten ontstonden. (Eng. zoowel als Fr. C.).

10e. Het onder 5 genoemde in tactischen zin. (Eng. C. op den rechtervleugel van FRENCH's stelling in Augustus, terwijl, al opereerde het Engelsche leger op den strategischen linkervleugel, het optreden der Eng. Cavalerie aldaar dikwijls meer een tactisch karakter vertoonde; vooral wil ik hier nog herinneren aan de door é é n eskadron ondersteunde omvatting door twee Engelsche Infanterieregimenten nabij Soissons.)

11e. Het verkennen eener rivier en het z.n. bezetten der overgangen in afwachting van de komst der eigen Infanterie, aldus het vormen van bruggenhoofden (Eng. C. a. d. Leie.)

Daar het laatste tengevolge van den krachtigen tegenstand van den vijand niet gelukte, onttaarde deze opdracht in:

12e. Het bewaken van een riviervak. (Eng. C. Korps o. d. westoever van Frelighem tot Wervick, waarbij krachtige vijandelijke troepen in bedwang werden gehouden.)

13e. Het strijden in de loopgraven. (Dit komt bij beide partijen veelvuldig voor en in het bijzonder wijs ik hier op den strijd van Cavalerie in polderterrein.)

Dat bij de vervulling dezer opdrachten op allerlei wijzen gevochten werd, is duidelijk en dat daarbij ook voorkwam de aanval van eene aanzienlijke massa Cavalerie tegen Infanterie is op te maken uit het reeds meer genoemde artikel van den Heer van MUNNEKREDE, Kapitein v. d. Generalen Staf, waarin deze zegt omtrent het optreden der Fransche Cavalerie in October 1914 bij Arras en Lille, ter sterkte van 5 Divisiën: Bij den aanval op Infanterie neemt de voorste linie den verspreiden vorm aan met een ruimte van ± 5 M. tusschen de ruiters. Zij wordt gevolgd door pelotons op één gelid 1), deze weer door eenige eskadrons in flankcolonnen en daarachter ten slotte eene linie van eskadronscolonnen met groote tusschenruimten.

Bij het doorlezen dezer samenvatting zou men zoo oppervlakkig zeggen: „Niets nieuws onder de zon; in de taktiek der Cavalerie is alles bij het oude gebleven met uitzondering dan van eenige détails.”

Is het dan niet verrassend in hetzelfde artikel van RICHARD FÖRSTER te lezen:

„Am 1 November vergangenes Jahres äuszerte der Kaiser: Aufgaben, wie sie der Kavallerie in Döberitz und Alten-Grabow meistens

1) Ik spatieer.

gestellt würden, seien bisher in diesem Kriege nicht vorgekommen. Er fordere eine gänzlich veränderte und für die Reiterei neue Taktik. Ueberraschend schnell und gut aber habe diese sich hinein gefunden und dadurch der Armee die wertvollsten Dienste geleistet."

Later zegt R. F. in zijn artikel: „Wanneer de Keizer, gelijk ik in den aanvang van mijn bericht mededeelde, van eene nieuwe taktiek gesproken heeft, zoo kan daaruit wel besloten worden, dat na den oorlog de dienstvoorschriften der Cavalerie, in het bijzonder wat den velddienst betreft, herzien zullen worden. Het zoude zonder zin zijn, reeds nu op zulke gewichtige vragen nader in te gaan. Dit werk zal te gelegener tijd door ervaren mannen van het vak moeten verricht worden.

Men kan dus gerust aannemen, dat ook wij onze voorschriften in een geheel nieuw kleed zullen moeten steken en het is wel eene ongelukkige samenloop van omstandigheden, dat juist dit jaar ons Cavaliereglement II om een nieuwen druk komt vragen. Niet alleen, dat de techniek van dit voorschrift geheel gebaseerd is op de beginselen der taktiek, het tweede gedeelte is geheel aan die beginselen gewijd en daar wij thans volstrekt nog niet weten, hoe de toekomstige taktiek er in haar geheel zal uitzien, moeten wij dus alles voorloopig vrij wel bij het oude laten en krijgen wij zodoende een reglement met het jaartal 1915, (misschien wel 1916), waarvan de deugdelijkheid der daarin neergelegde beginselen reeds in 1914 in twijfel werd getrokken.

Laten wij dan, indien een herdruk beslist noodzakelijk is, alleen het technische gedeelte uitgeven, desnoods met eenige wijzigingen — weinig of geen verband houdende met de taktiek — welke in de praktijk nuttig bleken en dus later ook hare waarde behouden, of wel met eenige verandering in de oude en bijvoeging van nieuwe vormen, zooals de ervaring dit thans reeds aangaf.

Maar wat moet men dan in dit vak onderwijzen aan in opleiding zijnd personeel?

Deze vraag stelde ik mij reeds, toen ik op het laatst van 1914 reservekader in opleiding had voor den rang van kornet. Terwijl ik aan de hand van de juist uitgekomen handleiding van Kapitein J. N. BRUYN, waarin de taktiek tot op het laatste oogenblik was bijgewerkt, dit vak behandelde, gevoelde ik elken dag bij het lezen der couranten meer en meer den grond onder mijne voeten wegzinken en besepte ik tevens het vrij wel nuttelooze van dit onderwijs.

Is het niet oneindig veel verstandiger geen taktiek te instrueeren, dan begrippen aan te kweken, welke niet deugen en binnen kort overboord geworpen moeten worden, ten einde plaats te maken voor geheel nieuwe beginselen?

Laten wij toch niet noodeloos verwarring stichten in de hoofden der pas aangekomenen in onze gelederen. Herinneren wij ons zelf niet, hoe moeilijk het is, het eens geleerde zóó krachtig te onderdrukken, dat het nimmer meer tusschen het nieuwe komt bovendrijven?

Daar nu het technische gedeelte ons volkomen in staat stelt ons wapen

geheel naar de hand van den Chef te zetten en deze vooral in grooter verband toch zijne bevelen door middel van ordonnansen zal kenbaar maken, waardoor het tevens mogelijk is vormen, afstanden en tusschen ruimten aan te geven, komt het mij voor, dat wij ons daarmede voldoende kunnen behelpen in dit overgangstijdperk.

Dit neemt niet weg, dat de aanvoerders moeten profiteeren van de ervaringen, reeds thans aan het licht gekomen.

De tijdschriften bieden ons nog slechts weinig op dit gebied, bovendien is het zeer de vraag of er tijdens de mobilisatie wel veel gelegenheid is tot het kennismaken van deze lectuur.

Nu komt het mij voor, dat men bij den Generalen staf wel over meer gegevens zal beschikken, of bestaat er geen verband tusschen het reeds meergenoemde artikel van den Heer VAN MUNNEKREDE en het feit, dat deze kapitein b. d. Generalen Staf is? Waarom niet een of meer onzer Officieren eenige maanden naar het front gezonden en van hunne ervaringen profijt getrokken?

Dit alles deed bij mij de vraag rijzen, of het niet mogelijk ware, dat dit lichaam eene handleiding voor alle wapens samenstelde (welke successievelijk wordt aangevuld) gebaseerd op alle ervaringen uit den krijg, welke in de practijk ook voor ons van belang zijn. Met alle bescheidenheid vermeen ik, dat wij dan reeds een heele stap in de goede richting kwamen.

Aangezien wij ons thans nog tevreden moeten stellen met hetgeen wij toevallig hier of daar te lezen krijgen, moeten wij wel alles verzamelen, waarvan maar eenigszins partij is te trekken en zoo dient dan hier vermeld te worden, wat R. F. zegt over de beveiliging tegen het gevaar uit de lucht.

„Tegen het vliegtuig, het meest moderne aller wapens, is thans ook beveiliging naar boven noodzakelijk. Deze kan slechts daardoor bereikt worden, dat de paarden, in elk geval in colonne met tweeen, vlak naast elkander, zoo kort mogelijk langs de dorpsuizen of boschranden marcheren om van uit de hoogte zoo weinig mogelijk zichtbaar te zijn en aan de bommen der vliegers slechts een zeer smal doel te bieden.”

Volledigheidshalve mogen ook nog eenige aanhalingen uit het artikel van Kapitein VAN MUNNEKREDE hier een plaatsje vinden:

Hij zegt o. m.: „dat de Fransche Cavalerie hare bewegingen met groote snelheid uitvoert en dat de aanvoerders doordrongen blijken van de noodzakelijkheid om met andere wapens samen te werken en, ook zonder bevelen af te wachten, zelfstandig en snel op gunstige oogenblikken in te grijpen. De tactische vormen pasten zich geheel aan het terrein; veel gebruik wordt gemaakt van de „ligne par quatre” (onze flank-colonnes). Commando's en signalen worden zelden gehoord, de aanvoerders leiden hun troep in hoofdzaak met behulp van teekens en fluitsignalen”

„In groote verbanden optredende, verstrekt de Cavalerie-commandant aan zijne onderbevelhebbers gevechtsoopdrachten, tot wier uitvoering hij hen zooveel mogelijk vrijheid van handelen laat.”

Zouden wij uit dit laatste moge afleiden. dat het gebruik der gevechtsgroepen in Frankrijk niet alleen nog toepassing vindt maar zelfs den toets der praktijk heeft kunnen doorstaan? Zoo ja, dan is het in dit verband wel interessant even terug te denken aan de ernstige critiek, waartoe de beginselen van het Fransche reglement den ouderen omstreeks de jaren 1909 en 1910 aanleiding gaven.

„Zeker”, zoo luidde het o. a. „de theorie der gevechtsgroepen is verleidelijk in de theoriezaal met krijt op een zwart bord, maar zij zal ondeugdelijk blijken op het terrein, tegenover een vijand van vleesch en beenderen, die niet met krijt, doch met de lans tegenover u evolutionneert.” (Wet. Jaarb. 1911 blz 181.)

De bepaling in het reglement: „la Cavalerie 's emploie au profit des autres armes” volgens bovenstaande mededeeling zoo schoon in toepassing gebracht op het gevechtsveld, noemde men toen: „un acte d'humilité exagéré et hypocrite.” (Wet. Jaarb. 1911 blz. 180).

Van de thans zoo veelvuldig toegepaste „ligne par quatre” waarvan men in die jaren veel gebruik maakte op het terrein buiten de wegen, bijv. de heide, werd o. m. gezegd: „C'est une faute grave de la part des officiers, que d'ordonner ou tolérer une diminution de front....” (Wet. Jaarb. 1910 blz. 190), enz.

„Een groote rol speelt (bij de Fransche Cavalerie) het manoeuvreeren, waarbij wordt getracht den vijand omtrent de ware aanvalsrichting te misleiden of wel hem tot eene ontwikkeling in een verkeerd front te verleiden” mij dunkt een oud beproefd middel, dat ook thans nog niet aan waarde kan verloren hebben; alleen geschiedt blijkbaar alles op veel grooter schaal en zal daardoor het woord „manoeuvreeren” wel in de plaats zijn gekomen vóór „evolutionneeren”. Als zoodanig is deze mededeeling hier zeker de vermelding waard.

„Veel waarde wordt voorts gehecht aan een verbinding van het gevecht te paard met dat te voet” welk beginsel ook in ons reglement was neergelegd; maar wat daaruit niet zoo duidelijk bleek, is de bijvoeging „Ook reeds bij het eskadron.” 1)

In dit betoog mogen wij niet verzwijgen, dat de slotalinea van het Cavaleristische gedeelte van ditzelfde artikel in Februari 1915 geschreven, luidde:

„Het spreekt van zelf, dat op het westelijk operatietooneel onder de tegenwoordige omstandigheden de Cavalerie geen arbeidsveld vindt. Haar verkenningstaak is overgenomen door Infanterie en vliegeniers, terwijl een optreden te paard tot de onmogelijkheden behoort. Op vele plaatsen strijdt zij daarom in de loopgraven naast de Infanterie.”

Thans zijn wij ongeveer 4 maanden verder en is het niet anders; wij moeten echter dezen toestand eens nader bezien.

In Frankrijk houden beide tegenstanders elkaar juist in evenwicht hetgeen den zwaksten vrij gemakkelijk valt. daar voor het omzetten

1) Ik spatieer.

van den positiestrijd in den bewegingsoorlog eene ontzaggeijk groote overmacht, niet alleen aan troepen maar ook aan zwaar geschut, blijkt noodig te zijn; iets waarover geen van beide partijen aldaar tot op heden in voldoende mate schijnt te beschikken.

Dat de overgang tot den bewegingskrijg in den modernen oorlog volstrekt niet is uitgesloten, zagen wij telkens op het Oostelijk operatietooneel en wij kunnen er dan ook vast van overtuigd zijn, dat indien bijv. de centrale mogendheden er blijkbaar niet alles op gezet hadden, eerst in het Oosten eene beslissing te verkrijgen, wij zeker geheel iets anders in Frankrijk te aanschouwen zouden gekregen hebben dan een maanden langen loopgravenstrijd.

Zoodra echter het oogenblik der beweging aanbreekt, is juist de Cavalerie het onmisbare hulpwapen, zooals wij hierboven mochten ervaren 1). Het aantal gevechtsmomenten voor haar als ruiterwapen moge verminderd zijn in den modernen oorlog, steeds zullen deze daarvan een integreerend deel blijven uitmaken en men zal het dus niet zonder Cavalerie kunnen stellen.

Dat ditzelfde even waar is voor ons leger, wie zal het willen ontkennen, want wie kan te voren zeggen, waar en onder welke omstandigheden dit aan den strijd zal deelnemen, indien ons land ooit in een oorlog mocht gewikkeld worden. Zouden de Belgen destijds ook maar één oogenblik hebben vermoed, dat zij eens hun zwaarsten strijd zouden te voeren hebben aan den Yser, nog wel met het front gekeerd naar het eigen vaderland?!

Hadden tot hiertoe onze beschouwingen hoofdzakelijk betrekking op de taak der Cavalerie als ruiterwapen, thans moeten wij eenige aandacht wijden aan het gevecht te voet.

De taktiek betreffende dit gevecht moet wel belangrijk gewijzigd zijn. Zegt RICHARD FÖRSTER niet en bleek het niet even duidelijk uit het overzicht der verschillende operatiën hierboven gegeven, dat de Cavalerie te voet strijdende, dit volkomen op dezelfde wijze doet als de Infanterie?

Daar ook dit wapen, gelijk R. F. verklaart, veel op het gevechtsveld heeft moeten aanleeren, zoude het van weinig nut zijn onze kennis thans te putten uit de Infanteriereglementen. Nogmaals, laten wij toch vooral geen nieuwe dingen aanleeren, waarvan wij niet de zekerheid hebben, dat zij nog deugdelijk zijn!

Dit neemt niet weg, dat er wel eens aan herinnerd mag worden, dat onze mannen gevechtspatrouilles zullen moeten loopen, vooral bij nacht, waarvan in ons reglement nergens speciaal gesproken werd.

Ook dringt zich nog eene andere m. i. zeer belangrijke vraag aan mij op n.l.: Waar blijven de paarden van de buiten gevecht gestelde

1) Aan de operaties in het laatst van Juni 1915 ten O. van Lemberg zouden volgens een courantenbericht een gtal Duitsche en Oostenrijksche Cavalerie-Divisies deelnemen.

schutters? Bij de enorme verliezen van den tegenwoordigen tijd, zal het aantal ruitlooze paarden ontzaggeijk groot zijn. Houden beide partijen elkaar en échec, dan zal de verpleging der paarden elken dag bezwaarlijker worden, wil men niet te veel ruiters aan de loopgraven onttrekken; eene geregelde aanvulling van menschen zal wel niet zoo eenvoudig zijn. Ongunstiger wordt nog de toestand na een geslaagden bajonetaanval met zijne groote verliezen, vooral als kort daarop de vervolging te paard moet plaats hebben (gelijk geschiedde na den val van Lodz, naar wij mogen vermoeden, toen de Cav.-Divisie werd aangezet in de richting der bosschen van Skirnewice) of wel, indien in het omgekeerde geval de eigen Cavalerie eene eventueele vervolging moet trachten te keeren, terwijl alsdan de overcomplete paarden meer achterwaarts in veiligheid zullen gebracht moeten worden om dit kostbaar bezit niet aan den vijand prijs te geven. Het schijnt mij onmogelijk toe zich onder zulke omstandigheden met al deze handpaarden bezig te houden.

Indien de aanvulling door menschen niet voldoende mogelijk is moeten dan, zoo vraag ik mij af, de overcomplete geworden dieren niet op geregelde tijden naar een punt meer achterwaarts geëvacueerd en daar verzameld worden, alwaar ze weder kunnen worden ingedeeld aan de ter aanvulling gezonden ruiters.

Het is jammer, dat R. F. ook niet op dit belangrijke punt zijn licht liet schijnen, want natuurlijk heeft de practijk ook hier reeds den goeden weg aangewezen.

Ik vestig er dan ook slechts de aandacht op in de hoop, dat men bij hoogerhand dien weg kent en dat wij van die zijde eenige aanwijzingen zullen krijgen, opdat wij weten, hoe wij onder zulke omstandigheden hebben te handelen. Mocht n.l. het hier aangegeven middel, evacuatie, het juiste zijn, dan behoort de algemeene regeling daarvan, naar ik vermeen, niet bij de Cavalerie, maar daàr tehuis.

Te voet strijdt de Cavalerie volkomen als Infanterie!

Spreekt het niet van zelf, dat zij dan ook over dezelfde hulpmiddelen moet beschikken als het zusterwapen?

Dit wordt blijkbaar ingezien, want spoedig mochten wij ons verheugen op het bezit eener bajonet, doch daarmede zijn wij er nog niet. Immers ons pioniergereedschap is ten eenen male onvoldoende. Wat beteekenen 16 schoppen per eskadron (het is de vraag of men de enkele uit de pionierkist steeds bij de hand zal hebben), waar ongeveer 80 ruiters voor den strijd te voet beschikbaar zijn.

En nu zegge men niet, gewoonlijk zal de Cavalerie de Infanterie aflossen en dus het graafwerk gereed vinden, want wij zagen reeds, dat de ruiters zich verscheidene keeren zelf moesten ingraven. Er is echter nog een ernstiger reden, welke dadelijk duidelijk aan het licht komt, door hier enkele regels aan te halen uit het verslag over de gevechten van „Een Belgisch regiment in den slag bij Nieuwpoort” (N. Rott. Ct. van 26 Mei 1915):

„Doch wanneer de vijand het noorden van Mannekensveere heeft bereikt, gaan de Belgische mitrailleurs bij de Eendrachtsbrug zoo verwoed aan het ratelen op den op 900 M. voortrukkenden vijand en openen een aantal secties der verdedigingslinie van het 7e (Regiment) zulk 'n verwoed snelvuur, dat de vijand aarzelt, gestuit wordt en genoodzaakt wordt zich in te graven” 1)

Men zal zeggen niets nieuws; reeds in Mandschoerije moest men bij den aanval telkens zijne toevlucht tot de schop nemen. Juist! maar als dit dan een gewoon voorkomend verschijnsel is, waarom zou de Cavalerie, welke thans evenals de Infanterie stoutmoedig ten aanval schrijdt, niet in dergelijke omstandigheden kunnen komen te verkeerren?

Neen, wij moeten niet alleen vragen om voldoende pioniergereedschap voor onze ruiters, wij moeten het eischen, want het niet beschikken daarover kan in korte oogenblikken de totale vernietiging onzer eskadrons ten gevolge hebben!

Onder zulke omstandigheden is er geen oogenblik te verliezen, terstond moet het graafwerk aanvangen. Gelijk men nu weet, wordt hierbij tijdens het vuurgevecht doorgaans als volgt te werk gegaan: In groepen van twee man vuurt de een, terwijl de ander graaft. Het mag dus geenszins van toevallige combinaties afhangen of zulk eene groep al of niet over schoppen beschikt, hetgeen er op wijst, dat elke ruiter daarvan voorzien moet zijn.

De tegenwoordige bevestiging aan het zadel komt mij niet doelmatig voor.

Bij ons moeten, evenals R. F. het beschreef, de menschen met de schop in de hand naar den loopgravenarbeid; zelfs al is er in de eerste oogenblikken geen sprake van graven, dan moet de man de schop toch steeds bij zich hebben, want elk oogenblik kan dit werktuig blijken onmisbaar te zijn. Men begrijpt welk een last dit voorwerp oplevert bij het schieten. Natuurlijk wordt de schop uit de hand gelegd, maar even natuurlijk wordt zij vergeten, wanneer plotseling tot een sprong voorwaarts of tot den aanval wordt overgegaan en juist in dit laatste geval kan de schop zoo broodnoodig zijn.

Bijgevolg moet de linnemannschop met foudraal en al van het zadel, waaraan zij bijv. met twee mousquetons bevestigd kan worden, genomen en met de bovenste mousqueton ingehaakt kunnen worden aan een ring op den band van den lijfriem.

Daar men dikwijls klachten hoort over de linnemannschop, zij hier opgemerkt, dat het grooter model Cavalerieschop, eenigen tijd bij ons wapen in beproeving is geweest, doch puntig bijgewerkt, waarschijnlijk veel beter zal voldoen. Deze kan op dezelfde wijze als de linnemannschop aan het zadel worden opgehangen, het slingeren moet door een verbindingsriem naar den singel voorkomen worden. Zelfs bij het springen over hindernissen leverde deze bevestigingswijze geene bezwaren op.

1) Ik spatieer.

Is ook het medevoeren van minstens één (zand)zak niet dringend noodig? Deze zou op één of andere wijze aan het schopfoudraal moeten bevestigd zijn.

Wat de grondwerkzaamheden zelf betreft? Op dit gebied zal nog veel voor ons te leeren zijn, want niet alleen dat gewone loopgraven gemaakt moeten worden, zelfs het aanleggen van zware schanswerken kan tot de werkzaamheden behooren.

Maarschalk FRENCH vermeldt over den slag bij Soissons, dat op den 15^{den} September granaten in de stellingen vielen, welke naar het oordeel van deskundigen, afkomstig waren van 21 c.M. geschut met een dracht van 9 K.M. (Vermoedelijk vrijgekomen na den val van Maubeuge.)

„Gedurende het verloop van den veldslag hadden onze troepen zwaar te lijden van dit vuur, ofschoon de uitwerking hiervan later zeer verminderde door afdoende verschansing, waarvan ik de noodzakelijkheid dringend onder het oog bracht van de bevelhebbers der L. Kr. Uit de dorpen, welke in ons gevechtveld lagen, werd daarvoor zwaar schansmateriaal gehaald, waarvan veel bij elkaar werd gebracht.”

Men bedenke, dat juist in deze dagen de Engelsche Cavalerie een belangrijk aandeel had in den loopgravenstrijd, en bovendien, dat een dergelijk overstelpend vuur uit zwaar geschut voortaan regel zal zijn, want alleen de zware houwitser schijnt in staat den weerstand in de loopgraven te breken; reeds thans ziet men dit middel overal toegepast.

Ten slotte nog eenige opmerkingen betreffende eene zaak, oogenschijnlijk van minder belang, doch in werkelijkheid van zeer veel gewicht.

RICHARD FÖRSTER deelde ons mede, dat de Cavalerie gedurende den bewegingsoorlog de voordeelen van de veldkeuken niet in dezelfde mate geniet als de Infanterie. Als men zich nu herinnert, dat er in de eerste weken bij den snellen opmarsch in het Westen, Deutsche Infanterieafdeelingen waren, welke in twee à drie dagen geen warm eten hebben gezien, kan men zich voorstellen, hoe het hiermede dikwijls bij de Cavalerie zal gesteld zijn geweest en toch, wordt niet juist in deze periodes van mensch en paard het meeste gevergd?! Moeten dan niet in het bijzonder in deze dagen de verbruikte krachten zoo spoedig en goed mogelijk worden aangevuld, m. a. w. moet de verpleging niet verzekerd zijn?

Wijst dit er niet op, dat wij ons moeten voorzien van auto keukenwagens? Gelukkig zijn wij nog niet in het bezit van het gewijzigde (verlichte) Infanterie model, zoodat men dus nog zeer gemakkelijk tot een betere oplossing kan besluiten.

De eenige keer bijv., dat wij bij een zwaren dag gedurende dezen mobilisatietijd op onze keukenwagens waren aangewezen, kon de troep daarvan geen profijt trekken, daar zij veel te laat in het kantonnement kwam en wat nog erger was: er ging veel kostelijk eten verloren, omdat, toen men het, des avonds niet meer genuttigde, eten, den volgende morgen vroeg aan den troep wilde verstrekken, bleek dit bedorven te zijn.

Auto veldkeukens zouden in dit geval zonder twijfel gelijk met of even na den troep in het nieuwe kantonnement aanwezig zijn geweest.

Laat de vijand het aantrekken der keukens niet toe, dan is de toestand hetzelfde of men over keukenwagens dan wel keukenauto's beschikt, met dien verstande echter, dat zoodra deze verhindering door den vijand ophoudt, de laatste oneindig veel sneller zijn aan te trekken dan de eerste.

Is deze omstandigheid evenwel niet aanwezig, dan zal over groote afstanden de wagen ons veelal in den steek laten, terwijl de auto door hare tijdige tegenwoordigheid de krachten en het moreel van den troep niet weinig zal verhoogen.

Als ik hier eenige aanwijzingen mag geven, zou ik willen vragen of de volgende combinatie geene aanbeveling verdient.

Men vervaardige een lichte doch krachtige vrachtauto, tevens proviandwagen, met aanspankar op groote raden (artillerie model), waarop het fornuis, dat vanaf de auto bediend wordt; dus ongeveer het omgekeerde van de in 1911 ontworpen autokeukenwagen, bij 4 R. H. in beproeving geweest doch veel lichter, deze was bestemd voor een Regiment.

Hierdoor ontstaat het voordeel, dat de eigenlijke keuken in het kantonnement of bivak gebruikt, terwijl de auto benut kan worden voor den aanvoer van aan te vullen proviand. Het spreekt van zelf, dat de scheiding dezer twee deelen alleen mag plaats hebben, als er geen of zeer weinig kans is op overvalling. Men moet echter steeds op den vijand bedacht zijn en daarom moet de eigenlijke keuken zoo zijn ingericht, dat zij door twee paarden kan worden weggetrokken. In elk eskadron zijn daartoe wel paarden geschikt en tijdelijk daarvoor aan te wijzen.

Elk eskadron moet beschikken over een veldkeuken voor eene sterkte van minstens 229 man. Reeds nu bleek de moeilijkheid als de veldkeukens deze capaciteit niet bezaten. Men denke aan den Staf, de mitrailleursectie en aan de officieren.

Geldt, hetgeen wij hier zeiden omtrent de bewegelijkheid der veldkeukens, niet in dezelfde mate voor de haverwagens? Gelijk in Polen en zooals thans zeker het geval zal zijn in de streken waardoor de Duitse en Oostenrijk-Hongaarsche legers zegevierend naar Lemberg en tot over de San trokken, kan men volstrekt niet rekenen op de fouragevoorraden in het bezette gebied. Men zal dus dikwijls geheel zijn aangewezen op den aanvoer van achteren. Is het nu niet ellendig, dat onze brave paarden honger moeten lijden, niet, omdat er geen fourage is, maar omdat wij deze door een slechte inrichting onzer bagagetreinen niet tijdig kunnen aanvoeren?

Waarschijnlijk zullen hier noodig zijn een paar niet al te zware krachtige autovrachtwagens met aanhangwagens, welke ook door paarden getrokken kunnen worden. Voor het geval de Cavalerie zich op een terrein bevindt, hetwelk van den hoofdweg alleen te bereiken is

door met paarden getrokken voertuigen. De eskadrons moeten dan eenige paarden zenden tot het ophalen der fourage.

Ik stel er prijs op hier te verklaren, dat ik volstrekt niet verwacht reeds dadelijk den goeden weg te hebben aangewezen, want ik ben er te veel van doordrongen, dat het ten slotte de practijk is, welke de juiste middelen aangeeft.

Ware het nu voor de gelijkvormigheid reeds gewenscht, ook de overige voertuigen te vervangen door motorwagens, er zijn daarvoor nog meerdere argumenten aan te voeren.

Is men overtuigd van de noodzakelijkheid van een bagagetrein, dan moet men ook zorgen er over te kunnen beschikken. Dit nu zal dikwijls niet mogelijk zijn, zooals duidelijk uitkwam bij hetgeen wij over de veldkeukens opmerkten. Niet alleen, dat de autotractie hier uitkomst biedt, ook uit een tactisch oogpunt is er veel voor te zeggen; want men kan daardoor dan veel eerder den trein op een weinig bedreigd punt achterlaten en dezen eerst later, als het gevaar bij verplaatsing geweken is, aantrekken, en er dan toch nog tijdig over beschikken, dank zij de grootere snelheid.

Doch er komt nog iets anders bij. Wij hoorden in 1914 van zooveel besmettelijke ziekten onder de paarden en als wij nu weten, dat het nagenoeg overal de gevorderde treinpaarden waren, welke het eerst aan deze ziekten leden, is dit dan niet een hoogst belangrijke reden, om alle gerequireerde paarden uit onze gelederen te bannen, want daardoor kan de Cavalerie gewoon met lamheid geslagen worden. Men vergete niet, dat, werkelijk te velde zijnde, de thans met de meeste nauwgezetheid genomen afzonderingsmaatregelen, wel niet mogelijk zullen zijn.

Het zal wel interessant wezen later te vernemen, welke ondervinding men in dit opzicht heeft opgedaan in de oorlogvoerende staten.

Wat de patrooncaissons aangaat, deze zullen steeds door middel van paarden voortbewogen moeten worden. Deze behooren immers tot den gevechtstrein en moeten het regiment overal kunnen volgen.

Overal kunnen volgen!! Hier zijn wij aan een teer punt gekomen.

Mijne ondervinding met deze karren, bij 4 R. H. opgedaan, is betrekkelijk gering, omdat de caissons bij groote marschen met den bagagetrein langs de harde wegen werden mede gezonden (zeer terecht om de paarden te sparen); ook weet ik niet, welke ervaring men bij de andere regimenten opdeed, maar zóóveel zag ik er wel van, dat ik hier durf verklaren, dat het aan ernstigen twijfel onderhevig is, of deze voertuigen ons wapen in alle terreinen en gangen op den duur zullen kunnen volgen.

Ik wil hier niet spreken van waternatte paarden bij het rijden door een eenigszins zwaren zandweg van slechts enkele Kilometers, ook niet van vele reparaties aan raden (losse spaken, gescheurde velgen), afgeknapte lamoenberrieboomen, enz., ik wil slechts de volgende vergelijking maken om aan te toonen, hoe stiefmoederlijk ons wapen in dit opzicht bedeed is.

Bij de vroegere mitrailleurafdeelingen, welke behoorden tot de Divisie, dus hoofdzakelijk waren aangewezen op de harde wegen met eene marschsnelheid als die van Infanterie, had men voor nagenoeg precies dezelfde hoeveelheid patronen en wel is waar 2 of 3 opgezeten manschappen, patroonwagens met 4 raden.

Eene gewichtsverdeeling over vier in plaats van over twee assen, zal op zacht en ongelijk terrein de bewegelijkheid reeds zeer ten goede komen, maar bovendien, werden deze wagens getrokken door 4 paarden, want nu en dan moesten zij in snelle gangen samen met de mitrailleurs naar elk gewild punt kunnen worden gebracht.

Bij de Cavalerie, het wapen der snelheid en der zachte wegen, waarlangs ook de gevechtstrein moet kunnen volgen en waarbij dus constant enorme krachten worden vereischt om de zware tweeradige patrooncaissons in hetzelfde tempo te verplaatsen, bij de Cavalerie moet men zich tevreden stellen met voertuigen, welke geheel berekend zijn op de bewegingssnelheid van Infanterie en op de harde wegen, behoudens eenige kleinere afstanden, welke in het terrein zullen moeten worden afgelegd, hetgeen na het kalme stapwerk zeer goed, desnoods zelfs in snelleren gang kan geschieden.

Wij leeren hieruit alweder, hoe verkeerd het is, niet alles in manoeuvretijd te beproeven; zeer zeker zouden wij dan reeds lang tot de overtuiging zijn gekomen, dat deze patrooncaissons niet geschikt zijn voor ons wapen.

Heeft er zich wel ooit schooner gelegenheid voorgedaan dan juist thans om dezen toestand zonder veel kosten zeer deugdelijk te verbeteren? Hebben de mitrailleurafdeelingen niet meermalen bewezen, volkomen in staat te zijn de Cavalerie in alle terreinen en gangen te volgen? Welnu, men vervange eenvoudig de 2 patrooncaissons door 2 patroonwagens dezer opgeheven afdeelingen.

Gelijk men weet, bevatten deze wagens 21.200 patronen, terwijl op het raam van den achterwagen nog 3.600 stuks worden meegevoerd. Vervangt men de 64 patroonbanden door patronen, dan zal men vermoedelijk over een 25.000 stuks kunnen beschikken, dus reeds meer dan thans (24.740 patronen). Men vergete echter niet, dat het aantal karabijndragenden per regiment met enkele tientallen is vermeerderd nu de wachtmeesters ook met de karabijn zijn bewapend. Deze kleine vermeerdering van een tweehonderd patronen is eigenlijk niet voldoende. Bovendien zal er steeds behoefte zijn aan nog meer munitie. Het toevoegen van een derde patroonwagen is minder aanbevelenswaard, want dit is weer een voertuig meer. Daar nu echter bij de Cavalerie geen personen op den voorwagen behoeven te zitten, kan men niettegenstaande gewichtsvermindering door eene vergrooting der patronenbakken waarschijnlijk het aantal patronen aanzienlijk vermeerderen.

Moeten wij, wat de munitie-aanvulling betreft, ook niet eens denken aan de Divisie-eskadrons, want zijn deze niet aangewezen op de patronen van den voorraadwagen, welke zich in critieke oogenblikken juist

ver af zal bevinden als behorende tot den bagagetrein van het eskadron; moeten ook zij niet voorzien worden van een patronenvoertuig bij den gevechtstrein? Bijv. eene z.n. gewijzigde mitrailleurvoorzagen, welke nu 8.000, of een voorwagen van de patronenwagen, welke thans 11.000 patronen bevat, getrokken door twee paarden.

Alle paarden voor voertuigen van den gevechtstrein moeten met het oog op het hierboven gezegde Rijkspaarden zijn.

Wanneer men de hier aangegeven verbeteringen bij gevechts- en bagagetrein kon aanbrengen en de voetgangers kregen een plaats op de auto's of wellicht nog beter een rijwiel, dan zou dit alles zeker in hooge mate aan de bewegelijkheid ten goede komen.

Ik mag deze beschouwingen niet eindigen zonder nog een woord te hebben gericht tot hen, die steeds meenden, dat men in Nederland over voldoende Cavalerie beschikt, thans wellicht 'nog in die meening werden versterkt, hetgeen begrijpelijk is, daar zelfs mij Cavaleristen, aanvankelijk op de courantenberichten afgaande, eveneens het ergste voor ons wapen vreesden.

Mochten zij na lezing van het weinigje geschiedenis van den tegenwoordigen oorlog hiervoren neergeschreven, nog niet overtuigd zijn van hunne dwaling, dat zij dan het volgende nog eens ernstig overpeinzen.

Het Britsche leger, van af den 25sten Augustus aanvankelijk bestaande uit 5 Divisies of 59 bataljons (de 4^e Divisie was slechts 11 bataljons sterk) beschikte, behalve de Divisie- en Seineskadrons en de eskadrons pioniers, over 45 eskadrons. (1 Cavalerie-Divisie en 1 zelfstandige Cavalerie-Brigade.)

Al mochten er eenige eskadrons minder zijn geweest (zie noot 2, blz. 577), zoo doet zulks niets af aan dit betoog; daarvoor is het contrast met de verhouding bij ons te groot. Immers volgens de vredessterkte beschikken de 4 Nederlandsche Divisies of 72 bataljons behalve over de Divisie-eskadrons en het eskadron ordonnansen over 12, zegge „twaalf” eskadrons.

Als men zich nu herinnert, hoe het in de dagen tot 7 September 1914 (het keerpunt aan de Marne) deze Cavalerie was, welke den terugtocht der Britsche troepen beveiligde tegen de eindelooze gevaren, welke hen in rug en op vleugel of flank bedreigden en men daarbij bedenkt, dat zelfs zij, wat hare sterkte betreft, ontoereikend bleek te zijn, zoodat Maarschalk FRENCH op 24 September de hulp moest inroepen van Generaal SORDËT's 3 Divisies sterke Cavaleriekorps, waaraan het Britsche leger op 27 en 28 September veel te danken had (zie blz. 581 en 582), dan zal toch niemand meer durven beweren, dat de Nederlandsche Cavalerie ook slechts in de verste verte voldoende is voor het vervullen van de taak, welke haar in den modernen oorlog kan ten deel vallen.

Dat de Engelsche Infanterie in deze dagen bijna elk oogenblik aan vernietiging bloot stond, is natuurlijk daaraan toe te schrijven, dat zij

op een niet aangeleunden strategischen vleugel opereerde en dus voortdurend met omtrekking of omvatting bedreigd werd.

Door onze geografische ligging kan men er vrij zeker van zijn dat wij, indien wij in dezen oorlog waren medegesleept, ons arbeidsveld zouden gevonden hebben op een strategischen vleugel van één der beide partijen en dan wellicht in soortgelijke omstandigheden waren komen te verkeereren als het Britsche leger.

Ware zulks geschied dan kan men met dit voorbeeld voor oogen gerustelijk voorspellen, dat door gebrek aan Cavalerie ons leger moeilijke oogenblikken zou hebben doorleefd, hoe kranig en beleidvol onze Infanterie en de overige haar ten dienste staande hulpwapens ook mochten strijden.

Is het niet onverantwoordelijk deze wapens aan zulke ernstige gevaren bloot te stellen? En toch, werd niet vele malen in militaire tijdschriften en dagbladen door deskundige schrijvers gepleit voor versterking onzer Cavalerie?

Waarom men niet naar hen luisterde?

Ach! Laten wij het onszelf maar eerlijk bekennen: onze overdreven echt Hollandsche zuinigheid speelt ons hier parten.

Mochten wij eenmaal wijs worden en ten slotte over de zoo broodnoodige Cavalerie beschikken, dan zullen zij, die zich maar steeds niet kunnen losmaken van de gedachte, dat onze troepen hoofdzakelijk in het polderland zullen hebben te strijden, meerdere Cavalerie dus uit den booze vinden, wel niet langer klagen over de daarvoor verstrekte gelden, als zij slechts even willen terugdenken aan de dagen van 12 October 1914 en volgende (zie blz 587), toen de strategische omvatting door het Britsche II Korps ten N. van de lijn Béthune—Rijssel, dus in polderterrein, slechts kon verijdeld worden door den inzet van 4 Divisies Cavalerie, welke op verrassend snelle wijze den Duitschen rechtervleugel ten N. van genoemde lijn verlengden.

Hadden de Duitschers hier niet de beschikking gehad over zulk eene sterke Cavaleriemacht, eene débacle ware niet te voorkomen geweest en de gevolgen niet te overzien.

Zelfs deze tegenstanders zullen moeten toegeven, dat onder zulke omstandigheden ook in polderland de Cavalerie schatten waard is.

Men ziet uit het bovenstaande, dat er nog veel door en voor ons wapen te doen is. Mogen deze bladzijden daartoe den stoot geven en mogen zij vooral in staat zijn hier te lande de overtuiging te vestigen dat voor de verkenning het vliegtuig onschatbare diensten kan bewijzen, maar dat de taak van het ruiterswapen in den modernen oorlog nog zóó omvangrijk en van zooveel gewicht is, dat aan vermindering niet valt te denken, integendeel aanzienlijke uitbreiding onzer Cavalerie (c. q. Rijdende Artillerie) een dringende eisch is.

Mitrailleurs elders en hier,

DOOR

Kapitein J. P. J. VERBERNE.

Mitrailleurs elders! En weten al onze officieren wel de hoofdzaken betreffende onze mitrailleurs? Is het niet voor de meesten onzer nog een gesloten boek, of liever nog een onbekende machine met desbetreffend onbekend tactisch gebruik?

Zeker, helaas zijn zelfs niet alle mitrailleur-kaderleden voldoende op de hoogte. Wie kan op nog jeugdigen leeftijd in een zoo belangrijk en nieuw commando meestal geheel zelfstandig gelaten worden — zonder geregelde contrôle?

En toch zullen wij in deze voor ons officieren hoogst gewichtige tijden eenige beschouwingen geven over „mitrailleurs elders”. Morgen misschien moeten wij meespringen in den internationalen heksenketel en het is voor ons mitsdien noodzakelijk reeds nu ons op de hoogte te stellen van de wapens onzer eventueele medestrijders en tegenstanders, van de meest belangrijke eigenschappen en hoedanigheden hunner mitrailleurs en de wijze van gebruik.

Maar geen wijdlopende beschouwingen bied ik aan — het is thans de tijd van doen, niet van lang overwegen; geen onzer heeft tijd of lust thans zware studiën te doorworstelen.

Hetgeen volgen gaat, is uit reglementen, voorschriften en vaktijdschriften getrokken. Vergeten wij echter niet, dat uit courantenberichten herhaaldelijk blijkt, dat bij onderscheidene rijken het aantal mitrailleurs veel grooter is. En terecht. Deze helsche machine heeft in onze organisatie nog niet de plaats die haar toekomt. Reeds jaren geleden braken wij herhaaldelijk niet één, maar een bundel lansen voor uitbreiding van ons te kleine aantal mitrailleurs — dit betrekkelijk goedkoope en onontbeerlijke wapen in het bijzonder voor kleine mogendheden met magere militaire beurs. Elke compagnie infanterie — zoo betoogden wij — moet gedoteerd worden met twee, minstens één sectie mitrailleurs; elke compagnie wielrijders moet beschikken over een sectie mitrailleurs op rijwielen; onze cavalerie-brigade moet beschikken over één mitrailleurafdeeling; den Divisie-Commandant mag zijn onontbeerlijke bereden mitrailleurafdeeling, zijn korps-mitrailleurs niet langer onthouden worden. Ieder kaderlid moet den mitrailleur kunnen bedienen.

De toekomst zal bewijzen, dat ik in goed gezelschap ben geweest; dit oorlogsjaar bewijst het reeds.

Maar nu ter zake.

Duitschland.

Systeem: Maxim '08 op slede-affuit. 1) Deze voornaamste militaire mogendheid vervoert al hare mitrailleurs op precies dezelfde vierradige voertuigen als de 64 vierradige voertuigen van onze juist opgeheven 4 mitrailleurafdeelingen; bij de troepen-mitrailleurs twee-spanen, bij de mitrailleurafdeelingen vier-spanen als eertijds bij ons. Kaliber 7,9.

Afkoeling door watermantel; vuursnelheid 400 à 500 patronen per minuut.

In de vestingen, koloniën en marine dit zelfde systeem.

Organisatie: In 1913 compleet. Elk regiment Infanterie en elk bataljon Jagers heeft zijn Maschinengewehr-Kompagnie van 6 Gewehren, onder commando van een kapitein, waaraan toegevoegd 3 luitenants. Zij hebben tot taak „den Feuerkampf der Infanterie unmittelbar zu unterstützen. 2) In de nabijheid van den vijand en in moeilijk terrein worden de mitrailleurs afgeladen en door de bedieningsmauschappen gedragen.

Bovendien 13 Mitrailleurafdeelingen precies als onze opgeheven 4 afdeelingen, doch niet 8, maar 6 mitrailleurs sterk (hierbij kan ook vuur worden gegeven van de voertuigen); onze organisatie was een betere in verband met splitsing enz. Zij worden aan de Cavalerie toegevoegd of worden als snel verplaatsbare groote vuurkracht in handen gegeven van hoogere troepen-aanvoerders. 3) Het is een organisatie als in Zwitserland; ook hier zag men niet op tegen de kosten doch schafte zich deze onontbeerlijke organisatie aan.

Oostenrijk-Hongarije.

Systeem: Schwarzlose op drievoet-affuit en al of niet achter schild. 4) Vervoer op pakpaarden. Afkoeling met watermantel. Vuursnelheid 400 patronen per minuut. Kaliber 8,0. In de vestingen en bij de marine het systeem Skoda achter schild. Deze voor dit rijk nationale mitrailleur is overigens alleen in Nederland ingevoerd.

Organisatie: Elk bataljon Infanterie beschikt over een afdeeling van 2 mitrailleurs. Enkele afdeelingen kunnen vereenigd worden. Het gebruik in de tirailleurlinie als in Duitschland wordt niet aanbevolen en mitsdien zijn meer uitvoerige bepalingen gemaakt voor domineerend vuur. 5)

Bovendien 12 gelijksoortige afdeelingen voor de cavalerie.

Turkije.

Systeem: Hotchkisz op drievoet. Luchtafkoeling. Vuursnelheid 500 patronen per minuut. Bovendien de Maxim '09 op drievoet en met watermantel: kaliber 7,65.

1) Deutsche Waffen- und Munitions-Fabriken. Berlin.

2) Punt 265a en 291a van het Deutsche Exerzierreglement für die Infanterie (Deckblätter 1909—1911).

3) Punt 232 en 272 van het Deutsche Reglement für die Maschinengewehrabteilungen.

4) Fabriek te Steijer.

5) HAUPTMAN A. MELCZER, Lehrer an der Maschinengewehrschule: „Anhaltspunkte für die Ausbildung im Maschinengewehrdienst“. (SEIDEL u. SOHN, Wien.).

Organisatie: Turkije beschikt over 80 Mitrailleurcompagnieën en 14 Maxim-mitrailleurafdeelingen.

Frankrijk.

Systeem: Hotchhisz '07 op drievoet-affuit. Vervoer op pakpaarden. Luchtafkoeling. Vuursnelheid 100 à 300 patronen per minuut. Kaliber 8,0. Voor de infanterie een afzonderlijk schild. Bovendien de Puteaux op drievoet-affuit. Vervoer op pakpaarden of galoppeeraffuiten (karren, bij de cavalerie waarbij ook vuur kan worden gegeven van het voertuig). Luchtafkoeling. Vuursnelheid 600 patronen per minuut. Kaliber 8,0.

In vestingen en bij de marine de Maxim.

Organisatie: De Oostelijke Armeekorpsen hebben per bataljon een mitrailleursectie à 2 mitrailleurs; de verdere doteering is geheim. Zij worden, evenals de munitie op pakpaarden vervoerd, worden voor het gevecht afgeladen en vechten dan in innige samenwerking met de Infanterie. 1) Ook hier wordt elke sectie gecommandeerd door een luitenant en heeft een kapitein het toezicht en de leiding.

Proeven worden genomen, om de pakpaarden te vervangen door muilieren.

Men bezigt het mitrailleurvuur zeer terecht in hoofdzaak op kleine afstanden. De Luitenant ALBONSSIÈRES — een autoriteit — beweert, dat ieder, die anders handelt bedrogen uit zal komen, „comme nos pères en 1870”. Alleen bij de z. g. „détachements de contact” wordt hierop een uitzondering gemaakt, vermits deze den vijand moeten vasthouden en zijn opmarsch moeten vertragen.

De loop met radiatoren-luchtafkoeling, veroorlooft slechts 500schoten achter elkaar te schieten — een groot nadeel.

Eerst aan het einde van den strijd kunnen de mitrailleurs loonend werk bieden, daar eerst dan gunstige, dichte doelen op korte afstanden — enfileerend — onder vuur kunnen worden genomen.

De mitrailleur heeft geen zenuwen; hoe geringer het innerlijk gehalte van den troep is, des te meer mitrailleurs zijn noodig om dit te équivaleeren. Ook de moreele steun is belangrijk.

Bij het veranderen van stelling, wordt de mitrailleur van de drievoet-affuit gescheiden om te verhinderen, dat de vijand hem onderkent en ontijdig buiten gevecht stelt — een zeer gewenschte manipulatie.

Veel zorg wordt terecht besteed aan het tijdig nazenden van munitie. Ten onzent wordt dit helaas uiterst zelden beoefend.

Meestal schieten de beide mitrailleurs om beurten en als navolg hiervan blijft de loop koeler en worden de patronen gespaard. Het inschieten geschiedt zoo mogelijk schot voor schot om de aanwezigheid van mitrailleurs niet te verraden (tir à coup) De vuurpauzen worden steeds benut voor het zoo noodzakelijke reinigen.

1) Règlement sur les sections de mitrailleuses d'infanterie 1912, tome I, chiffres 1-3 et 129.

De Fransche mitrailleur bezit naast zijn nadeelen ook de gunstige eigenschap de snelheid van vuren te kunnen regelen door een reguleur, die de beweging van het slot een snelheid van 300 (snelvuur), 200 tot 300 (normaalvuur), 100 tot 200 (langzaam vuur), en ten slotte een snelheid van onder 100 schoten (zeer langzaam vuur) in de minuut doet geven. Dit is een groot tactisch en schiet-technisch voordeel.

Ook in het Fransche reglement vergroot men zoo noodig kunstmatig de kleine natuurlijke dieptespreiding. Niet door onder het vuren het richtwiel heen en terug te draaien, maar door het bezigen van 2 à 3 vizieren (met een verschil van 50, 100 of 200 M.); men tracht na de waarneming spoedig het aantal vizieren te verminderen.

Bij uitzondering is het vuren met hulpdoelen (tir en volant) toegestaan. Domineerend vuur mag alleen worden gegeven van- of tegen hoogten.

Engeland.

Systeem: Maxim op drievoet. Afkoeling door watermantel. Vuursnelheid 400 patronen per minuut. Kaliber 7,7. Vervoer op voertuigen of op pakpaarden.

Organisatie: Elk bataljon infanterie beschikt over 1 sectie mitrailleurs à 2 mitrailleurs onder commando van een luitenant; per brigade is een kapitein belast met het toezicht en de leiding. De sectie-commandant commandeert bovendien een reserve-sectie onder een jongeren luitenant; beide luitenants moeten een cursus op de schietschool hebben gevolgd 1).

Elke cavalerie-brigade beschikt zeer terecht over een afdeeling van 6 mitrailleurs en dus niet per regiment over een sectie 2). Immers, bestaat de kans, dat de brigade gezamenlijk moet chargeeren, dan moet inzake mitrailleur- en rijdende-artillerievuur voldaan worden aan den grooten eisch, dat zoo min mogelijk schootsvelden gebezigd worden, teneinde den brigade-commandant niet te belemmeren in de keuze van zijn terreinen voor de hoofdzaak: evolutionneeren en chargeeren. Mitsdien niet afzonderlijke sectiën, maar één afdeeling onder één commandant, die in vredestijd alles voorbereidt en oefent in de gewenschte richting. Bovendien bestaat ook dan meer kans, dat de sectiën in vredestijd onder bevoegd toezicht en leiding, beter geoefend worden. Is dit niet het geval, dan is de uitwerking gering.

Desgewenscht kunnen er sectiën gedetacheerd worden.

Elke andere organisatie is onlogisch, tenzij de regimenten nooit gezamenlijk zullen optreden; maar dan is evenmin één korps rijdende artillerie gewenscht.

Ook in het Engelsche reglement betoogt men de noodzakelijkheid, dat de officieren van alle wapens vertrouwd moeten zijn met de mitrailleur-tactiek. En in het bijzonder de sectie-commandanten der mitrail-

1) Infantry Training, Sektion 9. Cavalry Training, Sektion II, 8.

2) Zie „Technisch gebruik van mitrailleurs toegevoegd aan Cavalerie” — van den Schrijver.

leurs met de algemeene tactiek. Dit is de reden, dat in alle rijken — behalve ten onzent — officieren voor dit commando zijn aangewezen.

De vuuropening is slechts in 2 gevallen gerechtvaardigd:

a. Indien de te verwachten vuuruitwerking opweegt tegen den munitie-inzet en tegen de omstandigheid, dat de aanwezigheid van mitrailleurs verraden is.

b. Indien de tactische toestand een ingrijpen van mitrailleurs eischt — afgescheiden van kans op succes.

In het eerste geval is voor den sectie-ct. noodig: kennis van de vuuruitwerking en goed geschoolde vuurleiding, in het tweede geval een juiste beoordeeling van den tactischen toestand.

Bij den aanval ondersteunen mitrailleurs alleen, indien de infanterie anders niet vooruit kan komen — en dan zoo mogelijk op de vleugels met enfileer-vuur. Gewenscht is het, één gedekte stelling te zoeken, uit welke de infanterie, c. q. met domineerend vuur, kan worden voorwaarts geholpen. Dit is geen gemakkelijke taak voor den sectie-commandant. Elke stellingverandering moet zoo mogelijk worden vermeden; zij vermoet de bediening, die rustig moet blijven voor het vuren, verhoogt de moeilijkheden voor de minutie-aanvulling, verraadt meestal de aanwezigheid en heeft dikwijls ten gevolge, dat langdurig kans bestaat, dat niet direct mitrailleurvuur kan worden gegeven. Ook de Engelsche mitrailleurs zijn zwaar en onhandig.

Bij de verdediging blijken vooral de voordeelen van groote beweeglijkheid en het ontwikkelen van enorme vuurkracht uit een zeer kleine ruimte. Aanbevelenswaardig is het, om in de stellingen onderscheidene opstellingen te maken voor de mitrailleurs, die aanvankelijk in reserve moeten worden gehouden. Deugdelijke voorbereiding door de luitenants-sectie-commandanten is dan noodzakelijk.

Italië.

Systeem: Maxim-Vickers op drievoet-affuit. Afkoeling met watermantel. Vuursnelheid 500 patronen per minuut. Kaliber 6,5. Vervoer op pakpaarden. Het oude zware model van 27 K.G. wordt vervangen door het lichtere van 12,7 K.G.

De langjarige proeven met het Italiaansche Perins model zijn gestaakt.

Organisatie: Elk Infanterie- en Bersaglieregiment beschikt over één sectie mitrailleurs à 2 mitrailleurs. Wijders heeft elk Alpinibataljon een dergelijke sectie, alsook bij het koloniale leger heeft elk bataljon zijn sectie. De sectie (afdeeling) wordt gecommandeerd door een ouderen subalterne officier. Als regel vuurt slechts één der beide mitrailleurs 1). Op een afstand van 1000 M. neemt de sectie een doelbreedte van 400 M. onder vuur. Het inschieten geschiedt door z.g. indraaien, d. w. z. door gedurende het vuren langzaam meer elevatie te geven — een zeer

1) Regolamenti di mitragliatrici. ZIFFER 177 und die Norme per il combattiments 1911.

moeilijke bijna onuitvoerbare manipulatie in eenigszins onoverzichtelijk terrein.

Hoofdzaak is: innige samenwerking met de Infanterie. In overzichtelijk terrein geeft de regimentscommandant de opdrachten, in bergachtig terrein de bataljonscommandant aan wien de sectie is toegevoegd. In terrein waar artillerie niet gebezigd kan worden 1), treden in het bijzonder de mitrailleurs op den voorgrond.

Wijders wordt aanbevolen spaarzaamheid met het gebruik der mitrailleurs.

Bevreemdend lijkt het m. i., dat grootere troepen zelfs tot op 2000 M. door één sectie bevuurd mogen worden; immers, onze schietproeven in 1910 in Oldebroek bewezen, dat zelfs het vuur met 6 mitrailleurs hierop weinig uitwerking heeft.

Een vervoer op rijwielen schijnt gunstige uitkomsten te hebben opgeleverd.

R u s l a n d.

Systeem: Maxim op drievoet-affuit voor de Infanterie Afkoeling door watermantel. Vuursnelheid 400 patronen per minuut. Kaliber 7,62. De drievoet-affuit wordt langzamerhand vervangen door de slede-affuit „systeem Overste SOKOLOV”, waaraan een klein schild, twee kleine raden om te kruien, zoomede een slede voor sneeuw-terrein. Vervoer op voertuigen of pakpaarden.

Bij de cavalerie heeft men het systeem MADSEN met geweer-stutje. Afkoeling door een mantel met luchtgaatjes. Vuursnelheid 2 à 300 patronen per minuut Kaliber 7,62.

Thans worden naast de MADSEN-geweren ook mitrailleurs ingevoerd, systeem MAXIM 1910. Vervoer op voertuigen, doch in moeilijk terrein kunnen de wapens op de paarden gepakt worden. Elke Cavalerie-divisie krijgt een afdeeling van 8 mitrailleurs.

De Luitenant-Generaal Inspecteur der mitrailleurs FEDOROFF, die onze afgeschafte mitrailleurafdeling bezichtigde, was over onze vervoerwijze en organisatie in verrukking: „Je vous félicite avec une telle organisation de votre division de mitrailleuses! Et dans vos voitures vous transportez aussi 320.000 cartouches, les pièces d'échange nombreuses, les instruments, les bidons à l'huile, les boîtes-eau, et au-dessus les hommes de service et les bagages!

„Vous êtes prêt dans tous vos terrains!”

J a p a n.

Systeem: Hotchkisz op drievoet-affuit. Luchtafkoeling. Vuursnelheid 500 patronen per minuut. Kaliber 6,5. Draagpaarden. In de vestingen en bij de marine naast de Maxim de Skoda met eveneens een kaliber 6,5.

1) Mitsdien als in de helft van Nederland.

Organisatie : Elk regiment Infanterie en elke Cavalerie-brigade beschikt over een mitrailleurafdeeling van 6 of 8 mitrailleurs.

De artillerie moet allereerst de mitrailleurs vernietigen ; dit is haar voornaamste taak. 1)

De voornaamste eigenschappen van mitrailleurs zijn hunne groote vuurkracht en hunne bewegelijkheid : de artillerie is hun grootste vijand. Deze eigenschappen geven het richtsnoer voor het gebruik. Mitsdien moeten zij niet botweg als versterking gebezigd worden van infanterievuur, een domme indeeling als in den Russisch-Japanschen oorlog geschiedde.

Mitrailleurs nemen weinig stellingruimte in en eigenen zich dus bijzonder voor het verdedigen van defilé's, versterken van infanterievuur op bedreigde punten, dekken van smalle vleugels enz. Mede op groote afstanden om infanterie-minutie te sparen — (m. i. onjuist).

Het succes van mitrailleurs hangt allereerst af van het tactisch verstand en de besluitvaardigheid van den commandant. Deze mag niet immer op bevelen wachten, doch moet zorgen steeds op de hoogte te zijn van den toestand en van het terrein, hij moet elke gunstige gelegenheid om zijn mitrailleurs in te zetten zelf zien en dan snel en flink handelen. Dies moet hij bij den regimentscommandant rijden on overal stellingen zoeken — Dezerzijds wordt dit als een zeer juiste opvatting beschouwd. Maar... kan ten onzent elke mitrailleur-commandant dit?

Eischen voor een loonende uitwerking zijn: gedekte opmarsch naar de volkomen gedekte stelling en zoo mogelijk enfileer — of echarpeeruur. Is het terrein geheel open, dan is snel opmarcheeren en een snelle vuuropening de eenige dekking. Zoodra het doel bereikt is, moeten de mitrailleurs snel naar een gedekte opstelling vervoerd worden voor minutie-aanvulling, reinigen, olieën, herstellingen enz.

De wijze van gebruik is zeer verschillend. Bij het ontmoetingsgevecht moet men den eersten harden klap geven, den vijand met de duchtige vuuropening vóór zijn, de ontwikkeling der eigen voorhoede steunen, den vijandelijken opmarsch vertragen en een beslissing zoeken vóór de hoofdkrachten kunnen ingrijpen. Men zet ze in, ter plaatse waar de vijand overmachtig is en een vijandelijke doorbreking kans van slagen heeft. Zoodra hun taak vervuld is, worden zij uit het gevecht teruggenomen om ze te sparen voor volgende kritieke momenten.

Bij de voorhoede dus meestal mitrailleurs.

Bij een vooraf beraamden aanval worden de mitrailleurs aanvankelijk bij de reserve gehouden en eerst later ingezet; het meegaan en sprongen maken met de voorste infanterie is in den krijg gebleken ondoenlijk te zijn en mitsdien fout.

In de marschcolonne worden bij aanwezigheid van vijandelijke cavalerie de mitrailleurs afgepakt en gedragen teneinde steeds tot vuren gereed te zijn.

1) Tijdschrift „Kaikoscha Kiji” — zie K. u. K. Arm. Schieszschnule, 1911 — 3e Heft.

Men hoede zich voor artillerievuur.

De munitie-trein moet zoo dicht mogelijk worden aangetrokken, doch mag nimmer in open terrein verschijnen.

Bij de verdediging zijn mitrailleurs onontbeerlijk. Aanvankelijk in reserve houden op een geschikt punt en inzetten op kritieke plaatsen en momenten. Nooit mogen aan mitrailleurs in den beginne reeds strooken worden opgegeven (m. i. zeer terecht). Des nachts zijn zij wederom onmisbaar.

Mede in vóórstellingen moeten zij gebezigd worden om den vijand te misleiden; tijdig gaan ze terug.

Bij de vervolging spelen de mitrailleurs een hoofdrol: vooral de snel verplaatsbare mitrailleurafdelingen. Steeds zoo mogelijk uit flankstellingen vuren en de munitie onmiddellijk bij de hand.

Bij gedwongen terugtocht offeren de mitrailleurs zich op. Bij vrijwilligen terugtocht worden de mitrailleurs ingedeeld bij de achterhoede.

(Wordt vervolgd.)

Vecht- en oorlogshonden ¹⁾,

DOOR

Dr. E. BEMELMANS,

Kapitein Paardenarts.

I. GESCHIEDENIS.

Reeds in den oertijd werd van honden voor oorlogsdoeleinden gebruik gemaakt en hebben die dieren in den strijd vaak zeer belangrijke diensten bewezen.

Wanneer de eerste honden naast hunne meesters mede optrokken ten strijde is bij benadering zelfs niet te zeggen, maar de geschiedenis is er, om te bewijzen, dat zij door alle eeuwen heen, niet alleen in staat geweest zijn, om, wanneer er gevochten moest worden, diensten te bewijzen, maar ook inderdaad belangrijke diensten bewezen hebben, dat door hun toedoen meer dan één overwinning behaald werd. Meden, Perzen, Grieken en Romeinen, allen hebben zich van honden bediend, om hunne vijanden te bestrijden; in den beginne vochten zij naast hunne meesters, later werden zij geplaatst in de voorhoede, om den eersten vijandelijken aanval te weerstaan, wanorde te brengen in de vijandelijke gelederen; toen werd hun geleerd, om vluchtelingen te achtervolgen, en de zich schuilhoudenden uit hunne schuilhoeken te verdrijven, om vestingen te bewaken, en onverwachte aanvallen te verijdelen.

PLUTARCHUS en PLINIUS waren de eersten, welke menig voorbeeld aanhaalden van belangrijke diensten door honden in den oorlog bewezen; zoo o. a. van AGESILAOS bij de belegering van Mantinea, van CAMBYSES bij zijn tocht naar Egypte; van ALLYATES bij zijn actie tegen de bewoners van de Zwarte Zee.

AENEAS (600 v. Chr.) deelde mede, dat voor het overbrengen van berichten, brieven in den halsband der honden werden genaaid. Zelfs is het bekend, dat de Oude Grieken den hond het bericht lieten inslikken, zoodat elk overgebracht bericht tevens den hond het leven kostte.

Het meerendeel der honden, welke de Cimbren en Teutonen vergezelden, waren vechthonden, die door de Romeinsche legioenen zeer waren gevreesd. In hun oorlogen tegen de Germanen en Samaritanen hadden de Romeinen niet alleen tegen soldaten, maar tevens tegen legers van honden te vechten.

---

¹⁾ Dit artikel wordt opgenomen in een te verschijnen boekwerk „de hond in dienstgebruik bij het leger”.

De Grieken gebruikten zelfs gepantserde honden o. a. in den slag van Marathon. Ook de Romeinen moeten eveneens dergelijke honden gebruikt hebben, hetgeen afgeleid wordt uit een te Herculanium gevonden basrelief. Hierop is een gepantserde hond voorgesteld, welke een post verdedigt, die door barbaren aangevallen wordt. De Galliërs hadden heele koppels van gepantserde honden. Deze waren tevens voorzien van breede halsbanden met lange scherpe punten.

Als bewakers van kampen en versterkingen hebben de honden zoowel in de oudheid als in de middeleeuwen steeds dienst gedaan. VEGETIUS vermeldt n.l. dat de Romeinen honden op torens brachten, opdat zij de nadering van den vijand zouden ontdekken en door blaffen de bezetting spoedig konden waarschuwen.

Toen de Gallische horden onder aanvoering van BRENNUS het oude Rome bedreigden, trokken vrouwen, kinderen, en de jongelingschap die in staat was, om de wapens te dragen, benevens de voornaamste leden van den Romeinschen Senaat, zich terug in de vesting en op het kapitoel, waarheen hoeveelheden levensmiddelen en wapens gebracht waren, omdat men rekende op eene langdurige belegering en men besloten was, om den tegenstand hardnekkig en tot het bittere einde te voeren. Alleen de oudere van dagen waren in de stad gebleven en wachtten er gelaten den dood. Achter de muren der vesting en rond het kapitoel lagen meer dan tweehonderd vechthonden. De belegering duurde lang, de levensmiddelen raakten op, menschen en dieren begonnen gebrek te lijden. Dat oogenblik wachtten de belegeraars af, om te zoeken naar het zwakke punt der vesting. Dat er honden waren, om bij het minste verdacht gerucht de wacht te waarschuwen, wisten zij; ze beklommen den heuvel, bereikten de muren, maar hoorden niets, het scheen als waren de belegerden dood, alsof de honden sliepen, misschien wel omgekomen van den honger. Voorzichtigheidshalve wierpen de belegeraars groote stukken brood over de muren; ze werden onmiddellijk verslonden, want de honden hadden de laatste dagen geen eten meer gehad, en ze dachten er niet aan, om de bezetting te waarschuwen, dat er gevaar dreigde. Het kapitoel zou genomen zijn geworden, Rome verwoest, en de wereldgeschiedenis zou eene andere geweest zijn, dan zij thans is, als, met de honden, binnen de vesting, de aan Juno gewijde ganzen niet geweest waren. Waar de honden voor een bete broods hun plicht verzuimden, daar deden de ganzen den haren en alarmeerden de wacht. De Romeinen stormden naar de muren, wierpen de vijanden terug, en reddden Rome met het Kapitoel. Dat was voor het eerst in de geschiedenis, dat de hond niet deed, wat hem gezegd was.

Als bewakers stonden vooral bekend de Schotsche bloedhonden, welke evenals Hunding's meute in den „Ring der Nibelungen” den gevluchten tegenstander in de meest afgelegene schuilhoeken opspeurden. Eveneens werden de honden gebruikt, tot het aanvallen der vijandelijke ruitery. Hiervoor werden de pantsers der honden voorzien van vlijm-

scherpe punten en sikkels. Zelfs brandende potten werden op den gepantserden rug der honden bevestigd, tot het stichten van brand in de vijandelijke kampen. In de dagen van GRANSON en MURTEN in 1476 begonnen de Zwitsersche honden het eerst den strijd tegen Bourgondische natuurgenoeten en bij MURTEN werden laatst genoemden door de eersten vernietigd. Na de ontdekking van Amerika hebben volgens DEMMIN eveneens honden deelgenomen aan den strijd tegen de inboorlingen, en schijnen zij pl. min. 2.000 Indianen gewurgd te hebben; een der honden ontving zelfs wegens zijn dapperheid „dubbele Soldij”.

Wat de oude Romeinen deden, herhaalden in de 16e eeuw de Maltezer ridders; ook dezen gebruikten voor de bewaking van hunne vestingen, eventueel ook te hunner verdediging, een soort doggen, groote zware honden, die in de geschiedenis bekend staan, als doggen van St. Jan, naar den oorspronkelijken naam der Maltezer ridders, die voor 1522 den naam droegen, van ridders van St. Jan van Jeruzalem. Toen de grootmeester der orde, PHILIBERT DE NAILLAC den sultan BEJAZET had gevangen genomen, liet hij op het eiland Corea, op de puinhoopen van het onde Halicarnassum eene vesting bouwen, die later den naam van St. Pietersvesting kreeg. Als een baken in zee, verhief ze zich midden in de staten der Turken en diende als toevluchtsoord voor de Christen slaven, die gelukkig genoeg waren, om te ontsnappen aan het waakzaam oog hunner verdrukkers. Om naar een zoo ver afgelegen land een groot aantal leden der orde te zenden, daarvoor waren de Maltezer ridders destijds niet talrijk genoeg; het garnizoen van St. Pieter was daarom dan ook maar klein, deed uitsluitend dagdienst, terwijl men voor de nachtwacht een vijftigtal groote honden gebruikte. Mag men de geschiedenis gelooven, dan wisten de honden een Turk van een Christen te onderscheiden, al was het ook in pikdonkeren nacht; den Turk, die zich te dicht bij de vesting waagde, verscheurden ze, terwijl zij de Christenen met teekenen van blijdschap ontvingen, en desnoods tegen zijne vervolgers verdedigden.

Andere nachtwakers voor de St. Pieters-vesting dan honden, zegt Generaal BARDON in zijn werk „*Les Chiens dans l'armée du Moyen Age*,” heeft men niet gekend, zoolang zij bestond, en er werd voor gezorgd, dat er steeds nieuwe waren, om de oudere te vervangen. Dit komt echter niet overeen, met wat BOURBOURS, een ander beroemd grootmeester der Maltezer Orde zegt, in zijn „*Histoire d'Aubusson*”.

„Dag en nacht — zegt P. BOURBOURS — „stonden de soldaten op de wallen der vesting, om er de wacht te houden;” van honden als bewakers der vesting, maakt hij alleen melding, om mede te deelen, dat zij in de vesting van St. Pieter dienst deden.

Een paar eeuwen lang schijnen de Maltezer-ridders hun vechthonden toch in stand gehouden te hebben, want nog in de 16e eeuw werden ze op het eiland Rhodes gebruikt, door den Maltezer-ridder DIEUDONNÉ DE GOSON, die er mede op de slangenjacht ging. DE GOSON, die later zelf grootmeester der orde werd, viel de slangen aan, hitste ze op, en

zoodra verhieven ze zich in de hoogte, of een der honden greep ze op een bepaalde plek onder den buik, en beet ze dood. De dressuur dier honden zegt Generaal BARDON in boven aangehaald werk, was ontleend aan de strijdwijze der Finnen, die honden gebruikten om te vechten en ze erop hadden afgericht, om zich tusschen cavalerie te werpen, de paarden naar den neus te vliegen, zich daarin vast te bijten, en hen als het ware te dwingen, om hun ruiter uit het zadel te werpen.

Ook in de 16e eeuw zien wij alsnog aan den hond de taak opgedragen, om den vijand te bestrijden. In den oorlog tusschen Keizer KAREL V en FRANS I, werd eerstgenoemde door zijn bondgenoot HENDRIK VIII van Engeland gesteund met soldaten en 400 strijdhonden. Bij Valencia leverden de Fransch-Spaansche honden het voorhoedengevecht, waarbij de Spaansche reuen zegevierden.

In de 17e eeuw werden oorlogshonden als boodschappers tegen de Turken gebruikt. Ook in de 19e eeuw zien wij oorlogshonden optreden. Zoo werd o. a. de stormloop der Grieken tegen den Akropolis van Athene door honden verijdeld.

Toen de vuurwapenen werden uitgevonden, verdwenen de vechthonden; dit is slechts ten deele waar, want zelfs vochten honden nog ten tijde van NAPOLEON I, en de rapporten, die betrekking hebben op den overtocht van den St. Bernard, toen de groote Keizer der Franschen nog Consul was, maken er melding van. Een dier honden is zelfs een beroemdheid geworden. Hij heette Moustache en van huis uit was hij een doodgewone poedel. Na den overtocht van den St. Bernard, kwam hij met zijn regiment in de buurt van Alexandrië te liggen, waar hij zich reeds den eersten nacht onderscheidde.

Moustache betrok de wacht, en scheen het naderen van den vijand te hebben gehoord of geroken; in alle geval maakte hij alarm, zijn regiment greep naar de wapenen, volgde hem in stilte, ontmoette inderdaad den vijand, en dwong dezen tot terugtrekken. Als belooning voor den bewezen dienst werd Moustache ingeschreven op de contrôlelijst van zijn korps, en kreeg daardoor recht op een dagelijksch grenadiersrantsoen.

De Franschen gebruikten eveneens honden tegen de Kabylen, evenals later in Tunis tegen de Arabieren. In Mexico bleken de honden van de vrijwilligers-Compagnie van ZACATEAS in 1864 de verschrikkelijkste tegenstanders van de Mexikaansche guerillas, totdat zij door het gift hunner verbitterde tegenstanders uit den weg werden geruimd. In den Russisch-Turkschen oorlog 1877/78 werden door de Russen, zoowel in Europa, als in Azië oorlogshonden gebruikt. In 1882 werden door de Oostenrijkers in Krivoscii honden uit Dalmatië met succes gebruikt, tot het opzoeken der vijandelijke schuilhoeken.

Zoowel in den Chineeschen veldtocht, als in den Zuid-Afrikaanschen en Russisch-Japanschen oorlog bewezen honden, tot het onderhouden van het verband tusschen de verschillende troependeelen belangrijke diensten.

Majoor HAUTEVILLE-RICHARDSON gebruikte afgerichte oorlogshonden zoowel in Tripolis als in den Balkan-oorlog. Ook in Atjeh is menige overrompeling der voorposten door honden mislukt.

Op de Contrôlelijsten der Duitsche Korpsen staan vele honden ingeschreven, die evenals elk soldaat, en ieder troepenpaard, hun eigen nummer, hun eigen boekje, hun eigen dienststaat hebben. Bijna allen behooren tot het ras der Airedale Terriers, of dat der Duitsche herdershonden; enkelen onder hen zijn Dobermannpinschers. Bij deze officieel ingelijfde honden kunnen wij er zeker nog een groot aantal voegen, welke toebehooren aan verschillende vereenigingen, met name aan de „Deutsche Schäferhund Verein” en door die leden ter beschikking zijn gesteld, van het legerbestuur. Wanneer wij dan daarbij nog rekening houden met de honden, welke in het bezit zijn van vele Duitsche Vereenigingen, welke zich toeleggen op het africhten van politiehonden, ambulance of roodekruishonden, die thans aan het leger zijn afgestaan, dan kunnen wij, zonder ons schuldig te maken aan overdrijving, gerust aannemen, dat er thans op de Duitsche fronten, meer dan vijfduizend honden dienst doen. Dat vooral van oorlogs- en roodekruishonden in Duitschland veel werk gemaakt wordt, blijkt ten duidelijkst uit de vele wedstrijden, die in gewone omstandigheden voor dat soort honden worden uitgeschreven. Dat die wedstrijden niet uitsluitend gehouden worden, als een sportuiting, maar dat zij tevens een militair doel ten grondslag hebben, daarvan kon men zich overtuigen, door een blik te werpen in sommige Duitsche vakbladen, waarin er vaak de aandacht op gevestigd werd, dat die honden in tijd van oorlog van zeer veel nut zouden kunnen zijn.

Dergelijke honden hebben de Fransche, de Italiaansche, de Engelsche, de Russische, de Zweedsche, de Belgische legers, en wij hebben ze ook, doch naar evenredigheid nog lang niet in zoo grooten getale. Dat komt, omdat noch in genoemde landen, noch bij ons zooveel liefhebberij voor de africhting van dergelijke honden bestaat, als in Duitschland, en de tegenwoordige oorlog levert wederom het bewijs, dat er in dat opzicht van Duitschland nog wat te leeren is. In Duitschland ving men reeds ruim twintig jaren geleden aan, oorlogshonden af te richten. Freiheer VON CREYTZ schreef in 1889 zijn brochure „Der Meldehund”.

In Frankrijk waren het de kapiteins LEPOL, COINTET, LAUTH en TOLET die den stoot gaven, aan de africhting dezer honden; in België deed het Lt. J. v. D. PUTTE, wij danken ze aan Kapt. Jhr. J. C. MEYER, terwijl Majoor HAUTEVILLE RICHARDSON van het Engelsche, de Kolonel CIOTOLA van het Italiaansche en de Lt. VON LILLEHOOK van het Zweedsche leger zich in deze verdienstelijk maakten. Oostenrijk en Spanje hebben eerst sedert kort honden, evenals de genoemde natiën hetzij voor oorlogs- of roodekruis-, of voor beide functiën in hun organisatiën opgenomen.

De Jager („Schützen”) Bataljons in Duitschland hebben elk 8 à 10

honden, zoodat elke compagnie steeds over twee afgerichte honden kan beschikken, die aan de oefeningen deelnemen.

II. HET RAS.

Bij de Duitschers werden in hoofdzaak Airedale-terriers en Duitse herdershonden gebruikt.

In 1902 vond in Frankfort am Main een wedstrijd plaats, tusschen oorlogshonden van het Magdeburgsche Jager bataljon No. 4, het Sle-sische Jager bataljon No. 6, het Kurhessische Jager bataljon No. 11 en het 2e Beiersche Jager bataljon. In volgorde waren genoemde Jager bataljons in het bezit van airedale terriers, van Duitse staande honden, collies, terwijl het 2e Beiersche Jager bataljon een airedale en een collie voorbrachten. Deze wedstrijd viel in het voordeel van het airedale ras uit.

De Franschen gebruiken voor het meerendeel hun inlandsche honden en eveneens Belgische en Duitse herdershonden. Engeland geeft de voorkeur aan bloedhonden, collies en airedale terriers, terwijl wij in Nederland verschillende rassen gebruiken, maar toch in hoofdzaak herdershonden, en wel Hollandsche, Belgische en Duitse. Bloedhonden werden door Majoor RICHARDSON het eerst als oorlogshonden afgericht, en bij het uitbreken van den huidige volkerenkrijg bood hij den Minister van oorlog de diensten dezer dieren aan.

Italië bezigde oorspronkelijk Schotsche herdershonden, doch daar zij te veel last van de warmte hadden, beproefde men airedale terriers. Deze waren echter moeilijk te dresseeren, zoodat men ten slotte inheemsche honden in Sardinië kocht. In Zweden voldeden de Zweedsche herdershonden en de airedale terriers evenmin, zoodat men ook daar naar een inlandsch ras, den Laplandschen hond, uitzag.

Bij het kiezen van het ras, dat zich het meest leent, voor de africhting tot oorlogshond heeft men het volgende in aanmerking te nemen.

De hond moet:

- 1°. intelligent zijn,
- 2°. een scherp gehoor, goede oogen, en een fijne neus hebben,
- 3°. veel temperament- en uithoudingsvermogen bezitten,
- 4°. bestand zijn tegen verschillende weersgesteldheden,
- 5°. van middelbare grootte zijn, en weinig teekenende kleuren bezitten,
- 6°. schotvast zijn.

Nog niet lang geleden, meende men, dat uitsluitend de Schotsche herdershond (Collie) de noodige hoedanigheden bezat.

Volgens Lt. KURT JOHANNES voldeed in den Zuid-Afrikaanschen oorlog van de gebezigde hondensoorten de Schotsche herdershond (collie) het best wat betreft: volharding, weerstandsvermogen en intelligentie. Met den Schotschen herdershond (collie) wordt niet bedoeld, den tegenwoordigen, zenuwachtigen, angstigen en minder leerzamen show-collie, met lang glanzend haar, welke verbasterd is, door den Gordon setter van

wien hij zijn lang haar heeft, en door den Barzoi of Russischen hazewind, die zijn kop lang, vlak en spits heeft doen worden, maar den oorspronkelijken collie, die gebezigd wordt, tot het hoeden der schapen in de Schotsche hooglanden, en die zonder nadeel weer en wind troseert, onvermoeid is, en dag en nacht buiten kan blijven.

Voor oorlogshonden worden in Duitschland de airedale terriers gebruikt. Hoewel elke terrier, van welk soort ook, eigenzinnig is en daarenboven van nature een felle katten-, ratten- en kippenjager is, waardoor hij als het ware steeds toezicht noodig heeft, kan hij toch als oorlogshond, vooral voor de bewaking, uitstekende diensten bewijzen. De wedstrijden voor afgerichte honden hebben aangetoond, dat de herdershonden, onverschillig van welken landaard, het best voldoen; hun ras is ook het zuiverst bewaard gebleven. Uit eigen belang hebben de herders steeds de slimsten voor de fokkerij bestemd, terwijl de lichamelijk zwakken de vele ontberingen niet konden verdragen en reeds jong stierven. De herdershonden zijn voortdurend met hun meester samen, en de invloed hiervan uitgaande maakt, dat hun zintuigen, meer dan die van andere honden gescherpt zijn. Zij zijn veel in de buitenlucht, zijn tevreden met een sober maal en slapen in den regel onbeschermt, waardoor zij flink gehard zijn. De Hollandsche herdershonden worden onderscheiden in glad-, ruig- en langharige; de gladharige hebben veel overeenkomst met de Deutsche herdershonden.

Om voeling te houden met de kleine en grootere wachtposten, kunnen zoowel airedale, als herdershonden belangrijke diensten bewijzen, en bovendien kunnen zij er voor waken, dat er geen onaangename verrassingen, als overvallingen enz. plaats hebben. De vertegenwoordigers dier beide hondensassen hebben, zoo goed als allen een zeer goed ontwikkelde neus en een scherp gehoor. Plaatst men ze bij de meest vooruitgeschoven voorposten, dan hebben zij den vijand reeds ontdekt, lang voordat de schildwachten diens tegenwoordigheid vermoeden en kunnen zij niet alleen overdag, maar ook des nachts de uitgezette wachtposten gemakkelijk behoeden, tegen een onverwachten overval.

III. HET GESLACHT.

Teven verdienen zoowel voor het doel van oorlogs- als van roodekruishond de voorkeur boven reuen. Een teef is trouwer, aanhankelijker, gemakkelijker af te richten, betere neus, serieuser bij den arbeid, laat zich door geslachtsdrift niet van zijn plicht afleiden. Dit laatste is bij een reu wel degelijk het geval, waardoor hij totaal afgeleid kan worden, en vergeet zijne plicht te vervullen. Talrijke waarnemingen die dit bevestigen. Inbrekers, zwervers en hondendieven ziet men dan ook in den regel vergezeld van een teef. Alle reuen a priori van de africhting uit te sluiten, zou onjuist zijn, daar toch menige reu vrijwel voldoende plichtsgevoel bezit om, vooral als oorlogshond, uitstekende diensten te bewijzen, en wij juist dezulke uitstekend kunnen gebruiken voor dekru.

IV. DE AFRICHTING VAN DEN OORLOGSHOND.

1. De tijd van aanvang der dressuur.

Het is onmogelijk juist aan te geven, op welken leeftijd men met de dressuur kan beginnen, daar de eene hond vroeger rijp is, dan de andere. In den regel kan men aannemen, dat men met de dressuur eerst begint, als de jonge hond de groeiperiode van puppy tot hond te boven is, dus wat zijn karakter betreft, zijn kwajongenstijd ongeveer achter den rug heeft en ernstig genoeg is geworden, om zich te ontwikkelen, en om te groeien; zooveel mogelijk in de buitenlucht, en stoeien met de kameraadjes zal zijne gezondheid zeer ten goede komen. Van de omstandigheden waarin, en de wijze waarop de jeugd werd doorleefd, hangt veel af voor de toekomst van den hond. Terecht dient er dan ook de voorkeur aan gegeven te worden, om den aanstaanden oorlogshond reeds vanaf zijn prilste jeugd te leiden.

Men dient dus drie perioden te onderscheiden n. l.

2. de jeugdperiode, vanaf den tijd der speening, tot de tandwisseling is afgelopen, (6e en 7e levensmaand).

In deze maanden ontvangt de hond eene flinke opvoeding, waarover later, en leert men hem zindelijkheid en gehoorzaamheid (onder appèl komen.)

3. de voordressuurperiode, vanaf de tandwisseling, tot de 9e of 10e maand. Gedurende deze periode moet de hond achtereenvolgens leeren :

- a. het onder appèl komen,
- b. het liggen en zitten op commando,
- c. het blijven liggen en zitten op eene hem aangeduide plaats,
- d. het halt houden op commando,
- e. het overwinnen van hindernissen,
- f. het zwemmen,
- g. schotvastheid,
- h. geen ratten, katten, kippen of wild jagen.

Blijkt het gedurende een periode, dat de hond onwillig, dom, lui, of valsch is, dan doet men beter, met de dressuur op te houden.

4. de eigenlijke dressuur.

Aan den oorlogshond der 20e eeuw is dus niet meer de taak opgedragen, om den vijand met zijn tanden te bestrijden. De moderne oorlogshond vervult bij het leger in hoofdzaak de plaats van waakhond en van ordonnans. Zijn taak is :

1°. het begeleiden en bewaken van patrouilles en posten en het waarschuwen van deze, door zacht brommen, voor het naderen van andere dan tot zijne troepenafdeeling behorende manschappen.

2°. het overbrengen van berichten,

3°. het onderhouden van het verband en

4°. het overbrengen van patronen van de caissons naar de manschappen zijner afdeeling in de vuurlinie. Uit deze eischen, die aan den oorlogshond worden gesteld, blijkt, dat men bij hem wel degelijk moet

letten op bepaalde karaktereigenschappen, die niet elke hond bezit, en tevens op uiterlijke eigenschappen, welke hem bestand maken, tegen vermoeienden dienst en ruw weer.

De oorlogshond heeft niet ééne baas, niet ééne begeleider, maar even zoovele, als de troepenafdeeling, waarbij hij behoort, mannen telt; hij moet dezen allen kennen. Het behoort geenzins tot de zeldzaamheden, dat een hond het uit zich zelf, zonder dressuur, tot zulke een herkenning van de tot eene bepaalde troepenafdeeling behorende manschappen brengt, daarvan kan menig regiment, waarbij een z. g. regimentshond is, uit ondervinding getuigen.

De hoofdtak van den oorlogshond, omvat, zooals reeds gezegd het bewaken van posten en patrouilles en het overbrengen van berichten in het compagnies verband.

A. De bewaking.

1. Het bewaken van een wacht of van een post.

Hij moet waarschuwen, voor de nadering van alles, wat niet tot zijn troepenafdeeling behoort. Heeft de hond eerst goed de manschappen waarbij hij ingedeeld is, leeren kennen, dan zal men zijn waakzaamheid gaande maken, hem leeren brommen, bij de nadering van vreemden.

Zoo hij uit zich zelf niet reeds de nadering van den helper of vreemde aanduidt, door te brommen, dan maakt de dresseur er hem opmerkzaam op, door te zeggen: „Hoor, wat is dat?” Zoodra de hond broemt, wordt hij beloond. Men moet hem dus eerst wantrouwen bijbrengen, voor elken vreemde. Noodzakelijk is het dus, dat de hond geen vreemde meer genaken mag, met de bedoeling zich door hem te laten aanhalen. Men moet den hond nu leeren vreemden te vermijden en wel door hem opzettelijk bloot te stellen aan aanhalingen van vreemden, en hem dan te bestraffen of te beloonen, al naar mate hij zich al of niet ontvankelijk daarvoor betoont. Zoo zal de hond de eigenschappen moeten krijgen, geen mensch met vriendelijke bedoelingen te naderen; de op deze wijze gedresseerde hond zal steeds wantrouwend zijn, vreemden slechts even beruiken, en hunne aanhalingen en hun streelen ontwijken. Is dit bereikt, dan neemt men hem 's avonds mede op post. Zoodra de vreemde nadert, maakt men den hond opmerkzaam, totdat hij zacht broemt. Wanneer een goed gedresseerde hond den vijand voelt naderen, blaft hij niet, zooals men van een goeden waakhond zou verwachten. Tot blaffen mag hij niet overgaan, doet hij dit, dan bestraft men hem met „foei!” en houdt men hem den mond dicht. Telkens, wanneer hij spoedig en goed heeft gebromd, wordt hij beloond. Behalve door zacht gebrom kunnen anderen door eenvoudig met den staart te kwispelen, weer anderen door den man van de wacht eenvoudig aan zijn kleeren te trekken, waarschuwen; elke hond geeft op de hem geleerde wijze duidelijk te kennen, dat er iets niet in den haak is, door hier en daar een kleine ronde te maken, en wanneer hij gevaar vermoedt, dit op de hem eigen hondenmanier aan de wacht te gaan rapporteeren.

Vervolgens wisselt men telkens af, met helpers, die natuurlijk geen

mannen der eigen troepenafdeelingen mogen zijn, omdat hij die op de lucht herkent.

II. Het bewaken eener patrouille.

Is de hond voldoende bedreven in den dienst, als bewaker bij een post, dan gaat hij mede op patrouille. Eerst loopt hij daarbij in den beginne links naast zijn meester, doch weldra moet men hem gewennen een tiental passen ongeveer vóór de patrouille uit te gaan. De hond zal natuurlijk in het donker waakzamer zijn, dan overdag; gewenscht is het dus, met avondoefeningen te beginnen, dan over te gaan, tot dagoefeningen; zoo is ook afwisseling van terrein, alwaar de dag- en nachtoefeningen gehouden worden van belang.

B. Het overbrengen van berichten.

Tot het volbrengen van de taak van berichten overbrengen, heeft de oorlogshond een prima neus noodig; iets waaraan men bij aankoop van volwassen honden moet denken. Van dezen estafettedienst kwijten de honden zich veel vlugger, dan bereden ordonnansen en militaire wielrijders. Zij loopen daarbij veel minder in het oog, en weten beter te profiteeren van terreingesteldheden, raken niet gemakkelijk verdwaald, en brengen bijna altijd, de hun toevertrouwde boodschappen goed over.

De eerste oefening bepaalt zich tot het „zoeken van den geleider op diens spoor”. Deze oefening is het gemakkelijkst, omdat de hond de lucht van den dresseur tot in den grond kent, en dient, om den hond te leeren zijn neus te gebruiken. Een helper houdt den hond vast, de dresseur verwijderd zich, in den aanvang echter niet ver, en verstopt zich. Men moet een terrein kiezen, waarop de hond den dresseur terstond uit het oog verliest, zoodat hij wel de richting kent, waarin de dresseur zich verwijderd heeft, maar reeds na enkele meters den neus moet gebruiken.

De helper, die den hond aan een korte lijn houdt, brengt nu het dier, na een te voren bepaald aantal minuten, op het spoor van den dresseur en wijst hem daarop met de hand, onder het bevel: „Zoek!” De hond, verlangend om zijn meester te vinden, en niet wetende, dat hij dat met behulp van den neus en het spoor kan doen, zal willen voortsnellen, zonder veel aandacht te schenken aan het aangewezen spoor. De helper dient dit met kracht tegen te gaan; hij dwingt den hond langzaam te gaan, en staat hem niet toe, een stap vooruit te doen, voordat de hond het spoor heeft beroken. Bij elken stap wordt de hond opnieuw terug gehouden, en op het spoor gewezen, en telkens moet hij bewijs geven, inderdaad het voetspoor te herkennen. Met geduld zoo voortgaande zal men er den hond toe brengen, zich van voetspoor tot voetspoor den weg te vinden. Al zou men over een zeer korten afstand ook een half uur moeten doen, men mag den hond niet toegeven: het spoor moet nauwkeurig worden uitgewerkt. Deze eerste oefeningen vormen den grondslag van het later werk. Heeft de hond den dresseur bereikt, dan moet hij worden beloond en geprezen. Aanroepen of op andere wijze zijn schuilplaats kenbaar maken, mag door

den dresseur niet geschieden, daar dan de hond zou worden verleid, ook oogen en ooren te gebruiken en niet absolute aandacht voor den neus alleen zou hebben.

Honden met goeden neus zullen op zulk versch z.g. „warm” spoor geneigd zijn, den kop hoog te houden en het spoor in de lucht te volgen. In den aanvang staat men het niet toe, later maakt men voor zulke goede speurhonden onderscheid tusschen „warm” en „koud” spoor. Koud spoor moet altijd met lagen neus worden uitgewerkt; het is daarom, dat elke hond op die wijze moet zoeken.

Deze oefening wordt herhaald, in allerlei omstandigheden, die het werk hoe langer hoe moeilijker maken, totdat de hond steeds zuiver en zonder aarzelen het spoor uitwerkt.

Zoodra de hond daarin vast is, leert men hem op dezelfde wijze, den helper zoeken op diens spoor. Is ook dit resultaat bereikt, dan draagt men den helper op, om, zoodra de hond hem heeft gevonden, hem op commando te doen zitten of liggen, aan te halen, en uit het taschje, dat aan den halsband is bevestigd, het briefje te nemen, dat de geleider daarin heeft gestoken. De helper handelt daarbij zeer omslachtig, zoodat het goed de aandacht van den hond trekt, vervolgens zet hij hem op het spoor en beveelt: „terugmelden”. De hond moet nu in snellen gang over en door de hindernissen loopen en zijn dresseur opzoeken. Deze doet hem zitten, neemt weer het briefje zeer omslachtig uit het taschje en beloont den hond. Dit wordt zoo lang gedaan, tot de hond vast er in is, en heeft begrepen, dat het briefje niet alleen een bij de taak behoorend iets is, maar zelfs het doel van alles, dat zal blijken uit de wijze, waarop hij bij het bereiken van helper en geleider reeds uit zich zelve zal gaan zitten, wachtend, tot men zijn taschje ledigt. Nu gaat men op grooteren afstand van elkaar, kiest moeilijker terrein, en verandert van plaats zoodra de hond is heengegaan met zijn melding; bij terugkomst zal hij dan de oude plaats ledig vinden, en vandaar het spoor moeten volgen, naar de nieuwe standplaats. Gaat dit goed, dan kan men verwarrende omstandigheden scheppen, door beide personen, waartusschen hij op en neer gaat, te doen vergezellen van kameraden, hem bekend. Daarna verwijderen zich de oorspronkelijke afzenders uit de groepen, en laat men den hond het briefje afgeven aan een der kameraden, die hem behandelt, zooals eerst de helper deed.

Uit deze oefening ontwikkelt zich dus langzamerhand:

C. Het onderhoud van het verband tusschen marcheerende of rustende troepen afdelingen.

Voordat men van deze oefeningen afstapt, moet de hond de vuurproef doormaken; teruggekomen op de plek, waar zijn troep lag, vindt hij een vreemden troep, in vreemde uniform, terwijl de eigen troep is doorgetrokken. De mannen van den vreemden troep roepen hem aan, en trachten het biljet machtig te worden. Laat hij zich verleiden, dan moeten zij hem sarren en plagen, straffen en verjagen. Keert hij terug, dan zendt de afzender hem weer weg, en ditmaal laat de vreemde troep

hem dan ongehinderd passeeren, om hem het spoor te laten volgen. Later echter, als hij den toestand schijnt te hebben begrepen, is men niet meer zoo zachtzinnig: hij wordt dan geoefend in het ontwijken van vreemden.

D. Het overbrengen van munitie.

Het overbrengen van patronen in zadeltasschen berust op dezelfde oefening. Het eenige verschil is, dat hij moet leeren zijn boodschappen te doen onder bezwaring met enkele kilo's. Aan dat mededragen van gewicht wordt hij dus eerst gewend; daarna gaat men te werk, als met het overdragen van berichten. Men voert deze oefening ten slotte zoo ver op, dat hij zich van de reserves of van de patrooncaissons met patronen in de zadeltasschen, naar de tirailleurlinie begeeft, zich daar neerlegt, en de patronen laat afnemen, om vervolgens weer terug te keeren, en nieuwe patronen te halen. Het spreekt van zelf, dat de hond niet bang mag zijn voor het knallen van schoten, opdat hij door schoten in de nabijheid niet vlucht en van zijn plicht wordt afgeleid. Aan te raden is het dus, bij het uitzoeken van een hond met bestemming voor het slagveld op schotvastheid te letten, temeer, daar de oefeningen, die hierop betrekking hebben, in sommige gevallen zelfs te vergeefs, en vaak tot een zeer kwellend geduldwerk gerekend moeten worden.

Afgezien van deze laatste oefening, kan de hond ook in vreedstijd goede diensten bewijzen. O. a. als bewaker, van den buiten-veldwachter, en als overbrenger van berichten „naar huis”, en naar het „bureau”, wanneer deze op surveillance is, en iets ontdekt, waarbij hulp noodzakelijk is.

Uit beschreven eischen, waaraan de oorlogshond moet voldoen, blijkt dan ook duidelijk, dat met uitzondering van het melden op grooten afstand ook iedere politiehond voor den oorlogsdienst kan worden gebruikt. 35 politiehonden der Berlijnsche politie zijn dan ook bij het uitbreken van den tegenwoordigen oorlog ter beschikking van het Duitsche legerbestuur gesteld.

Dat een goed afgerichte oorlogshond voornamelijk diensten, zelfs op jeugdigen leeftijd bewijzen kan, blijkt uit hetgeen Kapitein LASKA van het Oostenrijksche leger omtrent den eenjarigen oorlogshond „Vedette” schrijft:

1. Zij bracht berichten over, door middel van het taschje aan den halsband tusschen mij en mijn helper over een afstand van 8 K.M. onverschillig, of dit dwars door het terrein dan wel over den straatweg moest geschieden. Zelfs ging zij liever over de weiden, dan over de drukke straatwegen.

2. Op een langen weg, die gedurende twee uren door verschillende colonnes was gekruist, werkte Vedette met groote zekerheid tot op 4 K.M. en liep heen en terug, zonder dat zij ooit op dien weg geweest was, noch op de plaatsen, waar wij ons opgesteld hadden.

3. In de beide door haar gedragen tasschen, in elk, waarvan 4 pakjes, alzoo 40 stuks männlicher patronen geborgen konden worden, droeg de teef dikwijls 15—20 maal na elkaar 80 stuks scherpe patronen, samen

een gewicht van pl.min. 4 K.G. vormende, van de patrooncaisons in de vuurlinie op een afstand van ongeveer 1000 pas. In de tirailleurlinie aangekomen, legde zij zich neer, hetzij naast haren meester, hetzij naast een tirailleur, liet zich de patronen afnemen, en ging daarna zonder commando af te wachten, in vluggen gang terug naar de caisons, waar zij zich gewillig weer liet bepakken.

4. Bij velddienst-oefeningen liet Vedette zich als vooruitgeschoven post plaatsen en meldde zonder fouten de nadering van eigen of vijandelijke troepen door zacht brommen; tegen burgers, voornamelijk tegen landbouwers had zij een bepaalde haat en het anders zoo zachtzinnige dier beet bij dergelijke gelegenheden naar de boeren, zonder door blaffen zelfs te waarschuwen. Even zeker, als zij overdag rapporten overbracht, deed zij dit des nachts tusschen de verschillende veldwachten en daarachter geplaatste afdeelingen.

5. Tijdens den marsch onderhield zij het verband tusschen de spits en de zijpatrouilles onderling en met de voorhoede met bewonderenswaardige zekerheid en veel sneller, dan een ruiter het zou kunnen doen.

Ook in Italië zijn met oorlogshonden zeer gunstige resultaten bereikt. Deze honden werden voor het eerst beproefd in 1905 bij Bracciano door het 2e regiment Grenadiers en in hetzelfde jaar bij de groote manoeuvres in de Campagna. Het uitgebracht rapport bevatte o. a. de volgende prestaties.

Op een der manoeevredagen werd een luitenant, commandant van een gevechtspatrouille, omsingeld, en buiten gevecht gesteld. Hij had echter nog kans gezien, zijn bericht te schrijven en den hem begeleidenden hond daarmede weg te sturen. Zodoende kreeg zijn commandant niet-tegenstaande het verlies van de patrouille, toch de verlangde berichten.

Gedurende de groote manoeuvre ontving een op marsch zijnd bataljon plotseling vuur van uit een zijwaarts gelegen hoogte. De Bataljons-Commandant kon zijn marsch niet vervolgen, zonder zekerheid te hebben, omtrent de sterkte van die vijandelijke afdeeling. Hij stuurde daarom een onderofficier met enkele manschappen en een hond ter verkenning uit. Kortens tijd daarop kwam de hond terug met het schriftelijk bericht, dat de hoogte slechts door enkele manschappen was bezet en kon het bataljon den marsch voortzetten, zonder de gevechtsformatie te hebben aangenomen, en dus bijna zonder tijdverlies.

We zien hieruit, dat oorlogshonden vaak zeer belangrijke diensten in het leger kunnen verrichten en het dus alleszins de africhting, die zooveel geduld eischt, wettigt

Ook door den kapitein LAUTH van het Fransche leger zijn zeer gunstige resultaten verkregen met zijn teef Galopette tijdens de manoeuvres in Juni—September 1909, wat betreft:

- 1°. het verband op de voorposten, zoowel bij dag als bij nacht,
- 2°. het onderling verband eener marcheerende colonne,
- 3°. het verband op het slagveld,

4°. het verband op grooten afstand in moeilijk terrein.

Zijn verkregen resultaten samenvattend, komt kapitein LAUTH tot de conclusie:

dat het bericht, of de inlichting geen gevaar loopt, een verkeerde bestemming te verkrijgen, zooals plaats vindt, met signalen. De hond gaat naar zijn meester, en keert terug tot diens helper.

Het bericht of het bevel is nimmer twijfelachtig, daar het geschreven is.

Het onderhouden van het verband is zeer snel en onvergelykbaar veel sneller, dan iedere andere wijze van verband.

De hond is bijna onzichtbaar, en zeer gering kwetsbaar.

De hond komt overal doorheen en ten allen tijde.

We zien hieruit, dat oorlogshonden dus zeer belangrijke diensten kunnen verrichten.

In de laatste jaren werd echter in verschillende landen niet meer die aandacht aan de oorlogshonden geschonken, welke zij verdienden, hetgeen toegeschreven moet worden aan den vooruitgang en het gebruik maken van verschillende mechanische hulpmiddelen zooals telephoon, vliegmaachines, luchtschepen, auto's, kabelballons, optische signalen, enz. Toch is in den huidige oorlog herhaalde malen duidelijk gebleken, dat de oorlogshond zeer belangrijke diensten kan verrichten en wel in het bijzonder tot hulpbewaking bij de posten en patrouilles. Om deze reden alléén wettigt het alleszins de africhting die zooveel geduld eischt.

De oorlogshond is eindelijk ook door den Minister van Oorlog in Frankrijk officieel erkend. Dit besluit is een gevolg van een lange pers-campagne, waaraan de heer PAUL MEGNIN den stoot gaf, *Eleveur*, *Figaro*, *Matin*, *Petit Parisien*, *Journal*, *Petit Journal* en andere groote Fransche bladen bewezen het nut van den oorlogshond, en toen de zaak was voorbereid, spande de in Fransche hondensportkringen algemeen bekende en hoog in aanzien staande graaf CLARY, voorzitter van de *St. Hubert Club Français*, zich er voor, om den oorlogshond in het leger ingevoerd te krijgen. Hij deed een beroep op de verschillende Fransche kynologenclubs om hun herdershonden en waakhonden af te staan. Krachtig gesteund door den heer BERT, Chef de Bureau van de Fransche Société Centrale, en door een paar hondensportliefhebbers, slaagde graaf CLARY erin om driehonderd honden naar het leger te zenden. Een der legers aan het front heeft sedert April een kennel (aan het front) van ongeveer vierhonderd oorlogshonden; met de inrichting van een oorlogshonden-kennel voor tweehonderd honden, ten behoeve van een ander leger, is men bezig en lang zal het niet meer duren, of elk Fransch leger zal zijn eigen kennel van oorlogshonden hebben. Al die honden worden aan het Fransche leger in bruikleen afgestaan; na afloop van den oorlog gaan allen, voor zoover zij nog in leven zijn natuurlijk, naar hun respectieve eigenaars terug.

Volgens mededeelingen in de hondensportbladen (*Sportblatt* 5 Febr. 1915) heeft ook de boxer bewezen, als oorlogshond goede diensten te kunnen presteeren, en wel als waakhond bij de veldwachten en de

voorposten. De boxer beschikt over ausdauer en is goed zwemmer, terwijl door hem gemakkelijk zware hindernissen kunnen overwonnen worden. Voorts is gebleken, dat hij door natuurlijke aanleg en krachtige ontwikkeling der wang- en nekspieren in staat is 5—6 Kgr. doelmatig verpakte munitie over te brengen.

Gewaakt dient er echter te worden, dat te veel honden naar het front worden medegenomen.

Ik voor mij zou uitsluitend die honden willen toelaten, welke bewijzen van voldoende africhting hebben gegeven.

Gewenscht lijkt het mij bij elk bataljon over 2—4 afgerichte honden te kunnen beschikken. Deze honden afkomstig uit de rijksfokinrichting komen, nadat zij aldaar de voordressuur doorloopen hebben, op den leeftijd van pl. min. één jaar bij het bataljon aan, om aldaar de eigenlijke africhting te ondergaan!

In ons leger zullen stellig genoeg officieren gevonden worden, die lust gevoelen, en over eenigen vrijen tijd beschikken, om honden af te richten.

Bedoelde officier dient alsdan de beschikking te krijgen, over geschikt personeel. De vorderingen der honden moeten op een bepaalden tijd worden gecontroleerd en deze aan een examen onderworpen worden. Jaarlijksche Korpswedstrijden met uit te loven medailles en premiën zullen den ijver bij het personeel prikkelen, terwijl bovendien extra geldelijke belooning voor eene goede africhting zeer billijk zal zijn.

Het bezit van goed afgerichte honden voor oorlogsdoeleinden zal te velde de taak der officieren en manschappen zeer zeker kunnen verlichten.

Sept 1915.

Bronnen:

J. BUNGARTZ, *Der Kriegskunst und sein Dressur.*

Fhrn. VON CREYTZ, *Der Meldehund.* 1889.

„ Der Hund im Dienste des Heeres.

MELENTJEF, *Anleitung zur Ausbildung von Kriegskunde.* Berlin 1891.

VON OTTO, *Der Kriegshund.* München 1894.

CIOTOLA, *Canì da Guerra, dalla Rivista Militare. Italiana del Febbraio 1900.*

BERDEZ, *Zur Polemik: Airedale Terrier oder deutscher Schäferhund als*

Kriegshund. Ztg. des Vereins f. Deutsche Schäferhunde 1905 No. 2.

LAUTH, *Etude sur la Liaison par Chien de Guerre.* Paris 1910.

Jhr. MEYER, *Roode Kruis- en Oorlogshond.* Den Haag 1907.

KESSLER, *De africhting van den politie-, ambulance- en den oorlogshond.*

L. SEEGER, *Vechthonden.* Nederlandsche Sport 8 Mei 1915.

Vorschrift für die Behandlung, Dressur und Verwendung der Kriegshunde bei den Jäger („Schützen“) Bataillonen. 1902.

„HEGENDORF“ (LUDWIG VON MERCY), *Der Gebrauchshund. Seine Erziehung und Führung.*

J. VAN DE PUTTE, *Le Chien de Guerre et le Chien de Police.* Bruxelles, P. Vanbuggenhondt.

Maj. RICHARDSON, *War, Police and Match dogs.*

De Groote Europeesche Krijg

van het jaar 1914—1915.

Wij verlieten de Russische legers, toen zij Bielostok en de vesting Brest Litowsk hadden moeten ontruimen en de Duitschers voor de Dunalinie: Riga—Dunaburg (Dwinsk) waren verschenen 1).

Het was het oogenblik, waarop de toestand in het Oosten, met name in Rusland een nieuwe phase was ingegaan, welke zich thans ten volle voor ons heeft ontplooid.

Toen ongeveer een maand geleden de weerstand van het Centrum der Russen in de linie Bielostok—Brest Litowsk was gebroken, vroeg ik voor de beantwoording van de vraag: „wat zou hun lot worden?” — uitstel tot over een maand in de verwachting, dat het dán wel bekend zou zijn. Dat oogenblik is thans daar, in die verwachting werd ik niet bedrogen. Onder eenig voorbehoud, in vraagvorm werd in de vorige bespreking het antwoord trouwens reeds gegeven. „Mogelijk zal ons dan zijn gebleken — zeide ik — dat de Russen zoo niet hun geheele macht, dan toch een zeer aanzienlijk deel daarvan in veiligheid hebben weten te brengen; dat zij opnieuw aan hun hardnekkige vervolgers zijn ontkomen. De daartoe in front geboden weerstand is, in verband met het vertragen van den opmarsch der Deutsche vleugellegers, naar mijne meening wel voldoende geweest om dit doel te bereiken.”

Inderdaad — zoo is de uitkomst geweest.

Want sedert is het niet meer aan twijfel onderhevig, dat het Russische leger al liet het dagelijks op verschillende deelen van het oorlogstooneel duizenden manschappen in Deutsche handen, „im Grossen und Ganzen” zijn terugtocht in rustiger en regelmatiger banen heeft weten te leiden, al is ontegenzeggelijk te lange weerstand tusschen Wilia en Njemen oorzaak, dat dit gedeelte van hun front groot gevaar loopt omvat als het dezer dagen (20 Sept.) wordt, door de ten N. en t. Z. daarvan doorgedrongen Deutsche legers. Het verandert overigens niets aan het feit, dat van omsingelen of tot een ongewilden slag dwingen van de Russische hoofdmacht geen kwestie meer is. Of intusschen het gevaar, ontstaan door het voortdringen van de legers van Generaal VON EICHHORN tusschen Wilna en Dunaburg, waardoor centrum en rechtervleugel der Russen worden gescheiden, nog niet ernstiger is, is intusschen een andere vraag.

Dit zijn echter onderwerpen, welke op dit oogenblik nog niet aan de

---

1) Men raadplege nog eens schets 2 Sept.-afl.

orde kunnen worden gesteld en waarop alleen in het voorbijgaan het licht wordt geworpen, omdat zij, nu ik dit overzicht schrijf, actueel zijn. Een maandelijksch overzicht stelt echter andere eischen dan de bespreking van plotseling opkomende situaties, zoodat wij ons hoe verleidelijk dit ook zij, daarin thans niet mogen begeven.

Eigenaardig is, hoe ruim een eeuw later de veldtocht van 1812 in zoo velerlei opzicht, wordt herhaald. Of Napoleon zich toen onbewust van dien toedog door de Russen heeft laten mee lokken naar het onherbergzame binnenland van hun uitgestrekt gebied, of de Russen zelf willens en wetens die strategie toepasten, laat ik in het midden. Maar een feit is het, dat de Keizer, die hen maar niet tot eene beslissing kon nopen, zijn ongrijpbaren vijand dien hij nederlaag op nederlaag toebracht maar steeds volgde en dat de Russen onafgebroken, al weerstand biedend, terugweken. Ik voor mij ben overtuigd, dat hier eenerzijds van geen verblinding, anderzijds van geen strategisch systeem sprake is geweest, dan achteraf toen de geschiedenis van dien veldtocht te boek werd gesteld. Trouwens in de practijk kwam het op hetzelfde neer. NAPOLEON viel aan, dreef terug; zijn legers slonken, de Russen weken steeds en werden desondanks sterker; de toestand bij den een werd dagelijks ongunstiger, bij den ander beter, totdat de Russen met het bekende resultaat het strategisch defensief met het offensief verwisselden.

De Duitschers verkeeren thans in het stadium, overeenkomende met de eerste helft van NAPOLEONS veldtocht in Rusland. Nóg gaan zij voorwaarts, nóg zijn zij overmachtig en wijken hun tegenstanders, vruchteloos weerstand biedend, terug. Maar de Russische winter nadert reeds, de Duitschers zijn Wilna en Pinsk reeds voorbij en gaan ongetwijfeld verder richting Moskou en Kiëff. Hun legers zijn op weg naar de Bérésina, onzaliger gedachtenis.

Kan ook voor hen de krijgskans niet keeren, als alles, het jaargetijde, de verbindingsen, het terrein in hun nadeel zijn, zij 't ook dat de tijden, wat legerverpleging en techniek betreft, sedert 1812 ontzagge-lijk zijn veranderd. Men vergete ook niet, dat de legers, die thans moeten worden gevoed en voorzien van alles wat een moderne weermacht behoeft, „la grande Armée” minstens vijfmaal in sterkte overtreffen.

In groote trekken blijft sterke analogie bestaan tusschen NAPOLEON toen en de Duitschers nu. Wat toen van den Franschen keizer kon worden gezegd, geldt thans hun legeraanvoering. Het zij willens en wetens of onbewust, in ieder geval kan worden verklaard: Der Russen noodlot moge het zijn, dat zij voortdurend geslagen, onafgebroken moeten terugtrekken, het noodlot der Duitschers, dat zij hun ongrijpbaren tegenstander steeds moeten volgen.

Feitelijk evenzeer tegen hun zin en in strijd met hun algemeen strategische voornemens (men denke aan de nog steeds in Frankrijk

uitblijvende beslissing) als ook de Russen tegen hun wil altijd meer van hun gebied aan hun vijand moeten prijs geven.

Trekken de Russen terug, dan is dit omdat zij niet anders kunnen; uit gebrek aan munitie en omdat zij niet tegen de Duitschers en Oostenrijkers zijn opgewassen.

En volgen de Duitschers en Oostenrijkers hen nu reeds weken lang over Narew, Weichsel, Wieprz, Boeg naar Duna en Dnjepr, dan is dat niet, omdat zij zich zoo maar naïf-weg laten meelokken, doch omdat zij dat zoo willen. Nog altijd hopen de Centrale Mogendheden op eene beslissing in Rusland; blijven zij hopen hun eenig doel: de vernietiging van het Russische leger, al ontsnapt het hun tot nu toe telkenmale.

Intusschen is de mogelijkheid volstrekt niet uitgesloten, dat practisch hetzelfde wordt bereikt als men verwacht van de, den Russen m. i. ten onrechte toegeschreven, pogingen om het Deutsche leger naar hun binnenland mede te lokken; als men wil een herhaling dus van 1812.

Door den tegenstander er toe te brengen hen te volgen ver van het eigen gebied, in moeilijk terrein met slechte, steeds langer wordende verbindingen, te midden van eene vijandige bevolking, in woestenijen, die straks met een dikke sneeuwlaag zullen worden overdekt als de Russische winter in al zijn grimmigheid gaat heerschen, zal de Rus zijn vijand zóódanig beproeven, dat hij aan het eind van zijn krachten door eigen offensieven geest ten val zal komen. Dan zal eerst evenwicht van krachten, vervolgens overmacht aan de zijde der Russen ontstaan; eenmaal zóóver is voor hen het oogenblik voor het strategisch offensief aangebroken, evenals zij dit in 1812 na Moskou deden.

Doch keeren wij thans na mogelijkheden, welke nu nog in een verre toekomst liggen, te hebben overwogen, terug tot de werkelijkheid van het heden, waarin het den Duitschers over het algemeen nog steeds voorspoedig blijft gaan.

Het einde der maand Augustus kenmerkte zich door een „vleugje” succes aan den kant van de Russen.

Aan de Missa, een zijriviertje der Duna t. Z. W. van Riga, stuitten zij het Deutsche offensief; t. N. W. van Friedrichstadt verijdelden zij 's vijands pogingen om de Duna te forceeren en wierpen zij de afdeelingen, welke den rechteroever dier rivier reeds hadden bereikt terug.

Op den rechteroever van de Wilia gingen zij zelfs tot den aanval over en ook aan de Bobr hadden zij succes.

In het centrum tusschen Grodno en de Pripetmoerassen werd de Deutsche opmarsch tot stilstand gebracht en Zuidelijker ter hoogte van Wladimir Wolinsky maakten de Russen een groot aantal gevangenen.

Alleen in den uitersten Oosthoek van Galicië werden zij van zijrivier op zijrivier der Dnjestr: van de Zlota Lipa op de Strypa en van daar op de Sereth teruggeworpen, hoewel de terugtocht naar hun zeggen geheel vrijwillig geschiedde.

Ook de telegrammen van 2 Sept. klonken nog gunstig: „de aanvallen

der Duitschers" — aldus een communiqué van het Russische Hoofdkwartier — „werden afgeslagen. Tusschen Wilia en Swenta rukten onze troepen met succes voorwaarts en naderden zij, de Duitschers in wanorde voor zich uitdrijvend, Wilkomierz”.

Dit succes werd toen dadelijk door de pers der geallieerden uitgebuit als een bewijs, dat de Russische terugtocht ten einde was en zij nog wel degelijk de kracht bezaten, om het offensief te hernemen. Men zag daarin eene ernstige bedreiging voor de verbindingslijnen van den Duitschen linkervleugel en een welgeslaagden tegenzet tegenover 's vijands opmarsch naar Wilna.

Doch als reeds bij herhaling in dezen veldtocht is vertoond, ging het ook nu: de herleving van het Russische offensief werd onmiddellijk door een reeks van tegenslagen gevolgd. De sterke vesting Grodno viel in het Noorden en in het Zuiden de hoeksteen Luck van den Wolhynischen vestingdriehoek Dubno — Rowno — Luck en uit was het weder met de glorie.

Volgens de telegrammen van 3 Sept., had de Legergroep von HINDENBURG het versterkte bruggehoofd op den linker-Duna-oever bij Leinewaden t. N. W. van Friedrichstadt bestormd en genomen, de Russen ten Z. O. van Merez verslagen en de Njemen na den val van Grodno op dit punt overschreden.

De Legergroep van Prins LEOPOLD VAN BEIJEREN was tusschen de moerassen naar Prushany doorgedrongen en de Legergroep van von MACKENSEN had Kobrin bereikt.

Den 4^{den} Sept. werd ook het bruggehoofd bij Friedrichstadt zelf bestormd, definitief bezit genomen van Grodno met alle omliggende forten, was het uitgestrekte woud van Bielowieska (Bialowicz) doorschreden en werd reeds t. N. O. daarvan gestreden.

Inmiddels duurden de gevechten om de moerasaccessen t. N. en N. O. van Prushany voort en werden de Russen door von MACKENSEN tot Drohiczijn, 60 K.M. ten W. van Pinsk, teruggedreven. Ten O. van Luck boden zij toen nog hardnekkig weerstand aan pogingen der Duitschers en Oostenrijkers om, doordringend over Olyka den spoorweg bij Rowno te bereiken. Kortom over het gansche front was de opmarsch van de legers der Centralen weder in vollen gang.

Omstreeks dit tijdstip was het, dat het Russische leger zijn opperbevelhebber, Grootvorst NICOLA NICOLAJEWETSJ, met leedwezen naar den Kaukasus zag vertrekken. En dát op een oogenblik wel zoo ongunstig mogelijk voor wisseling in het hoogste bevel als slechts denkbaar was en dát een veldheer van onbetwist groote gaven, ten einde hem te vervangen door den Czar, die als legeraanvoerder een volstrekt onbekende persoonlijkheid is. De Grootvorst is een man van karakter; hij genoot het volle vertrouwen van zijn leger. Men moge hem den organisator der Russische terugtochten schelden, aan hem toch heeft Rusland het te danken, dat het nog een leger bezit; dat ondanks de herhaalde nederlagen en terugtochten als zoodanig

nog een belangrijke en ongebroken strijdmacht vormt. Zijn strategie was het, die dat leger bij herhaling voor een débacle behoeftte en den tegenstander, die niets liever verlangde, ja daarop al zijn energie had gericht, bij voortdurend een beslissing onthield. Hij begreep, dat tegenover een zoo superieuren, beter toegerusten vijand een slag aan te nemen, het leger tot een wissel ondergang zou leiden en dat de eenige mogelijkheid om ooit de overhand op hem te verkrijgen, was: terugtrekken, al maar dieper in het eigen gebied, waardoor ten laatste evenwicht van krachten, daarna zoo aanmerkelijke verzwakking van den tegenstander zou ontstaan en de mogelijkheid hem te vernietigen, zooals hiervoor is uiteengezet.

Aan die strategie, zij mocht dan het aureool van een krachtig offensief missen — zij was onder de gegeven omstandigheden toch de eenige mogelijke — is thans een plotseling einde gemaakt.

Intusschen heeft zich deze ingrijpende maatregel reeds gewroken, zij 't ook, dat de Duitsche omsingelingsmanoeuvre bij Wilna, waarover straks, niet zooals aanvankelijk werd gevreesd, tot een catastrophe geworden is. En zoo zijn daarvan, ook al behalven de Russen op enkele punten eenige plaatselijke voordeelen, meerdere duidelijke kenteekenen, welke hoofdzakelijk te verklaren zijn uit de veranderde strategie, die meer aanvallend te werk wil gaan, zonder dat de daarvoor beschikbare middelen (munitie) toereikend zijn.

Men zal echter moeten afwachten in hoeverre de nieuwe opperbevelhebber deze gewijzigde operatieve gedragslijn op den duur zal kunnen doorvoeren. Veel succes durf ik haar niet te voorspellen.

Intusschen achter den Czar staat de bekwame Generaal ROESKI; diens invloed en talent zal ongetwijfeld veel ten goede kunnen uitrichten, zooals o. a. zijn ingrijpen van uit Dunaburg tegen den Duitschen linkervleugel een onheil bij Wilna heeft voorkomen. Vermoedelijk heeft dan ook Grootvorst NICOLA meer voor hem dan voor den Czar plaats moeten maken. De Czar moge in het oog van zijn volk de Opperbevelhebber van het leger zijn, de eigenlijke kracht is vermoedelijk Generaal ROESKI.

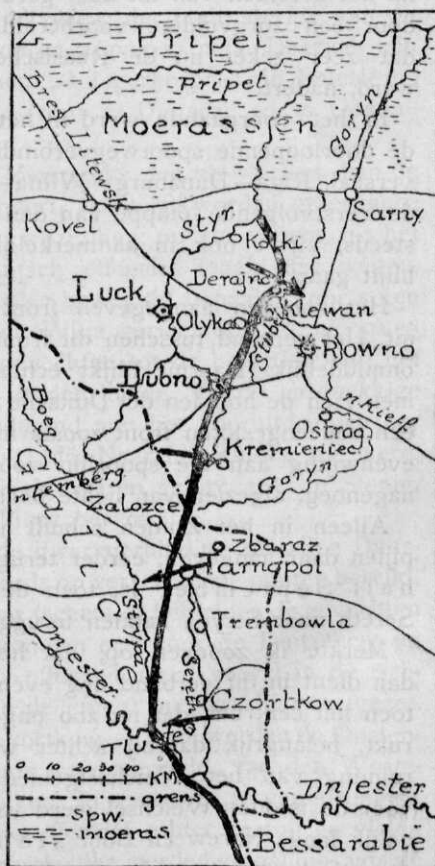
Vatten wij thans de draad van ons overzicht weder op dan ontmoeten wij de Duitschers omstreeks midden September gedeeltelijk stilstaande (aan het Dunafrent), deels verder Oostwaarts oprukkend van Noord naar Zuid gaande voorbij Mitau aan de Missa ten Z. W. van Riga, langs de Duna tot voorbij Friedrichstadt, terwijl voor Jacobstad het stilstaande deel van hun front naar het Zuiden afbuigt. Daar loopt het t. O. van de Swenta halfweg Wilkomierz—Wilna en t. O. van Grodno over Skidel (Mosty) en Wolkowysc naar Drohyczyn. Daar wordt dit Oostwaarts schuivende Centrum der Duitsche legers onderbroken door de Moerassen van Polesië om dan weder, als een nagenoeg stilstaande of beter heen en weder gaande lijn t. O. van de veroverde vestingen Luck en Doebno t. W. van Tarnopol en de Sereth naar de Dnjestr te loopen.

Dit front, zie de schetsen 1 en 2, loopt in algemeenen zin evenwijdig aan de belangrijke spoorwegdwarsverbinding Riga—Friedrichstadt—Jacobstadt—Dunaburg—Wilna—Lida—Novo Mysz—Pinsk en Rowno naar Lemberg.

Die lijn — thans hebben de Duitsche legers haar in het midden reeds bereikt — kan als hun naaste etappe worden beschouwd. In het volle

Schets 1.

Schets 2.

bezit van die groote transversaal Noord—Zuid zijn hun legers in staat tot den sprong naar de naastvolgende echter op grooten afstand Oostwaarts daarvan gelegen lijn: St. Petersburg—Witebsk—Kiëff.

Dit zal echter eerst kunnen geschieden, indien de Duitschers meester zijn van de Duna-linie en van haar Noordelijk uiteinde Riga, omdat eerst dán de voorraden voor het groote leger over gansch de

uitgestrektheid van het front kunnen worden aangevoerd en de verdere opmarsch kan worden georganiseerd en gevoed.

Zoolang echter de beide vleugels nog worden vastgehouden en bijwijken zelfs tegenslagen ondervinden, is daarvan geen sprake.

Van de Deutsche legeraanvoering kan echter niet worden aangenomen, dat zij zonder degelijke verzekering harer achterwaartsche verbindingen, ook maar één pas verder Oostwaarts zal doen.

Men kan dus aannemen, dat de Deutsche operatiën, die thans in de eerste plaats op het volledig bezit van die dwarsverbinding zijn gericht na het bereiken van dit doel geruimen tijd zullen worden onderbroken door een zorgvuldige voorbereiding van den verderen opmarsch en dat zeer zeker nu de Russische winter, die NAPOLEONS ondergang werd, nadert.

In het voorgaande werd in het bijzonder de aandacht gevestigd op de doorlopende spoorwegverbinding of strategisch gesproken: de transversaal, Riga—Dunaburg—Wilna—Lida—Pinsk—Rowno—Lemberg, als de eerstvolgende étappe van den Deutschen inval in Rusland, die nog steeds, zij 't ook in aanmerkelijk langzamer tempo, naar het Oosten blijft gaan.

Het zoeven aangegeven front komt op de beide schetsen duidelijk uit. Het verband tusschen dit front en evengenoemde spoorlijn spreekt onmiddellijk. Daaruit blijkt echter niet alleen, dat de linie waarlangs men zich de hoofden der Deutsche invalslinies ontwikkeld moet denken — een aaneengesloten front zooals in Frankrijk is het hier natuurlijk niet — evenwijdig aan die spoorlijn vooruit schuift, (zie de pijlen), doch ook nagenoeg, afgezien van lichte bochten, bijna recht is.

Alleen in het Zuiden schuift het front niet vooruit, maar zooals de pijlen daar aangeven, eerder terug — men bedenke, dat dit de toestand half September is, toen de Russen de Oostenrijkers weder van Sereth naar Strypa hadden teruggedreven.

Merkte ik zoeven op, dat het Deutsche front thans bijna recht is, dan dient in dit verband nog even herinnerd te worden aan de dagen, toen het centrum, dat nu zoo ongeveer in de lijn der vleugels is opgerukt, belangrijk daarbij achter was. Dat was in den tijd vóór de ontroofing van het Weichselgebied door de Russen, toen het centrum vóór de midden-Weichsel werd vastgehouden, terwijl de vleugels Noordelijk langs Narew en Bobr stonden, en Zuidelijk na den opmarsch door Galicië omzwenkten door Zuid-Polen naar de linie Ivangorod—Lublin—Kovel. Nu is het centrum naar voren gerukt en blijft Oostwaarts vooruitgaan, doch worden de vleugels vastgehouden: de Noordelijke voor de Duna van Riga tot Dunaburg, de Zuidelijke tusschen Strypa en Sereth en voor den vestingdriehoek in Wolhynië, waarvan reeds twee steunpunten Luck en Doebno werden vermeesterd.

Resumeerend kan dus half Sept. de algemeene situatie als volgt, worden geteekend: Linkervleugel: Groep von HINDENBURG,

van Riga ombuigend voor Dunaburg en Wilna tot Orany aan de Meretschanka voorwaarts van Olita aan de midden-Njemen; front naar St. Petersburg.

Centrum: Legergroep Prins LEOPOLD en von MACKENSEN van de Merexhanka tot de Pripet. Front naar Moskou

Linkervleugel: in hoofdzak Oostenrijkers, aan Styr en Dnjester; front naar Kieff. Totale lengte van het front 1000 KM.

Op dit front hebben de verbonden mogendheden meer dan 100 legerkorpsen tegenover de Russen in actie en wel 90 legerkorpsen van de gewone samenstelling en 10 cavaleriekorpsen n.l. 11 Oostenrijksch-Hongaarsche en 9 Duitsche cavaleriedivisies; de totale sterkte van dit leger bedraagt tusschen de 2.600.000 en 2.800.000 man. Daarvan zijn in de Oostzee-provinciën in Lithauen 28 legerkorpsen, in Polesië 20 dier eenheden en op het Zuidelijke front 12 Duitsche en 30 Oostenrijksche korpsen.

In de tweede helft van September omstreeks den 20sten Sept. kan de toestand, die slechts langzaam verandert, als volgt worden geteekend: Tusschen Riga en Jacobstad geen wijziging; op de wegen uit het Westen richting Dunaburg een Duitsch offensief langs drie wegen, waarvan de pijl op de schets de as der beweging bepaalt. Voorts een krachtig offensief tusschen Swenta en Wilia gericht op den spoorweg Dunaburg—Wilna, dat na hevige gevechten tot de bezetting van het station Podbrodze halverwege beide steden leidde. Voorts hardnekkige strijd in de linie Orany—Skidel, eindigend met het vooruitdringen der Duitschers naar het baanvak Wilna—Lida. Naar het Zuiden toe werd, nadat de overgangen over de Zelwianka waren geforceerd, op Slonim aangerukt en gaande tot de Pripet, Pinsk bereikt

Het gedeelte van de meergenoemde dwarsverbinding tusschen Dunaburg en Pinsk is dus op dit tijdstip reeds op verscheidene punten bereikt.

Op de Zuidelijke helft van het front (schets 2) behielden de gevechten tusschen Styr en Goryn in het algemeen een voor de Duitschers en Oostenrijkers gunstig verloop. Hun offensief werd vooral in de richting van Rowno en Kremenetz (zie de pijlen) met kracht voortgezet.

In de lijn Tarnopol—Trembowlo—Czortkow—Flustę werden de Oostenrijkers, zooals trouwens reeds hiervoor werd vermeld, van den Westelijken Sereth-oever naar den Oostelijken Strypa-oever teruggedrongen.

Spoedig daarop werd het Russische offensief echter gestuit en vielen de aanvallers weder op hun oorspronkelijke verdedigingslinie aan de Sereth terug.

Alvorens weder voor een maand van het Russische oorlogstooneel afscheid te nemen, moet melding worden gemaakt van een belangrijke operatie van de Legergroep von HINDENBURG, welke een schitterend besluit van het thans behandelde tijdvak vormt.

Bedoeld is de omsingelingspoging bij Wilna; onmiddellijk aansluitende bij de hiervoor aangegeven situatie en tusschen 20 en 22 Sept. haar hoogtepunt bereikende.

Daarbij beproefden de Duitschers hun tegenstander omtrent hun ware aanvalsrichting te misleiden door aanvankelijk, met de drie hiervoor genoemde colonnes, op Dunaburg aan te rukken, doch plotseling in Z. O. richting afbuigend met een groote cavalerie-macht tusschen Dunaburg en Wilna over de Wilia vooruit te dringen.

Daar tegelijkertijd de Russische troepen, die in de linie Orany—Skidel hadden gevochten, aan en voorwaarts van de spoorlijn Wilna—Lida, door den rechtervleugel van von HINDENBURGS legergroep werden vastgehouden, zou het Russische Wilna-leger, slaagde de linkervleugel er in haar cavalerie snel volgend, naar het Zuiden om te zwenken, omsingeld worden of althans van zijn aangewezen terugtochtslijn Wilna—Minsk worden afgesneden.

De opzet dier operatie was eenvoudig, hoewel gewaagd; de uitvoering snel en verrassend, wat juist door het gebruik van een ruiterskorps, ruim voorzien van artillerie en mitrailleurs en gesteund door op auto's vervoerde infanterie, mogelijk was. Smorgony, Wileika en Molodetsjno werden bezet en daarmee de spoorwegen Wilna—Moskou en Lida—St. Petersburg afgesneden; een tegenstoot der Russen in de richting van Michaliszki door de inmiddels snel opgerukte voorste infanterieafdeelingen opgevangen en teruggeslagen.

In zooverre was de Raid van den linkervleugel dus uitstekend gelukt.

Doch daarbij bleef het. Want de Russen aan de Duna bemerkten spoedig, dat de aanvallen op Dunaburg slechts van demonstratieven aard waren en beproefden toen onder leiding van Generaal ROESKI in den rug van den omvattenden linkervleugel door te dringen.

Door die bedreiging kon die vleugel niet met de noodige snelheid naar het Zuiden door zwenken en het Wilna-leger in verband met den rechtervleugel Wilna—Rudnik—Radun omsingelen.

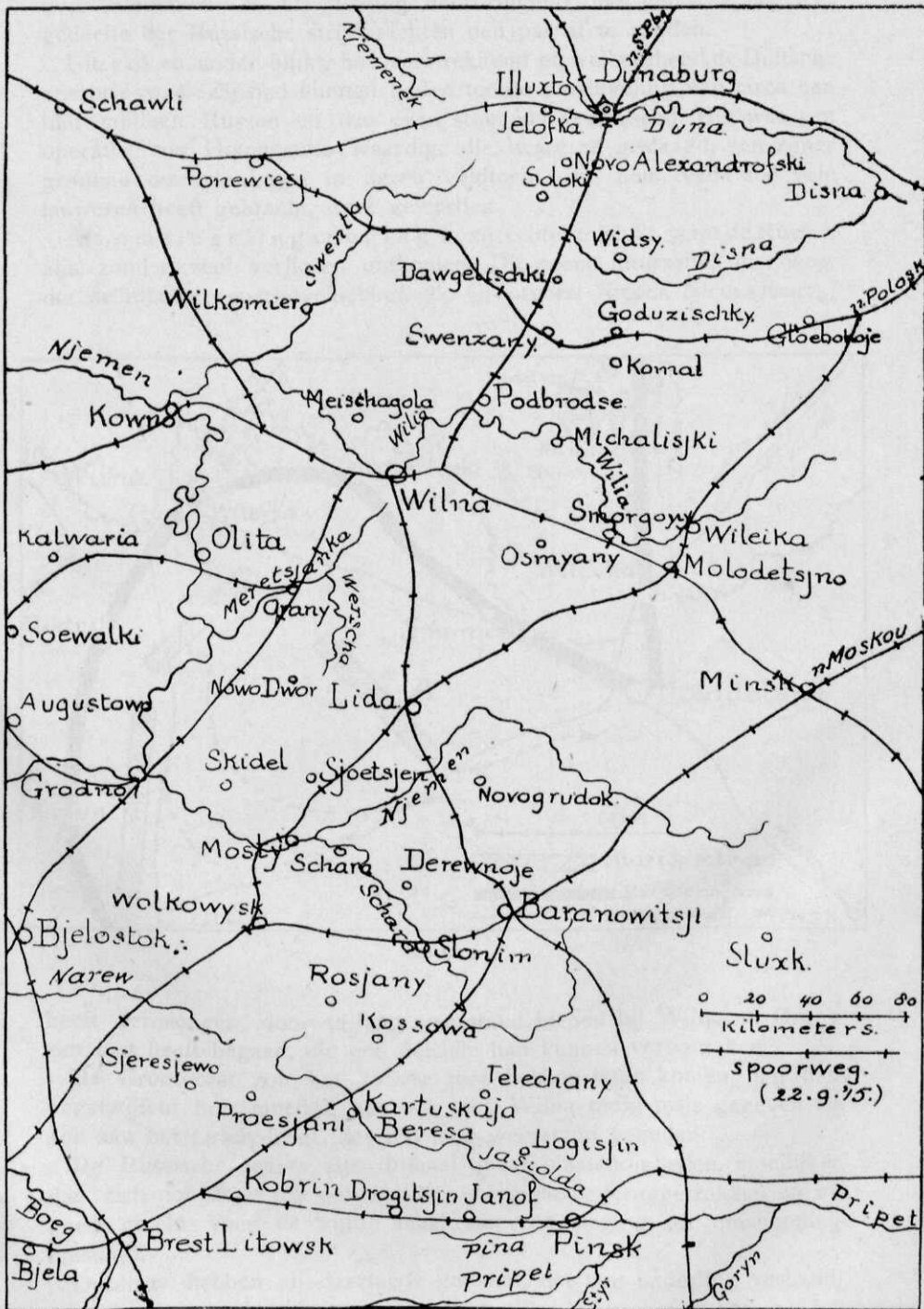
Wel had deze operatie het succes, dat de Russen, die tot dusverre Wilna, belangrijk spoorwegknooppunt als het is, krachtig hadden verdedigd, deze stad overhaast moesten prijs geven om nog te trachten hun legers nu hun daarvoor nog tijd geboden werd, uit de dreigende omsingeling weg te trekken.

In Oostelijke richting ging dit intusschen niet meer; dus werden de op de schets 4 aangegeven richtingen ingeslagen, waardoor evenwel de tot dusver bestaande verbinding met het Duna-leger verloren ging.

Een krachtige weerstand van de achterhoede dier legers in de lijn Wilna—Lida en tegenover Smorgony deed het overige; daarbij sloten hernieuwde aanvallen der Russen op Wileika en Molodetsjno aan, welke plaatsen door hen werden heroverd, zoodat de uiterste punt van de wig, welke de Duitschers tusschen het Duna- en het Wilna-leger hadden gedrongen, werd teruggedreven.

Doordat het leger voor Radun t. N. van Lida Oostwaarts afbuigend, tijdig kon teruggaan, mislukte ook de poging van de Legergroep van Prins LEOPOLD, die in samenwerking met von HINDENBURGS legergroep

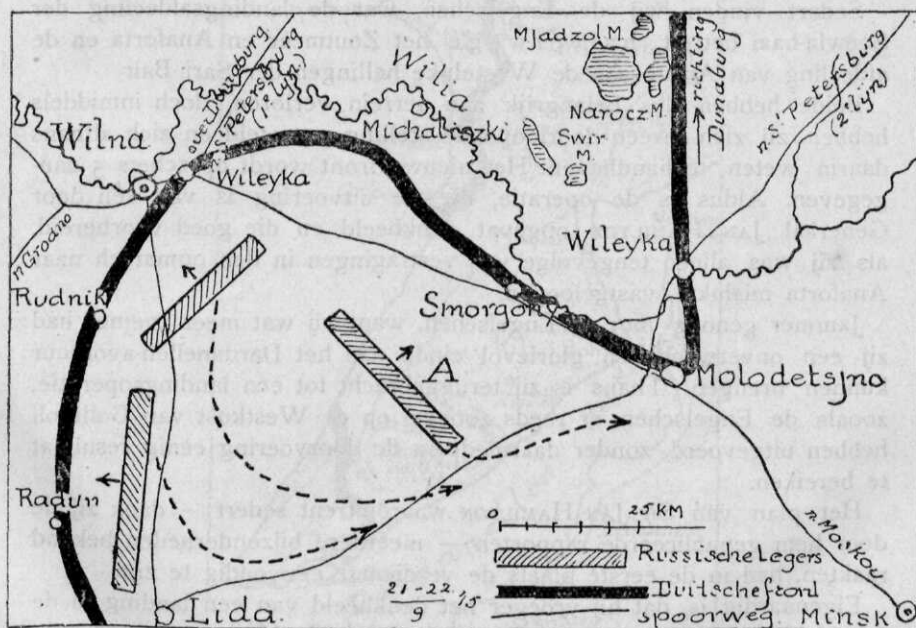

Schets 3.

over Slonim in N. O. richting doordringend, had getracht aan dit gedeelte der Russische strijdkrachten den pas af te snijden.

Uit een en ander blijkt, hoe verstrekkend en welberekend de Duitsche operatie was. Zij had kunnen leiden tot de omsingeling van circa een half miljoen Russen en was even stout als verrassend. Het was een operatie von HINDENBURG waardig, die, ware zij geslaagd, een zijner grootste overwinningen in dezen veldtocht, die hem reeds zoo vele lauweren heeft gebracht, ware geworden.

Als omsingelingspoging is zij echter mislukt, want de Russen zijn zonder veel verliezen ontkomen. Dit neemt intusschen niet weg, dat de nieuwe opperbevelhebber, die Grootvorst NICOLA NICOLAJEWITSJ

Schets 4.

heeft verdrongen, door te lang weerstand bieden bij Wilna en Orany een fout heeft begaan, die een débacle had kunnen veroorzaken.

De Grootvorst zou het zoover niet hebben laten komen, hij had ongetwijfeld hoe moeilijk het ook viel, Wilna tijdig prijs gegeven en ook aan het Orany-front niet zoo lang weerstand geboden.

De Russische legers zijn ditmaal onder omstandigheden, moeilijker dan zich tot dusverre ooit hadden voorgedaan, teruggetrokken en nu goed geteld voor de vijfde maal aan een poging tot omsingeling ontsnapt.

Opnieuw hebben zij daarmee getoond, dat hun onderling verband, marschvaardigheid en krijgstuicht boven allen lof verheven zijn.

DE OPERATIËN OP GALLIPOLI.

In aansluiting met hetgeen ik daaromtrent in het vorige overzicht mededeelde, kan thans worden gezegd, dat op Gallipoli een tweede, doch ditmaal uitsluitend Engelsch, landingsfront is ontstaan in de lijn Gaba Tepe—Kaap Soewla.

Ook daartegenover hebben de Turken een afsluitingslinie gevormd, die den gelanden vijand belet verder landwaarts door te dringen.

De omstandigheden, waaronder deze landing plaats had en het oprukken naar Anaforta werd gestuit, zijn reeds besproken en de daarmede verband houdende onderneming bij „Anzac” eveneens. Ook het doel dier operatiën is toen uiteengezet.

Sedert vinden wij de Engelschen, wat de landingsafdeeling der Soewla-baai betreft, halverwege het Zoutmeer en Anaforta en de afdeeling van Anzac aan de Westelijke hellingen der Sari Bair.

Beide hebben dus belangrijk aan terrein verloren, doch inmiddels hebben zij zich in één doorlopende stelling genesteld en zich althans dáárin weten te handhaven. Het nieuwe front wordt op schets 5 aangegeven. Aldus is de operatie, die de uitvoering is van een door Generaal JAN HAMILTON opgevat denkbeeld en die goed voorbereid, als zij was, alleen tengevolge van vertragingen in den opmarsch naar Anaforta mislukte, vastgelopen.

Jammer genoeg voor de Engelschen, want bij wat meer „veine” had zij een onverwacht en glorievol einde aan het Dardanellen-avontuur kunnen brengen. Thans is zij teruggebracht tot een landingsoperatie, zooals de Engelschen er reeds zooveel op de Westkust van Gallipoli hebben uitgevoerd, zonder daarmede in de doorvoering enig resultaat te bereiken.

Het plan van Sir JAN HAMILTON waaromtrent sedert — dank zij de door hem gepubliceerde rapporten — meerdere bijzonderheden bekend raakten, had in de eerste plaats de verdienste eenvoudig te zijn.

Eigenaardig is, dat hij vroeger het denkbeeld van een landing in de Soewlabai had verworpen. Overal had men in Maart, toen zoo vele landingen tegelijk plaats hadden, voet aan wal gezet; alleen niet in die baai. Als zoodanig is deze dan ook niet gunstig te noemen, want ter weerszijden van een zeer beperkte landingsstrook in de baai zelve rijst de kust loodrecht uit zee en wordt dus een betrekkelijk nauwe en gemakkelijk af te sluiten poort in die kust gevormd.

Nadat maanden waren verstreken en de operatiën tegenover Krithia en den Atchi Baba maar steeds op het doode punt bleven, begon men in te zien, dat het aanvankelijk als ongeschikt verworpen landingspunt tóch wel voordeelen bood, mits de operatie verrassend plaats had. Het grootste voordeel was, dat men, nu aanvallen in front bij Sed ul Bahr geen succes beloofden, op die wijze deze stelling niet alleen in den rug kwam, doch zich tevens, slaagde men er in snel Oostwaarts door te dringen, op den grooten verbindingsweg Konstantinopel—Galli-

poli (stad)—Krithia plaatste en allen toevoer naar de hoofdstelling afsneed.

Terwijl deze landing op 13 Aug. werd uitgevoerd, bestormden de Nieuw-Zeelanders en Australiërs, die bij Anzac aan wal waren ge-

Schets 5.

komen, den Sari Bair en slaagden er na fellen en urenlangen strijd in den top van dien berg te bezetten.

Waren de bij Soewla-baai gelande neventroepen op dit tijdstip maar 3 K.M. verder Oostwaarts opgerukt, — zij hebben volgens Generaal HAMILTON getrouzeld — dan hadden beide afdelingen kunnen samenwerken en hadden de Turken hun krachtigen tegenaanval niet uitsluitend op den Sari Bair kunnen richten en dien kunnen heroveren.

De Engelschen hadden trouwens „pech”. Er ontstond een zware boschbrand op de heuvels t. W. van de lijn Kl.- en Gr.-Anaforta en

deze verdreef hen van de Westelijke hellingen van een heuvelrij, die zij daarna wegens de bruingebrande tint „Chocolate Hill” doopten.

Aldus werden nu beide afdeelingen teruggeslagen en kregen zij pas verband in de aangegeven lijn.

Sir JAN HAMILTON verzwijgt ons begrijpelijkerwijze hoe dit gebrek aan samenwerking in het Engelsche Hoofdkwartier is opgevat; daarover zal intusschen en terecht menig hard woord zijn gevallen, want daardoor ging een der mooiste kansen, welke de Engelschen in al den tijd, gedurende welken zij nu naar de opening der Dardanellen streven, verloren.

Sedert werd den troepen in de stelling Anzac—Anaforta hetzelfde lot beschoren als die bij Krithia; zij hadden voortdurend hevige aanvallen te verduren en wonnen geen terrein.

Het tijdstip, waarop ik in mijn laatste bespreking wees, is nu daar: De periode der najaarsstormen.

Die stormen woeden niet alleen tegenover onzen vaderlandschen duinregel, waar de hevige branding gestaag hun voet afvreet, zij beuken óók de rotsbanken en smalle stranden van Gallipoli.

Dán als dagen, ja weken achtereen die rotsige kust ongenaakbaar zal wezen, de voorraden opgeteerd en de verpleging gebrekkig wordt; als de aanvallen der overmachtige Turken in kracht vermeerderen, dán wee de rampzalige troepen, die op die barre kust te kwader ure den voet durfden zetten.

DE OPERATIËN IN HET ZUIDEN EN WESTEN.

De operatiën in Italië geven mij uit hoofde van hare geringe beteekenis geen aanleiding tot bespreking. Het schijnt, dat de Italianen, die in Trentino zoo goed als geen vorderingen maakten, er wat het Isonzofront betreft eindelijk in zijn geslaagd, sommige punten van den rand van het plateau van Doberdo te bereiken o. a. bij Sandrassina en ook bij den Monte Dei Sei Busi en zich daar te handhaven. Van eenige uitwerking op de bezetting van deze hoogvlakte is deze terreinwinst, die mogelijk nog meer de hellingen van den rand naar de vlakte dan den rand zelf betreffen, tot dusverre niet geweest. Zekerheid daaromtrent is niet te verkrijgen. In afwachting daarvan laat ik dit onderwerp dus voorloopig rusten.

De operatiën in het Westen in Noord-Frankrijk schijnen in de laatste dagen van September een nieuw stadium te zijn ingegaan. Men spreekt van een breed opgezet najaarsoffensief der Engelschen en Franschen en de telegrammen, welke op den 26sten en 27sten September brachten en sedert door een stroom van aanvullende meldingen en commentaren werden gevolgd, geven ongetwijfeld dien indruk.

Sinsdien duren de gevechten in Artois en Champagne, waar het offensief gelijktijdig werd ingezet met tusschenpoozen voort en kan nog niet positief worden verklaard hoe daarvan de uitslag, wat daarvan de beteekenis is.

Wij weten intusschen reeds, dat de Engelschen en Franschen na een buitengewoon krachtige artilleristische voorbereiding van 3 dagen „trommel- of roffelvuur” zooals dat tegenwoordig heet, in eersten aanloop zoowel in Artois in de linie Vermelles—Grenay—Souchez—Neuville, als in Champagne tusschen Reims en de Argonnen, de eerste linie der Duitschers veroverden en behielden. Dezer dagen wordt de aanval, die den Franschen 25.000 gevangen Duitschers, 121 zware en lichte vuurmonden en ander materieel opleverde, doch 60.000 man aan verliezen en 2 millioen artillerieprojectielen kostte, voortgezet.

Die aanval is twee dagen onderbroken, door vermoeienis der troepen, door vertragingen in den aanvoer aan troepen en munitie en daarna 29 en 30 Sept. weder hervat. Hij geldt de tweede linie der Duitschers.

Tóch durf ik hem geen succes te voorspellen in zooverre daarmede eene doorbreking wordt beoogd. Want de aanvalsgolven verminderen, zooals duidelijk merkbaar is in snelheid van opeenvolging en van kracht, terwijl het juist crescendo moest gaan.

Eerst bij onze volgende bespreking zal mogelijk ten volle de beteekenis van deze tweede doorbrekingspoging der Engelschen en Franschen zijn te overzien.

Zal duidelijker dan thans zijn gebleken, wat zich reeds laat vermoeden of de operatie van JOFFRE niet te veel onder den noodlottigen invloed der politiek heeft gestaan of zij niet is vervroegd onder pressie van een soort moreelen drang om Rusland eindelijk in de ure des gevaars bij te springen door het indirect verlichting van den Duitschen druk te verschaffen.

Die politiek, een poging om de weifelende Balkanstaten tot partijkiezen voor de Entente te nopen en voorts dat gevoel van zedelijke verplichting zouden Generaal JOFFRE er wel eens toe hebben kunnen dwingen, zijn offensief, dat hij ongetwijfeld reeds voorbereidde, ontijdig aan te vangen.

Indien dit het geval is geweest, en de opperbevelhebber onder dien invloed den aanval dus op een niet door hem zelf gekozen moment heeft ontketend, zal zich de noodlottige inwerking van de politiek op de strategie opnieuw op de operatiën van de Entente doen gevoelen, doch thans zóódanig, dat daardoor het einddoel van den oorlog op onverantwoordelijke wijze in de waagschaal zal blijken te zijn gesteld.

Zie ik daarin juist, dan laat zich daardoor al dadelijk verklaren, waarom de aanvallen, die op de eerste doorbrekingspoging zijn gevolgd, in stede van krachtiger, krachtelloozer zijn geworden; waarom zij niet snel genoeg op elkaar zijn gevolgd, zoodat de Duitschers zich den 28sten en 29sten hebben kunnen herstellen; waarom ook hun tweede linie niet met een zelfde orkaan van projectielen is weggevaagd; zoodat de infanterie maar vooruit had te stormen.

Generaal JOFFRE was nog niet gereed, hij had nog niet al de door hem voor zulk een offensief noodig geachte troepen ter plaatse en

beschikte nog niet op voldoende overvloed van munitie; daarvan ben ik overtuigd.

Is dit zoo, dan had hij elke inmenging der politiek bij het nemen van zijn besluit, bij het bepalen van het moment waarvoor alleen de opperbevelhebber de verantwoordelijkheid kan dragen, krachtig moeten afwijzen.

Heeft hij dit onverhoopt niet gedaan, m. a. w. heb ik in dezen juist gezien, dan is hierin zeker in de eerste plaats de mislukking van deze tweede poging tot een algemeen offensief te zoeken.

Doch dit alles is thans nog slechts onderstelling. Over een maand kunnen wij vermoedelijk met meer zekerheid over dit belangrijke onderwerp spreken.

Militair politiek maandoverzicht.

(Afgesloten 30 September.)

NEDERLAND. In de afgelopen maand zijn herhaaldelijk luchtschepen boven ons land waargenomen. Ofschoon door de Duitsche regering nimmer formeel het soevereiniteitsrecht in de luchtgebieden van de ondergelegen staten is erkend, heeft zij toch, volgens de mededeeling van den Duitschen gezant van 23 Augustus, positieve bevelen gegeven aan de Duitsche luchtvaarders om neutraal luchtgebied te ontzien. De veronderstelling, dat een Fransch luchtschip over ons land zou zijn gevlogen, werd uit Parijs tegengesproken.

Einde Juli zijn op de Portugeesch-Nederlandsche grens van Timor weer eenige moorden voorgekomen.

In de Kölnische Zeitung van 16 September verscheen een scherp artikel tegen Nederland onder het opschrift „Die Holländische Bureaucratie im Dienste Englands”. Het is geschreven naar aanleiding van het Koninklijk Besluit van 7 Augustus, volgens welk besluit verschillende artikelen alleen mogen worden uitgevoerd, wanneer de naam van den importeur van het artikel of van den grondstof, waaruit het is vervaardigd, vermeld wordt.

De moeilijkheden, die de uitvoer van vetten hierdoor heeft ondervonden, en het feit, dat de douanebeambten van den staat tevens dienst doen als beambten van de Nederlandsche Overzee-Trustmaatschappij, wordt in dit artikel een gevaarlijk spel genoemd, dat wel eens gevolgd kon worden door „onmeedoogende” represaillemaatregelen, bestaande in een absoluut uitvoerverbod van kolen, kali en analinekleurstoffen.

In de L'Union Latine wordt opnieuw tegen de neutralen te keer gegaan, waarvan eene gedeeltelijke vertaling in de Nieuwe Courant voorkwam. Hieruit is tekenend de zinsnede: „Wij kunnen niet toestaan, dat dat afschuwelijke beest van een Duitsch militarisme wordt gevoed door de toeschouwers, door de onverschilligen in den strijd. Heeft Engeland niet eenig middel van invloed op Nederland bijvoorbeeld? Welaan, dat het Nederland dien invloed doe ondergaan.”

Jules Roche geeft in de Republique Française daarentegen een zeer waardeerend artikel over het Nederlandsche volk. Vooral over de toeneming van den buitenlandschen handel publiceerde hij verbluffende cijfers.

De pogingen van het Kolenbureau om eene vermeerdering van Duitsche koleninvoer te verkrijgen, schijnen te zijn mislukt.

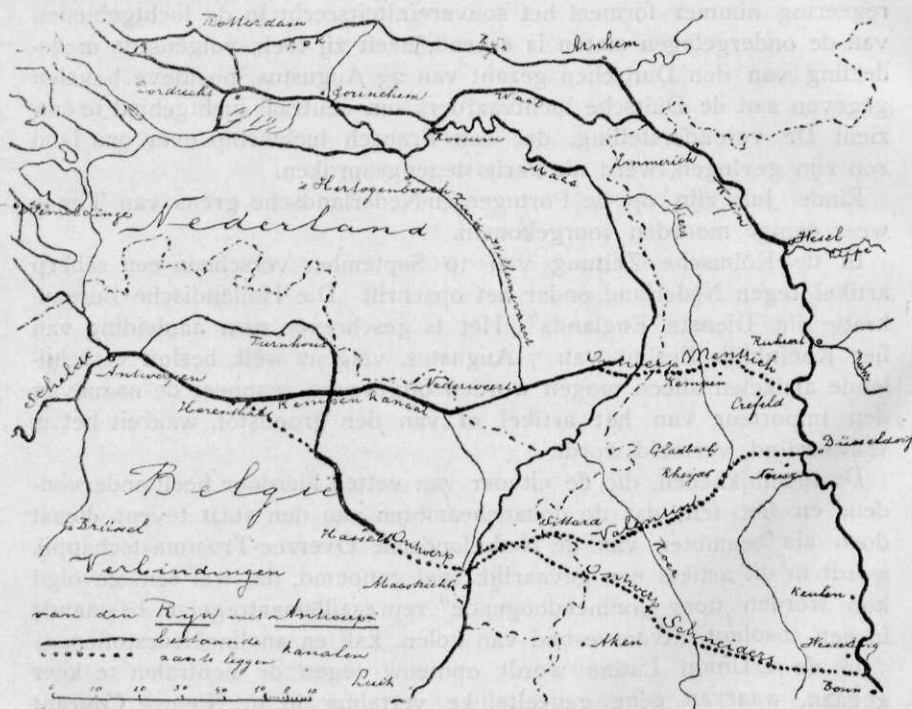
DUITSCHLAND. Op de derde oorlogsleening is voor ruim 12 milliard geteekend.

Ook te Berlijn kwamen enkele gevallen van cholera voor.

De Vorwärts berekende, dat het aantal der inkomsten van het rijk vóór den oorlog, na den vrede benoodigd zal zijn voor de rente en aflossing der staatsschuld.

Professor J. F. BUBENDEY, waterbouwkundige te Hamburg, heeft een boekje uitgegeven getiteld „Die Rheinschiffart und ihre Zukunft,” waarin de verbinding van den Rijn met Antwerpen in een afzonderlijk hoofdstuk wordt behandeld. Hij bespreekt achtereenvolgens het ontwerp HENTRICH, VALENTIN en SCHNEIDERS.

Ook heeft de ingenieur ROSEMEYER weer een plan bedacht. Zijn

Schets I,

nieuw kanaalontwerp loopt over Widdig ten zuiden van Keulen, zuidwaarts van Roermond, over Stevensweert op Antwerpen.

De mondelinge verklaring van BERNSTORFF, den gezant in Amerika, dat Duitsland besloten had, reeds vóór het gebeurde met de „Arabic”, in het vervolg passagierschepen, die geene vijandelijke bedoelingen hebben, ongemoeid te zullen laten, en waarbij beloofd werd, volkomen voldoening te geven voor de verliezen met de „Arabic” geleden, heeft slechts eene zeer kortstondige ontspanning ten gevolge gehad. 4 September verging de „Hesperian”, wederom met Amerikaansche burgers aan boord, zonder eenige voorafgaande waarschuwing en overhandigde

de gezant te Washington in opdracht zijner regeering, eene verklaring omtrent de „Arabic”, waarbij zij alle schuld van de hand wees, omdat de betrokken duikbootcommandant vermeend had, dat de commandant van de „Arabic” door koersverandering van plan was zijn schip te rammen. Derhalve wees de regeering elk voorstel tot schadevergoeding van de hand, zelfs wanneer mocht blijken, dat de commandant van de duikboot zich vergist had. Alleen het al of niet rechtmatige van deze daad wil de Duitsche regeering aan eene scheidsrechterlijke uitspraak onderwerpen.

Het moet nog nader worden bevestigd, of de „Hesperian” werkelijk door eene duikboot is getorpedeerd; van Duitsche zijde meent men dit te moeten betwijfelen, tenzij het geschied is door eene duikboot, die reeds zoo lang op zee is, dat de commandant van de algemeene gedragslijn, die 19 Augustus was aanvaard, niet op de hoogte was.

Deze geheele geschiedenis zal ten slotte eene nuttelooze papierver-spilling blijven, zoolang men van Duitsche zijde het standpunt blijft verdedigen, dat elke commandant van eene duikboot verplicht is, zonder genade op te treden, wanneer hij van oordeel is, dat de houding van een passagierschip gevaar medebrengt, waardoor hij zich al of niet met recht op zelfverdediging kan beroepen. Daarmede is elke handeling dier commandanten te rechtvaardigen; ook zal het eene open vraag blijven, of onder een passagierschip elk schip kan worden verstaan, dat passagiers vervoert.

Men heeft aan BERNSTORFF bedreigingen in den mond gelegd, die de publieke opinie in Amerika zeer hebben geprikkeld.

Ten slotte hebben de gedragingen van den Oostenrijksch-Hongaarschen gezant DUMBA, waarbij ook de Duitsche militaire attaché von PAPEN betrokken zou zijn, de vriendschappelijke verhouding met de Vereenigde Staten niet verbeterd; von PAPEN is, gelijk DUMBA, vertrokken.

Het Duitsche ministerie van buitenlandsche zaken heeft eene brochure doen verschijnen, waarin het gedrag der gekleurde troepen op het slagveld wordt gelaakt.

Nadat de Entente katoen tot contrabande heeft verklaard, zijn oogenblikkelijk door de Baumwollimport Gesellschaft te Bremen draadloos groote kooporders naar New-York gezonden. Men vermoedde, dat de Engelsche regeering aan de planters heeft aangeboden, om het uitvoeroverschot tegen den prijs van 10.2 dollarcent per Engelsch pond op te koopen. De Duitsche belanghebbenden boden dadelijk 25 dollarcenten, eene manoeuvre, die dus blijkbaar ten doel had, om ontevredenheid in de katoenwereld te zaaien.

Op 1 October zal in Duitschland eene nieuwe veetelling plaats hebben.

De Frankfurter Zeitung publiceerte onder het hoofd „Englische Schiffe unter falsche Flaggen” eene lange lijst van gevallen, waarbij de Engelsche vloot gebruik zou hebben gemaakt van valsche kenteekens. Hieronder komen 15 gevallen voor, waarbij Nederlandsche kenteekenen

zouden zijn gebezigd; de bewijsvoering is echter in de meeste gevallen te vaag, om op het eerste gezicht geloofwaardig te schijnen.

In eene nadere nota over het torpedeeren der William P. Frye, heeft Duitschland medegedeeld, dat aan de Marine bevelen waren gegeven om Amerikaansche handelsschepen, met voorwaardelijke contrabande geladen, ongehinderd door te laten, wanneer zij niet kunnen worden opgebracht.

De bemanning van schepen, die absolute contrabande vervoeren, zal voortaan in veiligheid worden gebracht, alvorens de schepen aan vernietiging worden prijsgegeven.

De regeering aanvaardt geen scheidsrechterlijke uitspraak, wenscht de zaak diplomatiek af te handelen.

OOSTENRIJK-HONGARIJE. 5 September werden in Oostenrijk 1360 gevallen van Aziatische cholera gemeld.

De huldiging des keizers door de vertegenwoordigers van alle Hongaarsche comitaten toonde niet alleen eene instemming van Kroatie en Slavonië met de politiek van Hongarije, doch was ook een schitterend bewijs van den eenheidszin van de Dubbel-Monarchie gedurende dezen oorlog.

De Oostenrijksch-Hongaarsche gezant in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, Dr. DUMBA, schijnt aan zijne regeering te hebben voorgesteld, om in samenwerking met den Duitschen militairen attaché maatregelen te nemen, om den aanmaak van munitie in Amerikaansche fabrieken te belemmeren. Deze brief is in Engeland in beslag genomen. De verontwaardiging in de Vereenigde Staten over dit optreden is zeer groot.

De gezant heeft zich trachten te verontschuldigen met de bewering, dat het geoorloofd is, Duitschers en Oostenrijkers, die in de munitie-fabrieken werkzaam zijn gesteld, het feit onder de oogen te brengen, dat zij schuldig zijn aan een zware misdaad tegen hun vaderland, welk misdrijf met dwangarbeid kan worden gestraft, wanneer zij naar hun vaderland terugkeeren.

De regeering der Vereenigde Staten van Noord-Amerika heeft zijne terugroeping verzocht.

In de Neue Freie Presse betoogde de bekende Hongaarsche staatsman ANDRASSY, dat de meest logische oplossing voor de toekomst van Polen zou zijn, om eene staatseenheid te vormen met eigen regeering, ingedeeld bij Duitschland of Oostenrijk. Van een Oostenrijksch-Hongaarsch-Poolsche Driebond wil hij niets weten (zie vorig Maandverslag blz. 616).

De inschrijving op de nieuwe oorlogsleening wordt in Oostenrijk 10 October geopend.

Op de nota der Vereenigde Staten (zie M. S. September blz. 630) is geantwoord, dat er een groot verschil bestaat tusschen vrije levering van oorlogsbehoefsten en den tegenwoordigen toestand in Amerika, waar

de geheele nationale nijverheid wordt ingericht op het leveren van oorlogsbehoefden aan een der strijdende partijen, terwijl tegen de belemmering van toevoer van levensmiddelen aan de andere partij niets wordt gedaan.

ITALIË. In Noord-Italië komen gevallen van cholera voor.

Tot nu toe is het den Mogendheden der Entente niet gelukt, Italië aan de operatiën tegen de Dardanellen te doen deelnemen. Naarmate de toestand aldaar voor de Verbondenen hachelijker wordt en het ongunstige jaargetijde met de vele stormen de verbinding vanuit zee met den wal uitermate bemoeilijkt, zal de druk (geldvoorziening) die men op Italië uitoefent, wel toenemen.

Als eerste oorlogshandeling schijnt men te hebben besloten, eene effectieve blokkade van de geheele Klein-Aziatische kust in te stellen.

FRANKRIJK. De uitvoer van zilvergeld is einde Augustus verboden.

Frankrijk heeft door bemiddeling van de Spaansche regeering tot de Duitsche regeering een ernstig protest gericht wegens het ontbreken van hygiënische maatregelen om de verspreiding van typhus in de Duitsche kampen voor Fransche krijgsgevangenen tegen te gaan.

Engeland en Frankrijk hebben tezamen eene finantiële commissie naar de Vereenigde Staten van N.-Amerika gezonden om maatregelen te beramen, die een gunstigen invloed zullen hebben op den wisselkoers, ten einde het normale handelsverkeer zooveel mogelijk te herstellen. Men tracht eene groote leening in Amerika te plaatsen.

In den aanvang van den oorlog heeft de Fransche regeering getracht, door bemiddeling van de firma MORGAN eene oorlogsleening in Amerika te plaatsen, welke leening echter niet de goedkeuring kon verwerven van het Amerikaansche Ministerie van Financiën. Sedert zijn door verschillende banken particuliere credieten toegestaan, naar men zegt voor een bedrag van ongeveer 140 mill. dollar.

Tegen de voorgenomen plannen schijnt het Ministerie van Financiën geen bezwaar meer te maken; de regeering was oorspronkelijk tegen eene leening bij openbare inschrijving, terwijl de nu voorgestelde leening eene zuivere particuliere credietverleening zou zijn, om aan de geldelijke verplichtingen in de Vereenigde Staten te kunnen voldoen.

De voorloopig aangevraagde credieten voor het 4e kwartaal van 1915 bereiken een cijfer van 6100 mill. francs, d. i. 500 mill. meer, dan de credieten voor het 3e kwartaal (zie *Mil. Spectator* Augustus 1915 blz. 550).

De vergoedingen, aan families van de gemobiliseerden uitbetaald, beliepen tot 30 Juni ruim 1320 millioen francs.

De totale oorlogsuitgaven zijn ongeveer 30 milliard.

Een crediet is aangevraagd om nog 50.000 kleurlingen te kunnen mobiliseeren; het totaal aantal gemobiliseerde zwarte Afrikaansche troepen, dat tot nu toe onder de wapenen was gebracht, bedroeg 60.000.

In verband met de voortdurende uitbreiding der militaire luchtvaart

is aan het Departement van Oorlog een „sous-secrétaire de l'aviation" benoemd, die aan het hoofd gesteld is van de 12de Afdeling van het Ministerie van Oorlog. Het aantal vliegtuigen, waarover Frankrijk beschikt, moet zevenmaal zoo groot zijn als vóór den oorlog; de motoren, die thans in gebruik zijn, zijn driemaal zoo sterk als de oude; ook het draagvermogen is verdrievoudigd, de werkingsfeer verdubbeld en de snelheid met 30 0/0 vermeerderd. In de centres d'aviation bestaan afzonderlijke opleidingsscholen voor werktuigkundigen, waarnemers en scherp-schutters, terwijl in ééne maand meer menschen worden geoefend, dan vroeger in een jaar.

Er heeft eene Fransch-Italiaansche oeconomische conferentie plaats gehad, om maatregelen te beramen, ten einde na den oorlog aan de Duitsche mededinging het hoofd te kunnen bieden.

Men overweegt te Parijs de uitgifte van eene groote oorlogsleening.

Na de mobilisatie van Bulgarije wordt in de Fransche bladen propaganda gemaakt voor eene scherpe actie tegen dat land.

ENGELAND. De bevolking telde in Juli 1914 46 089 249 zielen.

De kolenstaking van eind Augustus is geëindigd door wederom aan de belangrijkste eischen van de arbeiders toe te geven. De Fransche pers uitte zich over deze staking zeer onwelwillend. Eind September dreigde te Swansea opnieuw eene staking.

Lloyd GEORGE wekt met onvermoeiden ijver de arbeiders op, om al hunne krachten in te spannen ten einde dezen „oorlog van materieel" tot een goed einde te brengen. Er zijn reeds 20 nationale fabrieken ingericht, terwijl er nog 18 bijna gereed zijn; 715 fabrieken werken onder contróle der regeering. Begin September waren er nog 80.000 vakarbeiders en 200.000 ongeschoolde werklieden noodig. Uit zijne rede te Bristol zou men moeten opmaken, dat de vakverenigingen, door vast te houden aan gewoonten en voorschriften, de vermeerdering der productie in hooge mate belemmerden. Met bijna algemeene stemmen is op het congres der vakverenigingen eene motie aangenomen om de regeering zooveel mogelijk te steunen. Op datzelfde congres is echter ook eene resolutie tegen de agitatie voor algemeenen dienstplicht goedgekeurd.

Men gaat meer en meer een zedelijken dwang uitoefenen op degenen, die den weerbaren leeftijd hebben bereikt en die in de registers zijn ingeschreven. Officieel is thans medegedeeld, dat sedert het begin van den oorlog ongeveer 3 millioen man in leger en vloot dienst genomen hebben. Blijkens mededeelingen van recruteeringsofficieren zal men zich tot elken man, die voor dienstneming in aanmerking komt, persoonlijk voor de werving wenden. De uitkomsten der werving schijnen geleidelijk te verminderen.

De algemeene dienstplicht krijgt meer en meer een politiek karakter. De militaire medewerker van de Times trachtte het getal van 3 millioen vrijwilligers reeds te ontzenuwen; hij bracht het terug tot een vermoe-

delijk totaal van ruim 2 millioen, na aftrek van de sterkte van leger en vloot in Augustus 1914. Hij berekent de totale benooidigde sterkte als volgt: 1 millioen in Frankrijk, 1 millioen aldaar voor reserve, 600.000 voor home-defence, benevens een groot leger met aanvulling voor de Dardanellen. Men verwijt de rechtsche partijen, dat zij een crisis willen uitlokken vóór of tegen algemeenen dienstplicht. THOMAS voorspelde in het Lagerhuis eene spoorwegstaking, wanneer men tot algemeenen dienstplicht mocht besluiten. Men vermoedt, dat $\frac{3}{7}$ van de ministers voorstanders van algemeenen dienstplicht zijn. De regeering heeft zich over hare voornemens nog niet uitgelaten, er wordt in het Lagerhuis hierop sterk aangedrongen. Bijna alle leiders der vakbonden zijn er tegen.

De aanstaande verkiezingen in Zuid-Afrika zijn op 20 October gesteld.

Het gaat hier hoofdzakelijk om den strijd der Nationalistische partij tegen de Zuid-Afrikaansche regeeringspartij. De eerste onder HERTZOG huldigt de z.g. tweestroomspolitiek d. w. z. gelijke ontwikkeling der beide blanke rassen naast elkaar; de tweede partij, waarvan BOTHA het hoofd is, vertegenwoordigt de eenstroomspolitiek; zij wil geen rasverschil, doch eenheid van politiek op Zuid-Afrikaanschen grondslag. De Nationalisten verwijten echter BOTHA, dat hij geheel onder Engelschen invloed staat, en handelt overeenkomstig de wenschen van de Unionistische partij van Dr. SMARTT.

De andere partijen, zooals de Unionisten en Arbeiderspartij, zijn verre in de minderheid.

Ook in de Kaap is thans de Nationale partij op degelijker grondslag gebracht, onder leiding van Dr. MALAN, den redacteur van het nieuwe Kaapsche nationalistische dagblad De Burger.

In financieele kringen wordt verondersteld, dat Engeland en Frankrijk in Amerika eene leening van 50 à 100 millioen pond sterling trachten te verkrijgen, met een looptijd van 1 jaar tegen een koers van 90% en $5\frac{1}{2}$ % rente. De hooge prijzen, welke Engeland dus in Amerika betaalt, worden gevolgd door hooge interest voor het verleende crediet.

Men berekent het tekort voor het loopende dienstjaar op 400 mill. p.st., dat dus hoofdzakelijk door eene derde oorlogsleening zal moeten worden opgebracht.

Een nieuw oorlogscrediet van 250 millioen p.st. is aangevraagd; de totale oorlogscredieten zijn hiermede gestegen tot 1262 mill. p.st.; de dagelijksche oorlogskosten zijn tot $3\frac{1}{2}$ mill. p.st. geklommen; de verleende of beloofde voorschotten aan andere landen bedragen 250 mill. p.st.

MAC KENNA heeft eene groote verhooging der belastingen aangekondigd, die door de pers zeer rustig is opgenomen. De opbrengst der belastingen zal daardoor tot 16% van het nationaal inkomen stijgen.

Op de eerste serie der Australische leening van £ 5 millioen is voor bijna £ 13 millioen ingeteekend.

Om de herhaalde Zeppelinaanslagen op de Engelsche kust en Londen, die groote verwoestingen hebben aangericht, beter te kunnen bestrijden,

is de artilleristische verdediging van Londen toevertrouwd aan Admiraal Sir PERCY SCOTT.

Door de Engelsche Peace Society, de oudste Engelsche vredesvereniging, is een internationale oproep voor den vrede verspreid. Zij vraagt bij een vrij en zelfstandig bestaan der kleine volken, inachtneming der nationaliteiten bij het vaststellen der grenzen, vrijheid van taal en godsdienst, vrijhandel over de geheele aarde, gelijdelijke ontwapening en erkenning der internationale verdragen.

De Times betoogde, dat de z.g. Homedefence in handen moest gesteld worden van een daartoe in 't bijzonder aangewezen bevelhebber. Deze functie en die van Minister van Oorlog acht zij niet vereenigbaar. De Hertog van CONNAUGHT werd als de meest geschikte persoon aangewezen.

Volgens de Daily Chronicle heeft ASQUITH eene commissie uit het Kabinet benoemd, die belast is met het toezicht op den gang van den oorlog. De commissie bestaat uit ASQUITH, KITCHENER, LLOYD GEORGE, BALFOUR, GREY, LANDSDOWNE, BONAR LAW en CHURCHILL.

In het Lagerhuis gaan stemmen op om een luchtvaartministerie in te stellen, in navolging van Frankrijk.

Over de expeditie in Mesopotanië wordt zeer weinig bekend gemaakt. Vele achten den toestand daar allesbehalve gunstig.

GREY heeft in het Lagerhuis het volgende verklaard:

„Wanneer de Bulgaarsche mobilisatie zou ontaarden in de aanneming van eene aggressieve houding aan de zijde van onze vijanden, dan zijn wij bereid, onze vrienden op den Balkan allen mogelijken steun te verleenen op eene wijze, die hun het meest welkom zal zijn, in samenwerking met onze bondgenooten zonder voorbehoud of beperking.”

RUSLAND. Uit mededeelingen in de Doema gedaan zou volgen, dat de oorlogsuitgaven in de eerste 7 maanden van 1915 7242 mill. roebel hebben bedragen. De maandelijksche oorlogskosten zijn thans tot 570 mill. roebel gestegen. Met de credietoperatiën en de gewone inkomsten en uitgaven zou het tekort op 3200 mill. kunnen worden begroot. Reeds 6000 mill is geleend, terwijl een nog grooter bedrag benoodigd zal zijn om den oorlog voort te zetten. Opnieuw mag een milliard roebel door de Staatsbank in papieren geld worden uitgegeven; hierdoor stijgt het totale bedrag tot 5174 mill. en is het dekkingspercentage van den goudstand sedert het uitbreken van den oorlog van 100% tot 32% gedaald. Nadat in dit tekort is voorzien, zal de Russische staatsschuld tot ongeveer 20 milliard zijn gestegen (vóór den oorlog 9 mill.)

De Czaar heeft 2 September eene conferentie voor de landsverdediging ingewijd, welke in opdracht heeft, maatregelen te treffen voor: 1e. de verschaffing van brandstof voor het transportwezen; 2e. publieke instellingen en ondernemingen in het belang van de defensie; 3e. voedingsaangelegenheden; 4e. vervoer van brandstof, levensmiddelen en munitie.

De aanvaarding van het Opperbevelhebberschap door den Czaar zelf kan om politieke of dynastieke redenen zijn geschied. Het is niet onwaarschijnlijk, dat de goede wil in de breede lagen des volks om den oorlog door te zetten, aanmerkelijk begon te verflauwen. Uit een oogpunt van bevelvoering kan deze wijziging in het Opperbevel weinig invloed hebben, wel op de stemming van het leger.

Volgens de Grondwet van 1906 had Grootvorst NIKOLAAS eene groote mate van zelfstandigheid. Zoolang de Czaar niet zelf het Opperbevel aanvaardde, had de plaatsvervanger van den Czaar de leiding van het militair en burgerlijk bestuur in zijn geheelen omvang in het gebied, waar de oorlog werd gevoerd. Hij had zelfs de bevoegdheid een wapenstilstand te sluiten; alleen voor het aanknoopen van vredesonderhandelingen had hij de toestemming van den Czaar noodig.

Volgens dezelfde Grondwet aanvaardt de Czaar het Opperbevel, zoodra hij zich naar het oorlogstooneel begeeft, tenzij het tegendeel uitdrukkelijk wordt bepaald. Zulks is niet geschied, derhalve werd Grootvorst NIKOLAAS vanzelf teruggebracht tot de positie van een chef van den staf des keizers. Uit de benoeming van Generaal ALEXEJEW tot Chef van den Staf blijkt dus ten slotte de opzet, om Grootvorst NIKOLAAS van het bevel te ontheffen. De Grootvorst Opperbevelhebber is benoemd tot Onderkoning van Kaukasië, alwaar Graaf WORONET SOEBASJKOF om gezondheidsredenen van zijn post is ontheven.

Het scheen, dat de verwijdering van den Grootvorst als eene overwinning moest worden beschouwd van de partijen van vooruitgang in Rusland, die in de Doema door de vorming van een groot middenblok het aftreden van GOREMYKI eischten en de benoeming van een ministerie verlangden, waarin de bevolking vertrouwen kon stellen. De Grootvorst was één der leidende personen van de reactionnaire partij.

Tot nu toe blijkt nog niet, dat aan den wensch van de meerderheid der Doema zal worden voldaan, daar deze tegen haar uitdrukkelijk verlangen tot November is verdaagd. GUSTAVE HERVÉ schrijft in de *Guerre Sociale*: „De bureaucraat, die den Czaar daartoe den raad gaf, verdient wegens dwaasheid te worden opgehangen;” zelfs zouden verschillende socialistische Doemaleden zijn gearresteerd.

Kritiek op de militaire operatiën is thans uitgesloten, omdat alle bevelen van den Czaar uitgaan.

De ontploffing in de munitiefabriek van Ochta bij St. Petersburg schijnt niet zulke gevolgen te hebben, als in Engelsche bladen werd voorgesteld.

Vermoedelijk zijn half September de geoefende manschappen van de rijksweer 1e ban (38—43 jarigen leeftijd) onder de wapenen geroepen, terwijl de 2e ban, dat zijn alle mannen die niet gediend hebben nu ook zullen worden opgeroepen.

Volgens Duitsche berichten zijn de onderhandelingen van regeeringszijde met de Poolsche fractie in de Doema om tot een Poolsch-Russische overeenstemming te komen, gestaakt.

De Lokal-Anzeiger berichtte, dat in Zuid-Rusland eene hevige cholera-epidemie heerscht.

LUXEMBURG. In de Fransche pers werd medegedeeld, dat de Groot-Hertogin van plan is afstand te doen van de regeering.

DENEMARKEN. De zevende interparlementaire conferentie heeft hare blijdschap uitgesproken over de gevolgde neutaaliteitspolitiek der drie Noorsche rijken, welke in vriendschappelijk gemeen overleg is gevoerd.

De aflossing der grensbewakingstroepen in Denemarken geschiedt wapens- en korpsgewijze, terwijl de lichteningen telkens voor een tijdperk van 2 $\frac{1}{2}$ maand onder de wapenen komen. Van 21 September—2 October worden manoeuvres gehouden in het rayon Viborg—Randers—Aarhuus.

Ook in Denemarken hebben zich op groote schaal vrijwilligerskorp- sen gevormd, die bij mobilisatie onder het ministerie van oorlog staan en bij het leger worden ingedeeld.

Eerst na afloop der oefeningstijden, welke voor de Infanterie, Cava- lerie, Veldartillerie en Genie achtereenvolgens 165, 200, 280 en 210 dagen bedraagt, worden de recruten bij de bewakingstroepen ingedeeld.

In de Berlingske Tidende werd een open brief gericht aan het leger- bestuur, waarin rekenschap gevraagd werd over den toestand van de weermacht, inzonderheid wat betreft de munitievoorziening, het auto- mobielwezen, vliegwezen enz. Een ingenieur had namelijk geschreven, dat Denemarken eene vesting had, die aan eene zijde open was, eene legersterkte van 120 000 man met een wapenvoorraad van 60.000 man en munitie voor 30.000 man.

Bovengenoemd dagblad acht het eene laffe politiek om te zwijgen.

Er heerscht onzekerheid over de weerbaarheid van het land, men erkent de slechte voorbereiding in vreedestijd, doch betwijfelt het, of de minister van oorlog wel alles heeft gedaan om den achterstand in te halen.

Halve maatregelen deugen niet, zegt het blad. Men moet het uiterste doen, om de verdedigbaarheid zoo hoog mogelijk op te voeren.

ZWEDEN. In aanvulling van hetgeen in het vorig Maandverslag is medegedeeld blijkt nader, dat de lichtung 1913 12 October met groot ver- lof gaat, de lichtung 1914 (2 jaarlichten n.l. het geboortjaar 1893 en 1894) in twee gedeelten 24 October en 10 Januari.

30 October komt de lichtung 1915 voor 2 maanden oefening op; in het tijdvak October—Januari zal dan behalve de recrutenklasse slechts eene geoefende lichtung onder de wapenen worden geroepen, zoodat de beide laatste maanden van 1915 dan 2 lichteningen benevens de jongste lichtung 1914 nog in dienst zijn.

In de Zweedsche pers wordt er de aandacht op gevestigd, dat in tegenstelling met vroegere berichten nu toch door de Russen versterkingen worden gemaakt op de Aalandseilanden. Aan de Zweedsche punt van Aaland, bij Mariehausen en ook op Lemland en Ekerö zouden loopgraven en geschutopstellingen zijn aangelegd, terwijl de verschillende plaatsen electrisch zijn verbonden door een militair telefoonnet en draadlooze stations.

Geruchten liepen, dat de aanwezigheid van Prins WEDEL in Stockholm in verband stond met een voorgenomen plan van de Duitschers om de Aalandseilanden te bezetten. Men heeft indertijd in de beschieting van Utö door de Duitse vloot hiervoor eene aanwijzing willen zien, ofschoon die onderneming evengoed bedoeld kon zijn als eene verkenning tegen Abo op de Finsche kust.

Volgens het Verdrag van 1856 mag Rusland op de Aalandseilanden geen permanente verdedigingswerken oprichten. Dit z.g. Aaland-tractaat is alleen door Rusland, Frankrijk en Engeland geteekend en is als afzonderlijk artikel toegevoegd aan het vredestractaat van Parijs, dat ook door Duitschland is geteekend. In Zweden is nu de vraag gerezen of Duitschland, voor het geval het de Aalandseilanden bezet, verplicht is, het Aalandstractaat na te komen.

De Aalandseilanden vormen voor Rusland, wanneer het met Zweden in oorlog geraakt, een strategische operatiebasis van bijzonder gewicht; een overeenkomstig gevaar blijft bestaan, wanneer het in Duitse handen overgaat. De bewoners zijn Finnen en op eene mogelijke inlijving bij Zweden niet gesteld.

De nijverheid in Zweden ondervindt tengevolge van steenkolengebrek groote moeilijkheden.

Nadat Duitschland den Zuidelijken uitgang van de Sond door mijnen heeft afgesloten, gaan in Zweden stemmen op, om het Zweedsch neutrale vaarwater bij Kogsund eveneens te versperren, om den strijd tegen duikbooten aldaar te voorkomen.

HJALMAR BRANTING vestigt de aandacht op het feit, dat de verplaatsing van Zweedsche pantserschepen van de Oost- naar de Westkust en omgekeerd onmogelijk zou worden zonder hulp van Duitse mijnloodsen!

NOORWEGEN. Evenals in Denemarken en Zweden zijn officieele handelsonderhandelingen met Engeland nog steeds sleepende. In verschillende kringen acht men de afspraken van particuliere zijde met Engeland, zooals de contrôle door Engelsche ambtenaren bij de lading der schepen in Amerika, de verplichting om bepaalde artikelen alleen naar de landen der Entente uit te voeren, in strijd met de waardigheid van een vrij land.

* ZWITSERLAND. De Fransche regeering heeft opnieuw strenge

maatregelen genomen aan de Zwitsersche grens, om het smokkelen en spionneeren te beletten.

De onderhandelingen met de Entente over eene invoertrust zijn ten slotte gunstig verloop. De Entente schijnt in zooverre te hebben toegegeven, dat het wederuitvoerverbod geen terugwerkende kracht zal hebben voor artikelen, die over Italië zijn ingevoerd, voordat dit land aan den oorlog deelnam.

De regeering overweegt een tabaksmonopolie, om in de rente en aflossing der vermeerderde staatsschuld te kunnen voorzien.

PORTUGAL. Volgens de Daily Telegraph blijft de binnenlandsche toestand in Portugal nog steeds zeer ernstig, vooral in de noordelijke mijnprovinciën; syndicalistische elementen schijnen zeer oproerig te zijn. Ook streken nabij Lissabon zouden in opstand zijn.

ALBANIË. ESSAD PASJA is met steun der Serviërs tegen de Mir-dieten opgetrokken.

SERVIË. Servië heeft thans Durazzo bezet tegen den uitdrukkelijken wensch van Italië.

zo September is opnieuw een offensief der Centralen tegen Servië ingeluid. (Zie voor de houding der regeering tegenover de Entente onder Bulgarije.)

ROEMENIË. De regeering zegt in eene verklaring aan de Centrale Mogendheden over het verbod van doorvoer van wapenen en munitie naar Turkije, dat zij deze gedragslijn volgt om de onzijdigheid van het land nauwgezet te handhaven, waarin zij wordt gesterkt door den oorlogstoestand tusschen Turkije en Italië, daar zij de nauwe vriendschappelijke betrekkingen met Italië wenscht te bestendigen.

Het bericht, dat de regeering half September de beschikking geëischt heeft over alle spoorwegen en het stopzetten van den graanuitvoer, heeft men in verband willen brengen met eene overeenkomst, die de regeering met de Entente gesloten heeft om uiterlijk 15 September aan den oorlog deel te nemen.

Toch is hiervan zelfs na de mobilisatie van Bulgarije niets gebleken, integendeel is begin September met de Centrale Mogendheden eene nadere overeenkomst gesloten voor het handelsverkeer en den doorvoer van en naar Bulgarije, met uitzondering van krijgsbenodigdheden.

Rusland heeft echter op aandringen van Roemenië zijne oorlogschepen uit de Roemeensche wateren teruggeroepen.

Volgens de Journal de Genève zou deze tegemoetkoming een gevolg zijn van eene overeenkomst, volgens welke Roemenië zich verbindt partij te kiezen voor de Entente, zonder eenige verplichting op zich te nemen om op een bepaald tijdstip aan den oorlog deel te nemen. De regeering kan dus, zoolang zij zelf verkiest, in de onzijdigheid volharden.

In eene bijeenkomst van 50 parlementsleden is de wensch uitgesproken, om tot de mobilisatie van alle strijdkrachten over te gaan.

BULGARIJE. Met groote spanning waren gedurende deze maand aller oogen op Bulgarije gericht; nergens zag men feller strijd tusschen de diplomaten der vijandelijke mogendheden. Het bleek, dat Bulgarije eene afdoende oplossing van de Macedonische kwestie — zoo noodig met geweld — niet langer wil uitstellen. De krachtige pogingen der Entente om deze aangelegenheid zooveel mogelijk in haar voordeel te regelen, heeft de spanning tusschen Servië en Bulgarije nog meer vergroot.

Bij het beoordeelen van het optreden van Bulgarije moet in het oog worden gehouden, dat het land een oogst heeft opgeleverd overvloediger, dan in de laatste 25 jaar is voorgekomen, zoodat het een uiterst belangrijke factor voor de bevolking is, dat aan den uitvoer geen moeilijkheden in den weg worden gelegd.

Door de Turksch-Bulgaarsche overeenkomst (zie schets 2), die in den loop der maand is tot stand gekomen, is eene grensregeling verkregen, die beide landen tevreden stelt. De nieuwe grens loopt langs de Toendscha tot aan de Maritsa, overschrijdt deze rivier eenige kilometers ten zuiden van Adrianopel en blijft dan ongeveer 2 kilometer oostwaarts en evenwijdig aan de Maritsa tot aan de monding bij Enos loopen. Het optreden van Bulgarije in verband met de hernieuwde actie van de Centralen aan de Servische grens tegenover Belgrado en Semendria maakt het waarschijnlijk, dat er geheime afspraken bestaan met de Centrale Mogendheden.

De voorstellen der Entente van Augustus zouden het volgende behelzen:

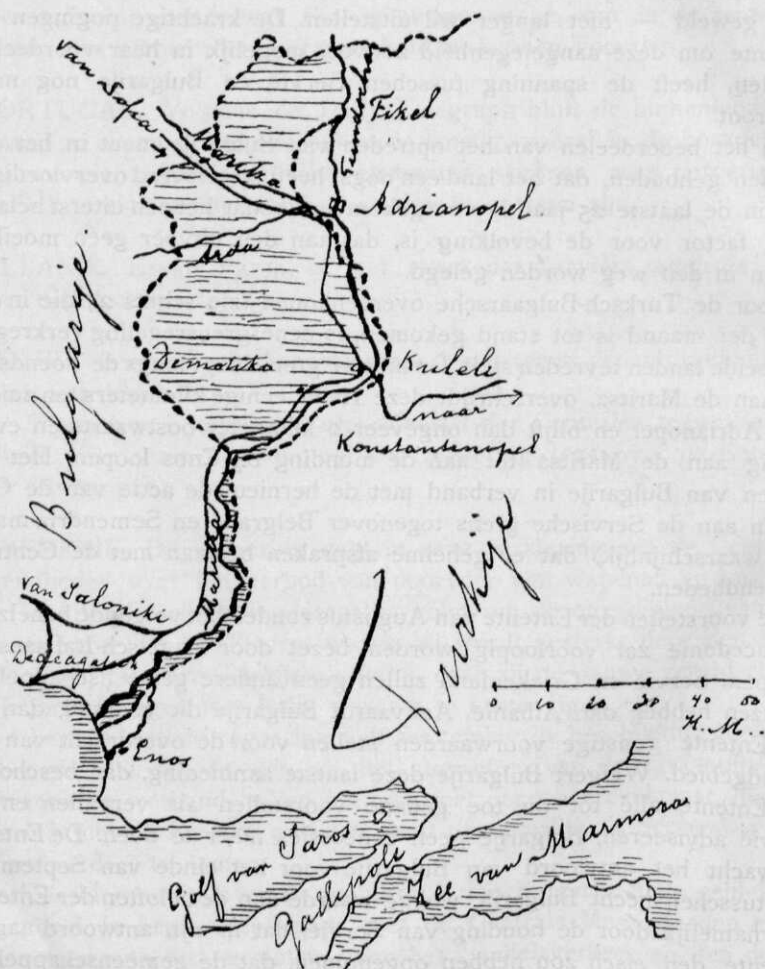
Macedonië zal voorloopig worden bezet door Engelsch-Italiaansche troepen. Servië en Griekenland zullen geen andere gemeenschappelijke grenzen hebben dan Albanië. Aanvaardt Bulgarije dit voorstel, dan zal de Entente gunstige voorwaarden stellen voor de overdracht van het grondgebied. Weigert Bulgarije deze laatste aanbieding, dan beschouwt de Entente alle tot nu toe gedane voorstellen als vervallen en zal Servië adviseeren, Bulgarije geen concessies meer te doen. De Entente verwacht het antwoord van Bulgarije voor het einde van September.

Intusschen hecht Bulgarije weinig waarde aan de beloften der Entente, voornamelijk door de houding van Servië, dat in zijn antwoord aan de Entente den eisch zou hebben opgenomen, dat de gemeenschappelijke grens tusschen Servië en Griekenland zal worden gehandhaafd, zoodat Bulgarije gewapende interventie zal verleenen ten gunste van de Quadruple Entente en dat in strategisch opzicht de grenzen tusschen Servië en Bulgarije beter gewaarborgd worden dan zulks bij het verdrag van 1912 is geschied.

Servië verlangt waarborgen, die de Entente slechts kan geven, als zij overwonnen heeft, en de door Servië verlangde gebieden in Bosnië, Herzegowina, Kroatië en Dalmatië zou hebben bezet. En zelfs dan zou

Servië de eischen van Bulgarije in hun geheelen omvang niet willen vervullen, daar het slechts den onmiddellijken afstand en bezetting door de Bulgaren van Macedonië tot de Warder aanbiedt.

Uit Sofia wordt bericht, dat de Serviërs inmiddels met koortsachtigen ijver werken aan de bevestiging hunner grenzen tegen Bulgarije, vooral in de richting van Kustendil, terwijl zij daar belangrijke troepenafdee-

Schets 2.

lingen samentrekken. De stemming in Bulgarije zou buitengewoon geprikkeld zijn tegen Servië, de eischen van Servië om direct met Bulgarije te onderhandelen zouden zijn afgewezen.

De positie der regering is belangrijk versterkt door den steun der Stamboelovisten onder GENNADIEF; ook GESCHOF heeft te kennen gegeven, dat thans alle partijen de handen moeten ineenslaan; eene geestdriftige

nationalistische stemming wint steeds meer veld, waarbij vele stemmen opgaan, dat Bulgarije alleen de vervulling van zijne nationale wenschen kan verwachten van de zijde der Centrale Mogendheden, wier aanzien door de voortdurende nederlagen der Russen en het falen der expeditie tegen de Dardanellen zeer is toegenomen.

De *Corriere della Sera* zegt, dat drie dingen thans op den Balkan vast staan:

- 1e. De bezetting van Macedonië of oorlog tusschen Bulgarije en Servië;
- 2e. De aanval van Duitschland en Oostenrijk op Servië;
- 3e. De onzijdigheid van Griekenland.

Groote sensatie is inmiddels gewekt door het bericht der algemeene mobilisatie van Bulgarije op 22 September, waarbij 28 lichten onder de wapenen werden geroepen.

De gezanten der Entente Mogendheden zetten met grooten ijver hunne actie te Sofia voort; zij deden nieuwe voorstellen en betuigden RADOSLOWOF hun leedwezen, dat de mobilisatie is bevolen, voordat de Bulgaarsche regeering haar standpunt ten aanzien van deze voorstellen heeft uiteen gezet. De gezanten verklaarden, dat hunne regeeringen hadden besloten tot een krachtigen stap tegenover Servië; zij verwachten, dat de Bulgaarsche regeering de uitvoering van haar besluiten zou opschorten, totdat die stap tot een resultaat zal hebben geleid.

RADOSLAWOF heeft geantwoord: „dat de mobilisatie niet als een tegen de Entente gericht maatregel moet worden opgevat. De regeering is er toe overgegaan, omdat de Servische regeering in eene nota aan den Bulgaarschen gezant te Nisj kennis heeft gegeven, dat het geheele gebied langs de Servisch-Bulgaarsche grens tot oorlogszone is verklaard; het optreden der Servische regeering heeft Bulgarije tot voorzorgsmaatregelen gedwongen; daarvoor heeft de regeering, gelijk in Nederland en Zwitserland is geschied, besloten tot gewapende neutraliteit. De Bulgaarsche regeering heeft de beslissing over de aanbieding der Entente opgeschort, omdat de gezanten zelf hebben verzocht, het antwoord uit te stellen.”

GRIEKENLAND. VENIZELOS heeft bij de heraanvaarding van het ministerschap het gelukkige oogenblik getroffen, dat Bulgarije de voorstellen der Entente niet heeft aanvaard. Daarmede verviel de reden van een afstand van grondgebied en kon de Entente zich tevreden stellen met eene welwillende neutraliteitspolitiek. Zoodoende konden de onderhandelingen met de Entente om den Griekschen zeehandel niet onnoodig te drukken, spoedig eene voor Griekenland gunstige wending nemen.

Volgens de *Agence d'Athènes* behelst de overeenkomst, die 1 September zou zijn geteekend, het volgende:

„Griekenland zal door wetgevende maatregelen den handel in contrabande verbieden.

De mogendheden van de Entente zullen den vrijen uitvoer van rozijnen en tabak binnen de grenzen van de hoeveelheden, welke tot dusverre naar de onderscheidene landen werden uitgevoerd, geen belemmering in den weg te leggen.

De Entente laat den invoer van alle waren, welke uitsluitend voor binnenlandsch gebruik in Griekenland bestemd zijn, uit Engeland en zijne koloniën toe.

Het doorzoeken van Grieksche schepen op weg van de eene haven naar de andere zal ophouden."

De opdracht der Engelsche marinemissie, onder schout-bij-nacht KERR, is voor een jaar verlengd.

Na de mobilisatie van Bulgarije heeft ook Griekenland uit voorzorgsmaatregel zo lichtingen gemobiliseerd.

Volgens het Servisch-Grieksch verdrag zou Griekenland bij een agressief optreden van Bulharije Servië moeten steunen. Dergelijke verdragen zijn echter wel eens voor tweeledige uitleg vatbaar.

Bulgarije zou reeds de meest geruststellende verklaringen te Athene hebben afgelegd.

In de Duitsche pers kwam een bericht voor, dat de afgevaardigden van Noord-Epirus niet in de Grieksche Kamer zijn toegelaten.

Men neemt in Duitschland als zeker aan, dat Saloniki als basis voor de Ententetroepen op het Balkanschiereiland zal worden gebruikt.

TURKIJE. Het eiland Ruad op de Syrische kust tusschen Tripolis en Ladikyë is door de Franschen begin September bezet.

Volgens Fransche berichten zouden de voorbereidende werkzaamheden voor de inundatie van het voorterrein van de stelling van Tsjataldzja thans geëindigd zijn.

De Entente verwijt de regeering, dat zij oogluikend een massamoord op de Armeniërs toelaat. De Amerikaansche gezant zou van zijne regeering de opdracht hebben gekregen om hiernaar een onderzoek in te stellen. In de Vereenigde Staten gaan stemmen op voor het steunen van eene landverhuizing van Armeniërs naar Amerika op groote schaal.

In de Fransche pers wordt verondersteld, dat de Turken in November opnieuw tegen het Suez-Kanaal zullen oprukken. Er zou reeds eene strategische spoorlijn gereed zijn tot Birsaba, 50 K.M. ten Z. O. van Gaza, bij de grens van Egypte; bij dit punt begint de woestijn.

PERZIË. De door Zweedsche officieren gevormde Perzische gendarmerie is wegens gebrek aan betaling gedeeltelijk ontbonden, de posten uit het binnenland zijn naar Teheran ontbonden. Ongeveer gelijktijdig zijn ongeregelheden te Ispahan voorgekomen, hoofdzakelijk gericht tegen Engelschen, Franschen en Russen. Zij zijn onder een gewapend escorte naar Teheran gebracht.

De Entente verwijt deze ongeregelheden aan Duitsche kuiperijen.

Met geld zouden de verschillende stammen zijn opgezet tegen den toch reeds zeer zwakken invloed van de Perzische regeering.

Bushir, aan de Perzische golf, was reeds in Augustus door 6000 man Britsch-Indische troepen bezet, een verder optreden in Zuid-Perzië is wellicht te verwachten.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. De Duitse gezant Graaf VON BERNSTORFF heeft aan de regeering der Vereenigde Staten ingevolge opdracht eene schriftelijke verzekering over wijziging van den duikboot-oorlog afgegeven, waarin wordt medegedeld, dat instructiën zijn verstrekt om passagierschepen niet zonder voorafgaande waarschuwing en zonder dat het leven van non-combattanten in veiligheid is gebracht, in den grond te boren. Voorop werd gesteld, dat de betrokken schepen niet mogen trachten te ontkomen en geen tegenstand mogen bieden, daar zij anders zonder meer aan vernietiging blootstaan.

De Duitse gezant deelt tevens mede, dat zijne regeering tot deze gedragslijn had besloten, vóór het incident met de „Arabic”.

WILSON wordt in de pers gehuldigd over dit succes van de Amerikaansche politiek.

Als tegenbeleefdheid zou de Engelsche regeering toezegging hebben gedaan, dat verschillende goederen van Duitschen oorsprong naar de Vereenigde Staten uit neutrale havens mogen worden uitgevoerd. De New-York Times noemde dit een spel van wereldpolitiek tusschen Engeland en Duitschland met de vriendschap van de Vereenigde Staten als inzet. De Morning Post is met deze politiek van GREY ten voordeele van den kusthandel van de Vereenigde Staten weinig ingenomen.

ROOSEVELT betoogt nog steeds, dat de Vereenigde Staten voor de bevrijding van België behooren mede te vechten.

De bezetting van Háiti door Amerikaansche troepen is reeds vroeger gemeld. Er wordt nu gevochten. De Vereenigde Staten schijnen van plan met wapengeweld een protectoraat in te voeren om een einde te maken aan de voortdurende onlusten in de Negerrepubliek en eene contróle uit te oefenen over de finantiën.

MEXICO. De toestand laat zich als volgt aanzien.

CARRANZA beweert, dat 22 van de 28 staten aan zijn gezag zijn onderworpen, benevens alle havens, met uitzondering van Guaymas; hij eischt onvoorwaardelijke overgave zijner tegenstanders, doch mist de feitelijke kracht om ze daartoe te dwingen. VILLA wil wel onderhandelen, houdt de noordelijke staten bezet en is te sterk om te worden verslagen. Geruchten over zijn dood bleken ongegrond.

Munitie wordt nog steeds ingevoerd.

JAPAN. Te Osaka is opgericht de „South Sea Trading Association”. Deze onderneming zal door de Formosa-Bank financieel krachtig wor-

den gesteund. Het doel der vereeniging is om den handel in de Zuidzee-eilanden zooveel mogelijk te bevorderen.

De Bank van Formosa wil haar kapitaal van 10 op 20 millioen yen brengen met het doel den uitvoer naar de Zuidzee-eilanden en Australië te bevorderen.

De uitlating van het lid van de Eerste Kamer VAN KOL betreffende een Japansch oordeel over de Nederlanders en Java, zooals dat in de dagbladen is opgenomen, was verre van gunstig. Er wordt volgens hem stemming gemaakt tegen Nederland, waartegen onzerzijds niets wordt gedaan, omdat men niet op de hoogte is van de taal en te weinig voeling heeft met het volk.

Hij acht het Japansche imperialisme een groot gevaar voor onze Koloniën.

De regeering heeft eene Conferentie bijeen geroepen om maatregelen te beramen tot uitbreiding van den Japanschen handel en de nijverheid.

Japan zou een zeer groot aantal fabrieken in dienst hebben gesteld voor de voorziening van oorlogsbehoeften aan Rusland.

CHINA. Amerikaansche berichten vermelden dat China eene groote hoeveelheid duikbooten heeft besteld.

Op de Chineesch-Tibetaansche grens zijn opnieuw gevechten voorgekomen.

In eene boodschap aan den Raad van State heeft JOEANSJIKAI te kennen gegeven, dat hij vooreerst eene wijziging in den bestaanden regeeringsvorm niet gewenscht acht. (Zie vorig Verslag.)

F.

Overzicht van het Indisch Militair Tijdschrift No. 7 (Juli).

Het eerste artikel in deze aflevering „De verdediging van Indië” is van de hand van den redacteur van het tijdschrift, die daarin blijken geeft geen voorstander te zijn van de denkbeelden der Staatscommissie. Schrijver acht de door de S. C. voorgestelde vloot veel te zwak voor de verdediging van ons eilandenrijk en meent, dat een onvoldoende sterke vloot eerder een gevaar dan beveiliging oplevert. Overigens lijken ons meerdere van zijne opmerkingen wel voor tegenspraak vatbaar. Met den slotzin van zijn artikel „Waar de basis van het stelsel van de S. C. in den huidige oorlog ondeugdelijk bleek, daar valt dat stelsel tevens”, kunnen wij ons echter geheel vereenigen.

In het 2e opstel wordt betoogd, dat een voorloopig onderzoek ingevolge art. 8 R. L. niet nauwkeurig genoeg gehouden kan worden, wil het aan het doel, dat de wetgever ermede heeft beoogd, beantwoorden. Aan het slot van zijn artikel behandelt S. de verschillende elementen, welke in een voorloopig onderzoek duidelijk aan het licht moeten komen.

Het volgend artikel behandelt een technisch onderwerp, n.l. „het schieten met één zijpost bij de Vestingartillerie”. De S. is van meening, dat de waarneming door den Batterijcomdt. zelf vanuit één zijpost zoo veel voordeelen biedt, dat het schieten op die wijze zoo eenvoudig mogelijk dient gemaakt te worden, zoodat de vuurleiders niet tegen de moeilijkheden behoeven op te zien.

De Kapitein der Marechaussée VAN GHEEL GILDEMEESTER komt in een kort artikel nog eens met kracht op tegen ASYMPTOOT's opstel „Kromo Buiten”. Het komt ons voor, dat thans de schrijver van het onbekoort artikel een voldoende aantal koude douches gehad heeft.

In een opstel „De vijftien karabijnen” worden door ASYMPTOOT (is dit pseudoniem niet wat in discredit geraakt?) bezwaren geopperd tegen het besliste voorschrift (§ 337 V. V. I.), dat eene afdeeling voor het uitvoeren van eene zelfstandige opdracht minstens 15 karabijnen sterk moet zijn. Wij kunnen ons met S.'s beschouwingen wel vereenigen en hopen, dat de in het slot van zijn artikel aanbevolen redactie-wijziging spoedig tot stand moge komen.

Onder den titel: „de Groote Oorlog” wordt een afschrift gegeven van het mobilisatieboek van een Indisch hoofdofficier in Nederland.

Veel belangrijks bevat het artikel niet, ofschoon het voor Indische officieren, die het mobilisatietijdperk in Nederland niet medemaakten, wel enkele interessante bijzonderheden bevat. Het ware te wenschen, dat later vele Indische officieren, die in verschillende functiën in Nederland zijn werkzaam geweest, hunne ervaringen, maar dan voor zoover ze voor het Indische leger van belang kunnen zijn, in het I. M. T. publiceerden.

Overigens bevat deze aflevering „Enkele kantttekeningen naar aanleiding van E.'s artikel: „Organisatie en bevelvoering van treinafdeelingen” en verder de gewone rubrieken „Uit de Practijk”, „Van alles wat”, „Overzicht van eenige Nederlandsche en buitenlandsche tijdschriften” en eene „Tactische oefening op de kaart”.

v. d. W.

Boekaankondiging,

(DOOR V. D. W.).

Les Armées française et allemande. Leur artillerie, leur fusil, leur matériel. Comparaison par le Général MAITROT. *Paris-Nancy* 1914. BERGER-LE-VRAULT.

Dit boekje bevat eene vergelijkende studie van het materieel van het Fransche en van het Duitsche leger, terwijl in het laatste hoofdstuk de militaire waarde van beide legers in beschouwing wordt genomen, waarbij voornamelijk het oordeel wordt aangehaald van den Engelschen kolonel REPINGTON, die in 1911 de Duitsche legermanoeuvres bijwoonde en zijne bevindingen daarover in de „Times” publiceerde. Ten slotte bevat het boekje eene studie over de vleeschvoorziening te velde.

Hoe worden de moreele eigenschappen in een leger aangekweekt en hoe krijgt men in verband hiermede een goed geoefende troep? (Supplement) door J. C. ROELOFSEN, 1e Luitenant v/h 20e Regt. Infanterie. 's Gravenhage, DE GEBROEDERS VAN CLEEF.

In dit geschriftje worden achtereenvolgens beantwoord de vragen: „Welke eischen mag men aan een goed commandant stellen?” en „Hoe komt men aan commandanten, die aan de gestelde eischen voldoen?” S. wenscht een zoo gering mogelijk aantal beroepsofficieren van uitstekend gehalte en daarnaast een korps reserveofficieren, gekozen uit de beste elementen van het volk en gevormd uit vaandrags, die, na minstens twee maanden dienst bij den troep, een geheelen winter op bepaalde dagen in de avonduren tactische oefeningen op de kaart en besprekingen over belangrijke militaire onderwerpen hebben gevolgd.

De Vrijwillige Landstorm ten platten lande. Een woord van opwekking tot vrijwillige dienstneming bij den landstorm, door A. VERHEUL Az., Burgemeester van Benthuizen en Moereapelle. Gouda, E. J. NIJKAMP.

Het ontbreken in de dorpen van lust tot deelneming aan de voorbereiding der landsverdediging wordt door den S. van dit vlot ge-

schreven vlugschriftje niet alleen toegeschreven aan lauwheid, onverschilligheid of gebrek aan vaderlandsliefde, maar ook aan onbekendheid met de gegeven voorschriften. Zijn woord tot opwekking heeft daarom tevens de bedoeling den bewoners de landstormvoorschriften toe te lichten.

Bijdrage tot de wordingsgeschiedenis van den Grooten Oorlog, door M. P. C. VALTER. Tweede druk, met eenige gegevens vermeerderd *Amsterdam, Rotterdam, 1915*. C. L. VAN LANGENHUYZEN.

De heer VALTER heeft zich in deze brochure ten doel gesteld, een overzicht te geven van de ontwikkeling der internationale verhoudingen in de laatste jaren, omdat de kennis daarvan zou kunnen verhoeden, dat Nederland zich door een der belligerenten uit zijne neutrale positie laat dringen, of, ingeval het tijdens of na den oorlog vrijwillig de onzijdigheid prijsgeeft, dat het zich schaart aan de zijde, vanwaar juist het grootste gevaar voor ons dreigt.

Naar onze meening is S. bij zijne beschouwingen niet steeds zuiver objectief gebleven en heeft hij zich door zijne anti-Engelsche gevoelens laten influenceeren. Zoo vindt S. — om een enkel voorbeeld te noemen — het bij het begin van den oorlog door Engeland ten eigen nutte aanwenden van de aldaar voor rekening van Turkije gebouwde „Dreadnoughts”, in den grond een veel erger schending van het Volkenrecht dan de Duitsche doortocht door België. Dit neemt intuschen niet weg, dat de brochure een belangrijke plaats zal blijven innemen onder de geschriften, die in Nederland over het ontstaan van den oorlogstoestand het licht zagen. Vooral met het oog op de internationale positie van ons land kan de lezing ten zeerste worden aanbevolen.

LOUIS BOTHA contra Generaal CHRISTIAAN DE WET (uit onuitgegeven stukken), door M. P. C. VALTER. *Amsterdam, Rotterdam, 1915*. C. L. VAN LANGENHUYZEN.

In dit geschrift tracht S. aan te toonen, dat LOUIS BOTHA reeds als Kommandant-generaal Z.-A. Republiek tijdens den oorlog met Engeland in ernstige mate handelde tegen de belangen van zijn volk, en staaft deze beschuldiging met verschillende bewijsstukken. Daarna schetst hij, hoe BOTHA na den oorlog de hem toebetrouwde belangen van het volk opofferde aan die van de Engelschen, die niet ophiielden hem te vleien. Ten slotte wijdt hij enkele woorden aan BOTHA's houding en die van Generaal DE WET in den huidigen oorlog. Of schrijver's zienswijze geheel juist is, kan alleen beoordeeld worden door hen, die volkomen met het Z.-Afrikaansche land en volk bekend zijn.

Wat kunnen ons, neutralen, de officieele gegevens der oorlogvoerende partijen leeren? door Dr. L. M. G. KOOPERBERG. *Amsterdam, Rotterdam, 1915.*
C. L. VAN LANGENHUYSEN.

Schrijver dezer brochure komt er tegen op, dat velen in ons neutraal land uit de gegevens der dagbladen thans reeds meenen gevolgtrekkingen te kunnen maken en den duren plicht der onzijdigheid niet voldoende beseffen door, zonder voor hunne meening of meeningsuiting verantwoordelijksgewoel te toonen, Duitschland aan te wijzen als de schuldige, die den verschrikkelijken oorlog deed ontbranden.

S. tracht daarom de beweringen dier z.g. „anti-Duitschers” te weerleggen door er telkens andere tegenover te stellen, zonder te willen betoogen, dat de laatste de waarheid bevatten. Die waarheid is thans, terwijl de strijd nog onverminderd voortduurt, nog niet aan het licht te brengen. De bedoeling van den Heer KOOPERBERG is slechts, een standpunt weer te geven, waarvoor op grond van de officieele gegevens minstens evenveel te zeggen is als voor de meening van hen, die zich door sympathieën of antipathieën laten leiden. Dit doel heeft S. naar onze meening ongetwijfeld bereikt. Ook deze brochure kan voor de bestudeering van het ontstaan van den oorlog worden aanbevolen.

De verdediging van Nederlandsch-Indië is geen hopelooze zaak, door J. C. A. BANNINK, Kapitein der Inf. O. I. L. (Overdruk uit „De Indische Gids”, April-aflevering 1915.)

Het is ons niet recht duidelijk, waarom Kapt. BANNINK der menscheid thans nog eens wil gaan verkondigen, dat de verdediging van Ned.-Indië geen hopelooze zaak is, daar niemand in den laatsten tijd er meer over denkt, om het tegendeel te beweren. Maar als we het niet al lang wisten, dan zouden we toch door het lezen van dit opstel niet overtuigd zijn. We kunnen S.'s pennevrucht dan ook niet bepaald een aanwinst noemen voor de toch reeds zoo overrijke Indische defensielitteratuur.

De lessen der Geschiedenis, door Dr. J. B. SCHEPERS, Leeraar aan het Gymnasium te Haarlem. Uitgave van het Propaganda-Comité der Vereeniging „Volksweerbaarheid” Secretariaat: Keizersgracht 224, Amsterdam.

De Heer SCHEPERS haalt in dit vlugschriftje tal van voorbeelden aan uit de Vaderlandsche Geschiedenis om aan te toonen, dat het vormen van eene flinke legerreserve noodzakelijk is en dat wij klaar moeten zijn, als de nood aan den man komt.

Ter aankondiging ontvangen.

La guerre de 1914. L'action de l'armée Belge pour la défense du pays et le respect de sa neutralité. Rapport du Commandement de l'armée. (Periode du 31 Juillet au Décembre 1914.) *Paris*, 1915. CHAPELOT.

Wiskundig tijdschrift onder redactie van T. J. VAES (Rotterdam) met medewerking van vele wiskundigen. Twaalfde jaargang 1915/16. Aflevering 1. *Haarlem*. Firma P. VISSER AZN.

Landstormlied 1915. Gedicht van BALTHAZAR VERHAGEN. Muziek van ALPHONS DIEPENBROCK. *Amsterdam* 1915. S. L. VAN LOOY.